Fevzi Karadeniz

L A L

Fevzi Karadeniz • L A L

Pencere 146

pencere yayınları

Fevzi Karadeniz
LAL
(Senaryo)

Bu kitabın Yayın hakları
Pencere Yayınlarına aittir
Birinci Baskı: Kasım 2001
Kapak Film: Yeşil Ajans
Montaj: Bahri Çakır
Renk Ayrımı: Yeşil ajans
Kapak ve İç Baskı: Kayhan Matbaası
Yayın Yönetmeni: Muzaffer Erdoğdu

ISBN 975-8460-31-5

PENCERE YAYINLARI: 146

Kazım İsmail Gürkan Cad. Hamam Sok. No. 2 Yavuz Han Kat 6
Cağaloğlu / İSTANBUL
TEL: (0212) 522 79 24 - 511 64 98

Fevzi Karadeniz

LAL

(Senaryo)

İÇİNDEKİLER

Özgeçmiş	7
Önsöz Yerine	9
Bir Açıklama ve Teşekkür	15
Lal	17

ÖZGEÇMİŞ

Fevzi Karadeniz, 1952 Diyarbakır-Ergani'de doğdu. İlk, orta ve liseyi Ergani'de okudu. Çalışma hayatına ilkokul yıllarında başladı.

Liseden sonra Düzce'de bir süre Orman Bölge Müdürlüğü'nde çalıştı. Sendikal nedenlerle işten atıldı. İlk defa Düzce'de gözaltına alındı.

1971-1972 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi.

1973-1975 yılları arasında iki dönem İstanbul Diyarbakır Yüksek Öğrenim Kültür Derneği Başkanlığı yaptı.

Aynı yıllarda Büyük İstanbul Nazım Plan Bürosu'na desinatör olarak girdi. Uzun yıllar işyeri temsilciliği yaptı. Sendikanın başlattığı grevin kırılması üzerine.1 yıl tek başına grevde kaldı.

İstanbul Hukuk'tan ayrıldı, sırasıyla DİSK'e bağlı Teknik-İş Sendikası İstanbul Şube Başkanlığı, ve DİSK'e bağlı BANK-SEN'in GYK üyeliği yaptı.

1978'de Diyarbakır'a yerleşti. 2 yıl aynı sendikanın Doğu ve Güneydoğu bölge temsilciliği görevinde bulundu.

22 Temmuz 1980'de Kemal Türkler'in öldürülmesi üzerine yapılan genel direnişte Diyarbakır'da tutuklandı.

Diyarbakır-Lice ve Van'da yapılan mitinglerde yaptığı Türkçe-Kürtçe konuşmalar nedeniyle gıyabında yargılandı, ceza aldı.

12 Eylül döneminde DİSK ve TKP davalarından arandı, 1984'te yurtdışına çıktı.

"Türkiye'de Bir Kürt konferansı toplanabilir", "Binyıllardır Dağımızda Duman Var, Güneş de En Güzel Nemrut'a Doğar" başlıklı yazılarının yayınlandığı "Adımlar" gazetesinin iki sayısı toplatıldı. Hakkında her birinden 7.5 yıl olmak üzere 15 yıllık ceza davası açıldı.

Yurtdışında (Almanya) basılmış ***"Sürgüne Hasrete DAYAN"*** isimli bir şiir kitabı var.

ÖNSÖZ YERİNE

"Cevapsız kalan mektup'tan"

Strasburg'da size "...Türkiye'de insanlarımız malesef konuşarak anlaşamıyor. Aynı dili konuşsalar da. Öyle düşünüyorum ki, dilsizler daha kolay anlaşır.

Onların hayal dünyaları daha geniş, duyguları daha derindir. Sizin de o güzel gözleriniz dilinizden daha etkileyici, adeta büyüleyici, hükmedicidir. Güneydoğu'da yakılan yıkılan bir köyde öğretmen olsanız; Türkçe bilmeyen ilkokul çağındaki Kürt çocuklarına dil öğretseniz. Ve bunlardan biriyle filmin başından sonuna kadar sadece gözlerinizle konuşsanız. Filmin adı da LAL olsa..." demiştim.

Siz, "Harika!" demiştiniz, tevazu gösterip alkışlamıştınız.

O sıralar -ortamın elverişli olmaması nedeniyle- üzerinde etraflıca konuşmadığımız LAL filmi konusuna ilişkin düşünelerim şöyle:

LAL'da genel anlamıyla dil, özel olarak da anadil sorunu işlenecek.

Türkiye'de anadil denince, her ne kadar Kürtler akla geliyorsa da kanımca soruna yalnız bu açıdan yaklaşmak doğru olmaz.

Dilbilimciler, kendi anadillerini -gramer imla kuralları

ve konuşma olarak- düzgün biçimde kullanamayanların başka dilleri öğrenmede zorlandıklarını yazıyorlar. Psikologlar, böylesi durumlarda özkültürel değerlerden uzaklaşmaların, giderek kopmaların yaşandığını söylüyorlar ve bunun olumsuz etkilerini sıralıyorlar. Ulusal inkarcılık, başka dilleri, kültürleri yoksayma veya gereksiz yere yüceltme, saldırganlık, içe kapanıklık, aşırı duygusallık v.b...

Dolayısıyla anadil sorunu yalnız Kürtlerin değil, bir bütün olarak Türkiye'nin sorunu oluyor. Keza Bask'lıları olan İspanya'nın, Korsları olan Fransa'nın, Göçmenleri olan Almanya'nın da sorunu oluyor.

**
*

Bildiğiniz gibi bilim ve tekniğin aşırı kâr hırsıyla hoyratça kullanımı sinema alanına da yansıyor. İçinde insan unsuru olmayan teknik klişeler, sanat kaygısı taşımayan, estetik değeri olmayan projeler, sürekli kendini tekrar eden konular sadece ticari amaçlarla piyasaya sürülüyor. Sonuç: beğeni duygusunun aşınması, moral değerlerin yitirilmesi oluyor. Bu noktada belki de tek teselli sinema izleyicisinin "seçici" tutumudur.

Gerçekten de izleyici insan beynini, sinir sistemini tahrip eden, hayal dunyasını zorlayan görüntülerden, gürültülerden giderek uzaklaşıyor. Yarın yerini bir başkasının alacağı bilim - kurgulardan, yaşamda hiçbir iz bırakmadan gelip geçen şatafatlı dizilerden artık bıkıyor. İnsanlar daha çok kendini yaşamak, bir parça da "öteki"ni anlamak istiyor.

Son yıllarda daha çok kimlik arayışı, kendini sorgulama, kadın sorunları, nostalji, çokkültürlülük gibi yeni konuların işlenmesi ve bunların değer bulması kanaatimce bundandır.

Görünen o ki Türk sinemasında da benzer bir arayış var ve bu olumlu bir gelişmedir.

Yeri gelmişken söylemek isterim;

LAL bugüne dek yapılan ve ağırlıklı olarak toprak sorununu, eşkiyalığı, kaçakçılığı, töreleri-gelenekleri işleyen sorgulayan (içlerinde çok da değerlileri olan.) filmlerin tümünden farklı olacak. Ayrıca konunun boyutları, Türkiye açısından taşıdığı realite ve ortak insani duygular dikkate alındığında yalnız bölge insanı değil, Türkiye halkının büyük çoğunluğu LAL'da kendini bulacak.

LAL doğudan çıkıp evrensel'e uzanacak. İnsanların doğuştan gelen bir hakkı olan anadili, barışı, demokratik insani değerleri ve hümanizmayı işleyecek. Bu değerlere sahiplenen herkes onda kendini bulacak, kendini yaşayacak.

Kimisi nostaljiyi, kimi bugünü, kimi de geleceği...

**
*

Konuya ilişkin bu genel düşüncelerimden sonra hikayenin kendisinden kısaca sözetmek istiyorum.

Yer Lice... Orada ilkokulda okuyan bir çocuk var. Babası öğretmen. Öğretmen baba, çocuğu kendi anadilini de öğrensin istiyordur. Evde ona Kürtçe okuma yazma öğretiyor. Böylesi bir sırada ev basılıyor. Baba tartaklanarak götürülüyor...

Dışarda silah sesleri, insan çığlıkları.. Evin bir köşesine sığınan çocuk, yıkılan evin altından ölümden kurtuluyor.

Çocuk daha sonra Diyarbakır'da yakınlarının yanındadır. Orada okula devam ediyor. Birkaç kez babaanesiyle cezaevindeki babasını ziyarete gidiyorlar. Bir keresinde Türkçe bilmeyen Babaannesi -Kürtçe konuştuğu için- tartaklanıyor.

Bu ve benzeri olaylar çocuk üzerinde derin izler bırakı-

yor. Başından geçenlere tepki olarak Türkçe konuşmamaya başlıyor.

Okula yeni bir öğretmen tayinle geliyor. Bu öğretmen, çağdaş, kaliteli bir eğitimcidir. Çocukla özel olarak ilgilenir. Onun bu ilgisinden çoçuk giderek etkilenir.

Öğretmen 40-45 yaşlarında, yüreğinin güzelliği yüzüne vurmuş alımlı bir kadın; tavır ve davranışlarıyla zarif bir insandır. Tarihe, kültüre, eski uygarlıklara meraklıdır. Fırsat buldukca surları, eski konakları, müzeleri, Ben-û Sen'i Hançepek'i gezecek... Gezdiği yerleri notedecek, resmedecek...

Çocuk; ailesine, evine, kendisine yapılanlara tepkilidir. Tepkisini susarak gösteriyor. Saldırgan biri değil, oldukça içlidir. Kürtçe'yi, Lice'yi; kimseşizliği, çaresizliği çağrıştıran her sembole, benzetmeye karşı aşırı duyarlıdır.

Bir keresinde müzik öğretmeninin bir enstrümanla çaldığı ezgiye ağlayacak, kimse niçin ağladığını anlamayacak. (Çalınan, ana-baba ocağını terkedenlerin söylediği bir göç türküsüdür.)

Bir başka sefer -sınıfta ders anlatılırken- o başı önündeki birşeylere bakıyordur.

Öğretmen hızla oturmakta olduğu sıraya gider, bakmakta olduğu kitabı çekip alır; gözlerine inanamaz:

Kitabın ortasında gazeteden koparılmış bir kadın resmi... Öğretmen kendi de gazete haberlerinden, medyadan bildiği, tanıdığı kadına ilgiyle bakar, kitabı usulca kapatır, geri verir.

Çocuk yeni öğretmeninin ilişkilerinden, kendisine karşı davranışlarından giderek etkilenir. Onu içten içe sevmeye başlar.

Bir gün, öğretmen çocuğun saçlarını okşarken sorar:

-Navê te çiye?..

Çocuğun gözleri dolar. Uzun süre düşünür. Düşündükçe

gözlerinde bir şehir yanar. Ve gözlerinde bir şehir yanan çocuk cevap verir:

-Adım LAL'dır öğretmenim. LAL dilsiz demektir.

**
*

Olayın bir bölümü Hilar'da (Çayönü) geçiyor. İnsanlığın göçebelikten yerleşik düzene ilk geçtikleri bu yerde, öğretmen ilkokul çocuklarına ne anlatacak?

Onbin yıllık yaşlı bir uygarlığın küçük mirasçıları, öğretmenlerine soru soracaklar, ne soracaklar?

Hilar'da Kaval, eski konaklarda Keman, Hançepek'te, Ben-û Sen'de Cümbüş çalacak... Niçin her yerde Kaval, her yerde Keman, her yerde Cümbüş çalmayacak?

Öğretmen Diyarbakır'dan ayrılacak; sonraki hayatında ne yapacak? Dilsizler Okuluna öğretmen mi olacak? Çok sevdiği mesleğinden ayrılıp, kendini kimsesiz çocuklara mı adayacak?..

LAL, öğretmenini arayacak mı, bulabilecek mi? Yoksa bir mektup yazacak, üstünde "GÖRÜLMÜŞTÜR" damgası mı olacak?

Bu ve benzeri sorular çoğalacak; cevap bulacak. Belki de kimisi hiç bulmayacak...

**
*

Size önerdiğim konu maalesef Türkiye'de halen "TABU"dur. Sinama alanı açısından da "yeni"dir.

"Ağzı var dili yok" bir dünya, jestlerle, mimiklerle, yoğunlaşmış derin duygularla anlatılacak. Ve orda sadece gözler konuşacak.

Gözleriyle Alfabe'si yazılmamış dilleri konuşan, hümanist, barışçıl bir insan; estetik ve beğeni duyguları gelişkin, kendini sürekli aşan bir sanatçı düşündüm, sizin silüetinizi gördüm. Gerçek mi hayal mi bilmiyorum.

Haberleşmek dileğiyle, sevgi ve saygılarımı sunarım.

17 Şubat 1998
Fevzi KARADENİZ

BİR AÇIKLAMA VE TEŞEKKÜR

Bu senaryonun konusu ve genel çerçevesi oluştuktan sonra bazı arkadaşlarımın, değerli dostlarımın görüş ve önerilerini aldım. Mektup yazdığım öğretmen arkadaşım Salih Şimşek Adana'dan 40 sayfalık cevap gönderdi.

O kadar özenerek ve konuya yoğunlaşarak yazmıştı ki, son şeklini verdiğim senaryoyu ikimizin adıyla basılmasını önerdim; olmadı. Bana da burada Salih Şimşek'in değerli katkılarını açıklamak ve teşekkür etmek düşüyor.

Keza değerli ağabey T. Ziya Ekinci yazdığı mektupda yardımlarını esirgemeyeceğini bildirdi; teşvik edici görüşler ve önerilerde bulundu. O'na da teşekkür borçluyum.

Ayrıca senaryo taslağını okuyup eleştirel uyarılarda bulunan, Sayın Server Tanilli'ye, Sayın Berhan Şimşek'e, Sayın Müjde Ar'a, Strasbourg Odisse Sineması Direktörü Sayın Faruk Günaltay'a ve her sayfasını defalarca yazıp bozduğum metnin bilgisayar yazımını yapan, önemli hatırlatmalarda ve önerilerde bulunan eşim Nevin'e ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

9 Eylül 2000

LAL

1-MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞININ ÖNÜ

DIŞ-GÜNDÜZ

Ankara Milli Eğitim Bakanlığının önü. Saat öğlen sonrası. Oldukça kalabalık. (Genel çekimde görülür.)

Yeni atamaları yapılan öğretmenler heyecanlıdırlar. Sevinenler olduğu gibi üzülenler de var.

Kuraları Güneydoğu illerine çıkanlar tedirginlik içinde, gidip-gitmeme arasında ikilemdedirler. Çoğu becayiş yapmaya çalışır. Batı illeriyle becayiş yapmak isteyenler arasında maddi olanaklar sunanlar da var. Ellerinde pankart gibi ilanlarla ortalıkta dolaşmaktadırlar. Birinin elinde "BECAYİŞ'E BİR ŞAHİN ARABA VERİLİR.." ilanı. Bir başkasının sırtında "BECAYİŞ'E 500 MİLYON TL.." yazılıdır.

Bazıları arasında pazarlıklar yapılır. (Çok yakın çekimde görülür.)

2-M.E.BAKANLIĞI SALONU

İÇ-GÜNDÜZ

İçerde telaşlı bir hava vardır. Salonun camlı bölmelerinin önünde Türkan görülür. Yanında iki arkadaşı vardır.

Camlı bölmelerde asılı kura sonuçlarını inceler. Adına rastlar.

(Çok yakın çekimde "Türkan Erdem: DİYARBAKIR" yazısı okunur.)

Türkan henüz bir tepki vermemişken arkadaşları O'nu hemen oracıkta caydırmaya çalışırlar.

1. ARKADAŞI

Allah kahretsin! Balıkesir, Bursa, İzmir varken, neden Diyarbakır?

2. ARKADAŞI

Tayinin çıkması çıkmamasından kötü oldu. Tebrik etmek bile gelmiyor içimden

1.ARKADAŞI

Bence oraya gitmeyi şimdiden unut.

2.ARKADAŞI

Bence de.

TÜRKAN (Biraz sertçe)

Hayır, Diyarbakır'a gideceğim. Kaygılarınız da yersizdir.

3- BAKANLIKTAN AYRILIŞ

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan iki arkadaşı ile birlikte bakanlıktan kalabalığı yararak ayrılırlar. Yolda arkadaşlarını uğurlar. Kendisi İstanbul'a dönecektir. Ancak henüz tren saatine çok var. Kızılay'a doğru yürür. Düşüncelidir.

4-KIZILAY MEYDANI

DIŞ-GÜNDÜZ

Kadınlı erkekli binlerce insan Kızılay meydanına doğru yürümektedir.

Yürüyüş kortejinin sağlı solu iki tarafında elele tutuşmuş görevliler vardır. Kollarına kırmızı pazubent takılıdır.

Yürüyüşün önünde polis otoları; sağlı-sollu çevresinde kalkanları ve coplarıyla çevik kuvvetler terör havası estirmektedirler.

Yol kenarındaki izleyicileri iteklemekte, rastgele coplamaktadırlar...

Attıkları sloganlardan, taşınan dövizlerden yürüyüşe katılanların öğretmen ağırlıklı, memur kitlesi olduğu anlaşılır.

"Mezarda emekliliğe son!", "Grevli toplu sözleşmeli Sendikal haklar istiyoruz!", "Muallimler! Yeni nesiller sizin eseriniz olacaktır. K. Atatürk" gibi pankartlar göze çarpar.

Türkan merak içinde yol kenarındaki bir apartmanın girişinde durur. Yürüyüşü seyre koyulur.

Önünden orta yaşın üstünde birinin omuzlarına aldığı, boynunda "Anadilde eğitim istiyorum." pankartı asılı bir kız çocuğu geçer. Türkan'ın gözleri çocukta kalır.

Kortej ilerlerken Türkan ters istikamete doğru yürür.

5-MİNİBÜS DURAĞI

DIŞ-GÜNDÜZ

Minibüs bekleyenler uzun bir kuyruk oluşturmuştur. Türkan kuyruğa geçer. Diyarbakır'ı mı, yoksa az önce önünden geçen kız çocuğunu mu hayal etmektedir, bilinmez. Dalgındır. Arkasındaki yaşlı bir kadın yolcu Türkan'ı uyarır.

YAŞLI KADIN

Hadi yürüsene kızım!..

TÜRKAN (Başını hafifçe çevirerek)

Pardon!

Öne doğru birkaç adım atar. Minibüse biner. Minibüs Ankara Tren Garına hareket eder.

6-ANKARA TREN GARI

DIŞ-İÇ-GÜNDÜZ

Türkan peronda beklemekte olan trene binerken görülür. Kapısını açtığı ilk kompartımanda iki erkek yolcu vardır. Girmekten vazgeçer, kapıyı kapatır. Hemen bitişikteki boş kompartımana adeta kendini bırakır.

7-GİDEN TREN

İÇ-GÜNDÜZ

Giden trenin kompartımanında Türkan görülür. Yalnızdır. Yorgun ve uykusuz olduğu yüzünden okunur. (Yakın çekimde görülür.)

Bir ara gözleri kendiliğinden kapanır. Tam o sırada tren uzunca bir düdük çalarak tünele girer.

8-TÜRKAN'LARIN İSTANBUL'DAKİ EVİ

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan'ın annesi kızkardeşi Tülay'la evde oturmuşlardır. Anne merak etmektedir. Merak içinde küçük kızına sorar:

ANNE

Kızım ablan gelmedi nerde kaldı?

TÜLAY

Daha erken anne, gelir...

ANNE (kendi kendine söylenir gibi)

Bu kız hiç böyle yapmazdı. Mutlaka telefon ederdi.

Tülay annesine ters ters bakarken anne yüzünü çevirir. Sıkıntılı olduğu bellidir. Pencere kenarına oturur, dışarıyı gözler...

9-GİDEN TREN

İÇ-AKŞAM

Uyumakta olan Türkan kabus görmüş gibi irkilerek uyanır. Boşken oturduğu kompartımanda başka yolcular da vardır.

Tam karşısında orta yaşlı bir kadın ve ona sokulmuş vaziyette muzipçe bakıp gülümseyen 4-5 yaşlarında bir kız çocuğu...

Türkan çocuğa gülümser.

YOLCU KADIN (Türkan'a sıcak bir ilgiyle)

Yorgunsunuz galiba?..

TÜRKAN (Gözleriyle onaylarken)

Biraz.....

TÜRKAN (Çocuğun saçlarını okşarken)·

Ne şeker sey böyle! Okula gidiyor musun?.

Çocuk çekingen tavırlarla gözlerini kırpıştırır. Başını önüne eğer.

ANNESİ

Daha küçük teyzesi. Büyüyünce gidecek.

Karşılıklı gülümserler..

10-TÜRKAN'LARIN İSTANBUL'DAKİ EVİ

İÇ-AKŞAM

Türkan'ların Anadolu yakasındaki evlerinde annesi ve kızkardeşi onu beklemektedirler.

Anne mutfakta akşam yemeği için hazırlık yapmaktadır. Tülay salonda televizyon seyretmektedir. Kanal değiştirirken birden spikerin "Ankara'da olay!.." sesi duyulur. Anında memur eyleminde çıkan olaylar görüntüye gelir.

(Panzer sesi, siren sesi, insan çığlıkları.. Üstü başı kan içinde memurlar... Yaralı arkadaşlarını taşıyanlar.. İnip kal-

kan coplar, saçlarından sürüklenen kadınlar... Yaka paça polis otolarına doldurulanlar, sağa sola kaçışanlar....

Görüntü bir hengameyi, bir savaş alanını andırmaktadır...)

Anne mutfaktan salona girerken Tülay aynı anda televizyonu kapatır.

ANNE

Kızım hâlâ gelmedi ablan? Birşey olmasın?

TÜLAY

İşi muzipliğe vurur.

Kaçırmışlardır anne. Senden fidye isteyecekler...

ANNE

Ağzını hayra aç kızım!.. Töbe, töbe!

Annesinin gerçekten meraklandığını gören Tülay bu kez onu teselliye çalışır.

TÜLAY

Gelir anne, merak etme. Ablam çocuk değil ki!..

Anne sıkıntılı bir şekilde sağa sola bakınır. Salonda amaçsız bir-iki dolaşır. Tekrar mutfağa geçer.

Tülay o sırada önündeki magazin dergilerini karıştırmaktadır. Mutfak penceresinden Türkan'ın gelmekte olduğunu gören anne sevinçle seslenir.

ANNE

Kızım kapıyı aç, ablan geldi..

TÜLAY (sevinç çığlığı atarak)

Tamam anneciğim, açıyorum.

TÜLAY (Kapıya yönelirken kendi kendine)

Vay be!.. İyi insan lafının üstüne gelirmiş.

11- TÜRKAN'LARIN EVI

İÇ-AKŞAM

Tülay kapıyı açar açmaz sorar.

TÜLAY

Abla kura nereye çıktı? Yer belli oldu mu?

TÜRKAN

Dİ-YAR-BA-KI-RA !

"Diyarbakır" lafını Türkan'ın annesi de duymuştur. Anne birden buruklaşır. Yüzündeki tebessüm, sevinç bir anda yok olur. Yerini tedirginlik alır. Kızını bunca yıl ne zorluklarla okuttuğu bir film şeridi gibi gözünün önünden geçer. Yanına yaklaşan Türkan'a sarılırken bir taraftan da söylenir.

ANNE

Vah şanssız kızım. Bu kadar yıl okudun, ne zorluklarla öğretmen oldun. Şimdi de tayinin Diyarbakır'a çıktı. Hayır kızım.. Bu savaş ortamında seni oralara gönderemem. Kör bir kurşuna (Biraz duraklar.) kurda- kuşa yem edemem.

TÜRKAN

Öff.. Anneciğim iş bildiğin gibi değil. Medya olup biteni abartıyor.

ANNE

Ne abartması kızım. Daha birkaç gün önce feci şekilde öldürülen 4 öğretmenin cenazesini TV'lerden izlemedik mi? Gazeteler fotoğraflarını yayınlamadı mı?

TÜRKAN

Okul yıllarında Doğulu çok arkadaşım oldu. Lisedeyken Edebiyat öğretmenim de Diyarbakırlıydı. Çok iyi insandı. Zelal ve Bedran'ı sen de tanıdın. Sevmiştin onları.

ANNE

Evet kızım, onlar iyi çocuklardı. Ama haberler beni tedirgin ediyor.

TÜRKAN

Anneciğim elbette gideceğim yer güllük gülistanlık değil. Ayrıca ülkenin bütünü tedirgin olmadan yaşanır yer olmaktan çıkmış. Güneydoğu belki biraz daha fazla.. Fakat bu böyledir diye bunca yıllık emeğimi hiçe sayamam. Hem göreceksin hiçbir şey olmayacak. Endişelenme!

ANNE (Biraz düşünür.. İç çeker...)

Aslında ortam kötü kızım. Yoksa o yörenin insanından zarar gelmez. Tarık Bey ne değerli insandı. Çevresi de öyleydi. Ben hayat tecrübelerimden biliyorum: Acısı büyük insanların sevgisi de büyük olur.

(Türkan Diyarbakır'lı tanıdıklarından söz ederken komşuları olan ve kardeşi faili meçhul bir cinayete kurban giden Tarık Bey'i bilerek anmamıştır. Annesinin ondan söz etmesine hem şaşırmış hem de sevinmiştir.)

Annesinin iki elini yanaklarına götürür. Orda tutar. Sağlı-sollu avuçlarından öperken

TÜRKAN (Hüzünlü bir tavır takınarak.)

Evet anne. Ne kadar kültürlü, ne kadar ileri görüşlüydü. Hatırlıyor musun o acı günündeki konuşmasını, bizimle vedalaşırkenki sözlerini?

Anne kaşlarını kaldırarak, Türkan'a bakarken (1 yıl önceye dönüş...)

12-TARIK BEYLERİN EVİ

İÇ-AKŞAM

Avukat Ziya Bey Ankara'da faili meçhul bir cinayete kurban gitmiştir.

Ağabeyi Tarık beyin İstanbul'daki evinde yas vardır.

Evin büyükçe salonu tıklım tıklım doludur. Kadınlı-erkekli, her yaştan insanlar.... Tanınmış aydınlar, sanatçılar... İşadamları, politikacılar, akrabalar ve Tarık beylerin kapı komşuları Türkan'la annesi.. (Genel ve yakın çekimde görülürler.)

Koltuklarda, sandalyelerde oturanlar olduğu gibi yerdeki minderlerde, halıların üstünde oturanlar da vardır.

Ayakta duran erkekler gelenleri karşılamakta, konuklara hizmet etmekte, acı kahve ve su ikram etmektedirler.

Tarık Bey üçlü bir koltuğun ortasında oturmaktadır.

Kravatlı, traşlı, saçları taralıdır. (Çok yakın çekimde görülür). Gözleri kızarmış, çukura kaçmıştır. Büyük bir üzüntü yaşadığı bellidir. İki yanında 70 yaş civarında iki kişi oturmaktadır. Belli ki eski dostlarıdır.

Bu atmosfer içinde içeriye bir grup genç girer. Kimisi Türkçe kimisi Kürtçe Tarık beye başsağlığı dilerler.

(Bir ayrıntı, gençlerden biri Tarık beyin ellerini öpmek ister. Tarık bey müsade etmez. Elini çekerken eğilip genci gözlerinden öper.)

Gençler boş buldukları yere çömelirler.

Büyük bir sessizlik vardır.

TARIK BEY

Çocuklar gelmekle ne iyi ettiniz. Beni çok duygulandırdınız. Bize büyük moral verdiniz. Sağolun... Sizin aklınız herşeye eriyor ama yine de söylemek isterim. Bizim tarihimiz (Duraklar...) Bizim derken bu coğrafyada yaşayan Kürdü de Türkü de kastediyorum. Bir yanıyla zulümlerin tarihidir. Bizden öncekiler gördü. Biz görüyoruz. Bütün çabamız bu zulmü siz yaşamıyasınız diyedir. (Konuşmasının sonrasında SES yok.)

Herkes çok etkilenmiştir. Çoğunun gözleri buğulanmıştır. (Ayrıntıda hıçkırık sesi duyulur. Gençler yumruklarını sıkmaktadırlar.)

13-TARIK BEYLERİN EVİ

İÇ-AKŞAM

Türkan ve annesi kalkmışlardır. Tarık bey ve eşi onlarla birlikte kapıda ayaktadırlar.

TÜRKAN'IN ANNESİ

Tarık bey, tekrar başınız sağolsun. İnanın çok üzgünüz. Ama elden ne gelir?

TARIK BEY

Sağolun. Çok teşekkür ederim.

TÜRKAN

Tarık Bey.... (Bir müddet susar. Gözleri nemlenmiştir.) Ne diyeceğimi bilemiyorum.

TARIK BEY

Gelmekle acımızı paylaştınız. Çok teşekkür ederim. Hayatım boyunca öğretmenlere çok değer verdim. Sizi komşu olarak tanıdıktan sonra bu yargılarım daha da pekişti. Sizinle başka mekanlarda, başka koşullarda da karşılaşmak isterim.

TÜRKAN

Sağolun efendim. İnşallah. Ben de isterim.

Türkan ve annesi tekrar başsağlığı dileyerek ayrılırlar...

14-TÜRKAN'LARIN EVİ

İÇ-GECE

Türkan, annesi ve kızkardeşi oturmuşlardır.

TÜRKAN

Ayrıca herşey bir yana, Tarık Bey'le karşılaşırsam, "tayinim Diyarbakır'a çıktı da gitmedim" diyemem anne. Utanırım. Sonra ben Diyarbakır'ı seviyorum. Hiç görmedim ama merak ediyorum. Büyük bir tarihi var. Kaç uygarlık yaşanmış orada. Bu arada Tülay söze karışır.

TÜLAY

Anne ablam kararlı... Onun için ben de endişeliyim. Ama hak veriyorum. Şimdi de orada binlerce öğretmen var. Ablam da onlardan biri olacak. Ayrıca orası da bizim memleketimiz, oranın insanı da bizim insanımız değil mi anne?..

TÜRKAN

Aferin kız!..

ANNE

Peki kızım. İnşallah hakkında hayırlısı olur.

15-TÜRKAN 'LARIN EVİ

İÇ-GECE

Türkan, Tülay ve anneleri son hazırlıkları yapmışlar. Valizleri de artık kapatmışlardır. Anne yorgun olduğunu söyleyerek odasına çekilir. Abla- kardeş bir süre daha sohpet ederler...

TÜLAY

Bana oradan yazarsın değil mi Abla?

TÜRKAN

Deli kız, tabi yazarım. Sen de yaz ablana!

TÜLAY

Abla birşey soracağım, kızmazsan?

TÜRKAN (anlamlı anlamlı bakarken)

İmla işaretleri içinde en sevdiğim soru işaretidir, bilirsin. Sonra da nokta.

TÜLAY (Gülerek)

Peki öyleyse... Kürtler ne istiyor abla?

TÜRKAN (Biraz düşünür)

Çakıl taşı veya bir karış toprak istemediklerini biliyorum. Gerisini bilmiyorum. Gençsin. Okumuşsun. Sor, soruştur, öğren!..

TÜLAY

Araştırmanın Türkiye'de suç haline geldiğini sen söylüyordun.

TÜRKAN

Gerçekleri öğrenmek için suç işlersen, ablan olarak sana kızmam (Gülerek) Gerisine de karışmam tabi...

Karşılıklı esnemeye başlarlar. Uykuları gelmiştir. Işığı söndürüp, birbirlerine "iyi geceler" dilerler...

16-İSTANBUL OTOGARI

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan ve annesi ellerinde valizleriyle otogardadırlar. Garda mahşeri bir kalabalık vardır. Yolcular, yük taşıyanlar, seyyar satıcılar, klakson sesleri, yüksek sesli konuşmalar....

Bitişik nizam yazıhanelerden yükselen her türden müzik sesleri arasından "DİYAR-BAKIR, DİYAR-BAKIR" diye bağıran çığırtkanın sesi duyulur.

Türkan ve annesi sese doğru ilerlerler.

17-DİYARBAKIR SUR OTOBÜS FİRMASI

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan ve annesi Diyarbakır'a yolcu taşıyan otobüs firmasının önündedirler. Yazıhanenin üstündeki "DİYARBAKIR-SUR" yazısı kareye alınır. Yanlarında valizlerine davranan, el-kol hareketleriyle içeriye buyur eden biri vardır. Belli ki yazıhenenin simsarıdır. Üçü birlikte yazıhaneden içeri girerler.

18-DİYARBAKIR SUR YAZIHANESİ

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan'la annesi otobüs yazıhanesindedirler. Yazıhanede başka yolcular da var. Diğer yolcuların önlerinden geçip birkaç adım ilerlerler.

Bankın arkasında temiz giyimli, efendiden bir adam oturmaktadır. Belli ki bilet satıcısıdır. Türkan onunla konuşmaktadır. (SES yok)

Satıcı biletleri keser, Türkan'a uzatır. Türkan ücreti öder.

BİLET SATICISI

Hayırlı yolculuklar efendim! Araba peronda.

Türkan teşekkür eder, annesi ile birlikte dışarı çıkarlar.

19-PERONA GİDİŞ

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan ve annesi perona doğru yürürler. Yanlarında firmanın bir görevlisi valizlerini taşımaktadır. Otobüs peronda hazırdır.

(Önden ve yandan üzerindeki DİYARBAKIR SUR yazısı kareye alınır.)

Görevli valizleri bagaja yerleştirir. Türkan ve annesi otobüse binerler.

Diğer yolcular da binmişlerdir. Otobüs hareket eder. Terminalden çıkar, giderek gözden kaybolur.

20-GİDEN OTOBÜS

İÇ-GÜNDÜZ

Genel çekimde otobüsün içi görülür. Türkan pencere kenarında oturmuş, gazete okumaktadır. Annesi düşüncelidir. Türkan bir ara gazetesini bırakır. Annesinin ellerini tutar, öper, gülümser.

Arkadan öne doğru çekimde kaptan şoför görülür. Ön aynadan arkaya doğru bakmaktadır.

Arka koltuklardan bir yolcu seslenir.

BİR YOLCU

Kaptan radyoyu açar mısın? Haberleri dinleyelim...

Kaptan şoför radyoyu açar. Yolcular sessizce haberleri dinlerler. Kiminin gözleri, kulakları öndeki radyoda kiminin yüzleri dışarıya dönüktür.

Dışarıya bakan yolcuların gözünden dışarısı, yol güzergahı görülür. Geçilen güzergahtaki kent tabelaları peş peşe (spotlar biçiminde) verilir.

Gaziantep geçilmiştir. Dağ-tepe yamaçlarında kireçle boyanmış iri taşlarla yazılı "ÖNCE VATAN" "TÜRK ÖGÜN ÇALIŞ GÜVEN" sloganları, merkeze girişlerde "NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE" takları çarpıcı biçimde görülür.

Yakın çekimde kimi yolcuların yorgunluğu yüzlerinden okunur.

Kaptan şoför Birecik'te Mirkelam tesislerinde ihtiyaç molası verir.

21-MİRKELAM TURİSTİK TESİSLERİ

DIŞ-GECE

Otobüsün tesislere girişi önden ve yandan çekime alınır. Tesiste başka otobüs ve yolcular da vardır. Yolcular otobüsden inerler. Türkan annesinin ellerinden tutarak inmesine yardımcı olur. Kendisi de iner. Tesisin restorant bölümüne geçerler.

22-MİRKELAM TURİSTİK TESİSLERİ

İÇ-GECE

Türkan'la annesi bir masaya otururlar. Annesinin yüzü restorantın duvarlarına resimleri yapılmış olan kocaman kocaman KELAYNAK kuşlarına dönüktür. Resim Türkan'ın arka planında kalmaktadır.

ANNE

A...a. Kızım bu ne kuşlarıdır böyle? Hayatımda ilk defa görüyorum.

TÜRKAN (Merakla arkaya döner,)

Anneciğim bunlar ünlü Kelaynak kuşlarıdır. Dünyada bunların nesli tükenmek üzere. Burada onları korumaya almışlar.

ANNE (Hayıflanarak)

Vah, Vah. Yazık! Demek nesilleri tükenmek üzere. Zavallıcıklar...

TÜRKAN

Anne bunları görmeye Avrupa'nın her tarafından turistler gelir. Hatta gazetelerde burayla ilgili ilginç bir haber okumuştum.

Anne, "Nasıl ?" gibisinden Türkan'ın yüzüne bakarken.

TÜRKAN

Hella SCHLUNBERGER adında bir Alman araştırmacı kadın burada Üretme Merkezindeki deftere *"Kelaynaklar sizi ve Kürtleri çok seviyorum."* diye yazdığı için göz altına alınmıştı.

ANNE

Neden kızım? Kuşları sevmek suç mu?

TÜRKAN

Kuşlara değil de Kürtlere demek suç herhalde.

ANNE (İtiraz eder gibi, iki elini yana açarak)

Ne diyorsun? Burada insanı sevmek suç öyle mi?

TÜRKAN

Anne insan demedim, Kürt dedim.

Anne Türkan'ın dediğinden hiçbirşey anlamaz, kafası karışır. Türkan'ın sustuğunu görünce devam eder.

ANNE

Bir yaşıma daha girdim. Ne garip memlekette yaşıyormuşuz da haberimiz yokmuş..

(Devamla ve başkaları duysun istemiyormuş gibi yavaşça)

Kızım, bari buralarda sevdiğini fazla belli etme.

Türkan hüzünlü bir tebessüm takınır. Gözleriyle annesini onaylar.

Yemeklerini yemişlerdir. Kalkarlar. Hesap vermek isterler. Garson, hesabın kaptan şoför tarafından verildiğini söyler. Şaşırdıkları yüz ifadelerinden okunur.

Türkan ve annesi otobüse doğru ilerlerler. Ön kapıdan binerler. Kaptan şoför direksiyonda oturmaktadır.

TÜRKAN ve ANNESİ (aynı anda)

Çok teşekkür ederiz. Niçin zahmet ettiniz?

KAPTAN ŞOFÖR

Olur mu efendim? Misafirimizsiniz.

Türkan'la annesi tekrar teşekkür ederek yerlerine otururlar.

(Çok yakın çekimde Türkan'ın annesinin kulağına birşeyler fısıldadığı görülür).

Annesinin gülümsemesinden muzipçe şeyler söylediği anlaşılır. Muhtemelen "Bu Kürdü sevdim" diyordur.

Bu sırada "Diyarbakır istikametine gidecek yolcular, arabanız kalkmak üzeredir." anonsu duyulur.

Yerdeki yolcular da otobüse binerler. Otobüs hareket eder.

23-BİRECİK KÖPRÜSÜ

DIŞ-GECE

Otobüs Birecik köprüsünden geçer. Yukardan (yolcuların gözünden) Fırat'ın insana ürküntü veren akıntısı görülür. Bu sırada Ey Ferat Ferat ağıdı fondan verilir. (ŞİVAN)

24- GİDEN OTOBÜS

İÇ-ŞAFAK VAKTİ

Diyarbakır'a 10 km kalmıştır. PİRİNÇLİK üssü civarıdır. Yolcular gün ışımasıyla mahmurluk yaşarlar. Türkan'la annesi uykularını alamamışlardır. (Çok yakın çekimde gözlerindeki uykusuzluk görülür.)

İleride yolun ortasında yanıp sönen el fenerleri, otobüsün durmasını işaret ederler.

Otobüs daha da yavaşlar. Yolun sağına yanaşır. Işık ve

karanlık arasında resmi üniformalı güvenlik güçleri farkedilir.

Yolun sağında ve solunda taşlardan korunganlar yapılmış, içinde görevliler makinalı tüfeklerin başındadırlar.

Otobüs tümüyle yolun sağında, Kontrol noktasında durur. Görevliler otobüsün etrafını sararlar. Bir görevli ön kapıdan, bir diğeri arka kapıdan otobüse girerler.

GÜVENLİK GÖREVLİSİ

Kimliklerinizi çıkarın!

(Güvenlik görevlisinin konuşmasında, duruşunda kendinden emin, üstten bakıcı tavırları vardır. Kareye alınır.)

Otobüsün içinde yolcular tedirgindir. Telaşla kimliklerini çıkarmaya çalışırlar. Türkan ve annesi de çantalarına davranmışlardır.

(Çok yakın çekimde orta yaşlı bir adamın ellerinin titrediği görülür)

Güvenlik görevlileri kimlikleri kontrol ederler. Üç genç aşağıya indirilir. Yolcuların tedirginlikleri artar.

25-KONTROL NOKTASI

DIŞ-SABAH VAKTİ

Kontrol noktasında bir masa, birkaç sandalye. Masanın üzerinde kalın büyük boy defterler durmaktadır. Gençler neye uğradıklarını şaşırmışlardır.

Bu sırada yolculardan yerel giyimli bir kadın telaşla otobüsden iner.

Masadaki görevliye

BİR KADIN

Oğlımın bir suçi yoxtır. Onı bıraxın. O çocıktır.

GÖREVLİ

Tamam tamam! Bekle! Suçu yoksa bırakırız.

Görevlilerden biri defterden isimleri ararken, bagajlar

da bir başka görevli tarafından kontrol edilmektedir. Yolcularsa merakla olup biteni izlemeye çalışırlar.

Sonuçta, arananlar listesinde gençlerin isimlerine rastlanmamıştır. Görevlilerden biri gençlere,

GÖREVLİ

Tamam, gidebilirsiniz.

Gençler, kimlikleri ellerinde otobüse binerler.

26-DURAN OTOBÜS

İÇ-GÜNDÜZ

Gençler ürkek bir şekilde koltuklarına geçerler. Ürekliklerini gizlemeye çalışır bir psikoloji ile hafiften homurdanırlar.

Yolcuların hemen tümü onlara dönüp bakmaktadır. (Yakın çekimde görülür.) Kiminin bakışlarında merak, kiminkinde acıma-korku, kiminkinde ise sahiplenme duygusu vardır.

TÜRKAN'IN ANNESİ (Türkan'a dönerek)

Kızım biz nereye geldik? Ya da nereye gidiyoruz. Bu yaşa geldim, böyle bir şeyi ilk defa yaşıyorum. Sanki başka bir ülkedeyiz. Bir tek sormadıkları Pasaport.

TÜRKAN

Amaan anne... Bak bu otobüste yolculuk yapan birtek biz miyiz? Biz bunu ilk kez yaşıyoruz. Ama bu otobüste bunu defalarca yaşıyanlar var. Sabırlı ol lütfen!

Otobüs yeniden hareket eder. Kaptan biraz da tepki ile Kürtçe bir kaseti teyibe basar. Sesi açar. Nizamettin Arıç "Ahmedo Roni'yi" söylemektedir.

Yolcuların gözünden dışarışı görülür. Uzaklarda otobüsle aynı istikamete doğru iki süvari dörtnala gitmektedir. Bir süre sonra atlılar geride kalır, giderek kaybolurlar...

27-DİYARBAKIR OTOGARI-TAKSİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Otobüs Diyarbakır Seyrantepe Otogarındadır. Yolcular inmektedirler. Türkan ve annesi inmişlerdir. Kaptan şoför onlar için bir taksi çağırır. Kaptana teşekkür edip taksiye binerler.

28-TAKSİ

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan ve annesi takside oturmuşlardır.

TAKSİ ŞOFÖRÜ

Nereye Hanımefendi ?

TÜRKAN

Lice Minibüslerinin kalktığı yazıhaneye.

ŞOFÖR

Başüstüne.

Taksi Urfa Kapı'daki minibüs yazıhanesine gitmek üzere hareket eder.

Bu sırada takside Kürtçe müzik çalınmaktadır.

ŞOFÖR

Abla rahatsız ediyorsa kapatabilirim.

TÜRKAN

Hayır ne münasebet. Anlamıyorum ama ezgisi hoş.

Garajdan şehre gidişteki bulvar, sonraki güzergahta yol boyu surlar, sur dibindeki parklar, çay bahçeleri genel ve yakın çekimde görülür.

Türkan'la annesi meraklı gözlerle çevreyi gözlerler.

Taksi Urfa kapıda minibüs yazıhanesinin önünde durur. Türkan ve annesi inerler. Anne valizlerin başında durur.

29-LİCE MİNİBÜS YAZIHANESİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Ortalık kalabalıktır. Şalvarlı, kasketli erkekler çoğunluktadır. Pantalonlu, başı açık olanlar da var. Gençler ve kadınlar azınlıktadır. Kadınların başlarında kenarı mercanlı beyaz leçek (yazma) vardır. Yüzleri açıktır. Kimisi dolu, kimisi boş minibüsler ortada durmaktadır.

Türkan kalabalığı yararak yazıhaneden içeri girer.

30-LİCE MİNİBÜS YAZIHANESİ

İÇ-GÜNDÜZ

Yazıhane görevlisi bir masanın başında oturmaktadır. Arkasındaki duvarda bir afiş asılıdır.

BİZ VURULDUK, BİZ KIRILDIK, HANGİ DAĞDA MENEKŞELER GÖĞERDİ? Altında LİCE KÖYLÜLERİ yazılıdır.

(Çok yakın çekimde, Türkan'ın gözünden okunur.)

TÜRKAN

İyi günler, ben öğretmenim. Lice'ye tayinim yeni çıktı. İki kişilik yer var mı?

YAZIHANE GÖREVLİSİ

Var öğretmen Xanım. Hoş geldınız. Hangi okula verıldınız?

TÜRKAN

Dereli ilkokuluna. İlköğretim.

YAZIHANE GÖREVLİSİ

Haa... Zilan

TÜRKAN

Hayır! Dereli.

YAZIHANE GÖREVLİSİ

Tamam öğretmen Xanım. O bin yıllık Zilan'dır.

Bak, köyden yolcular da var burda.

TÜRKAN (Meraklı bir şekilde)
Ya öyle mi?
YAZIHANE GÖREVLİSİ
(Köylülerden birine Kürtçe seslenir)
Çavé we ronibe, mamostaya gundé we hat. Türkçe alt yazılı
(Gözünüz aydın, köyünüzün öğretmeni geldi)
BİR KÖYLÜ (Bozuk bir türkçeyle)
Üretmen xanım xoş geldin.
BİR BAŞKA KÖYLÜ
Xoş gelmişsen.
TÜRKAN (İkisine de ayrı ayrı)
Hoş bulduk. Sağ olun.
Çok geçmeden birkaç köylü, (kadınlar da var aralarında) Türkan'a yaklaşırlar, gülümseyerek sevgiyle bakarlar. Bakışlar kareye alınır.
Türkan ve annesine ön kısımda yer verilir, otururlar.

31-LİCE MİNİBÜSÜ

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan ve annesi ön koltukta (Şoför mahlinde) arka kısımda yolcular tıka basadırlar. Yerel giysileri içinde kadınlar, erkekler, perişan halde çocuklar adeta balık istifi oluşturmuşlardır.
Kürtçe konuşmalar, arada bir Türkçe sesler uğultu halini almıştır.

32-LİCE MİNİBÜSÜ

DIŞ-GÜNDÜZ

Minibüs Lice'ye gitmek üzere hareket eder. Ön çekimden Türkan ve annesi, yandan diğer yolcular görülür.
Minibüs Seyrantepe'den yokuş aşağı iner. Dicle nehrini

kesen köprü geçilince geniş çekimde Dicle ve havzası görülür.

Türkan'la annesi Dicle'ye bakmaktadırlar. Fondan şiir. Ahmed Arif. "Hamravat suyu buz tuttu.

Diclede dört parmak buz..."

Minibüs tepeye tırmanırken, tepeden surların görünümü kareye alınır.

33-YOL KENARINDA BİR KÖY OKULU

DIŞ-GÜNDÜZ

Minibüs yoluna devam etmektedir.

Yolun kenarında bir köy. Köyün ilkokulunun bahçesinde öğrenciler "tören"dedirler. Tören minibüsten görülür. Türkan ve annesi merakla o yöne bakarlar.

"Türküm, doğruyum, çalışkanım" andı minibüsten duyulur.

Ses giderek gerilerde kalır. Nihayet duyulmaz bir hal alır. Bu sırada Mezopotamya Kültür Merkezi (M.K.M.) Çocuk Korosunun okuduğu "Em dıxwazın bıxwinın - Bı zımané bav u kalan" parçası fondan verilir.

34-FİS OVASI

DIŞ-GÜNDÜZ

Yolun 20 km. sinde, Fis ovasının alabildiğine uzandığı noktada minibüs durur. Yolun sağında lokanta ve çayocağı vardır. Dışarda masalar, sandalyeler....

Lokantanın eyvan (salon) bölümünde kömür mangalında közlenmiş ateş, kanca da kuzu gövdesi asılı durmaktadır. Yemek yiyenler vardır.

Yolcular inerler zorunlu ihtiyaçlarını karşılarlar. Türkan ve annesi ellerini yüzlerini tulumbadan çekilen suyla yıkar-

lar. Şoför, onlara bakır taslarda ayran getirir. Türkan ve annesi şoföre teşekkür ederler.

Bu sırada yolculardan birkaçı (erkek) namaz kılmaktadır. Türkan annesiyle birlikte çevrede dolaşmaktadır. Yanlarında bilge görünümlü biri vardır. Bu lokantanın sahibidir.

Türkan karşısındaki tepeye bakarken dikkatini eski bir uygarlığın kalıntıları olduğu anlaşılan harabeler çekmiştir. Merakla bilgeye sorar.

TÜRKAN

Şu karşı tepedeki harabeler ne?

YAŞLI BİLGE (Yüzünden soruya memnun olduğu anlaşılır.)

Burası tarihdeki en eski uygarlıklardan birisidir. Dekyanus harabeleri...

(Anlatım sessiz sürer.)

(Çok yakın çekimde adamın el hareketleri; ağız, dudak, göz hareketleri görülür.) Gözlerini gah kısar gah açar. Gözlerini açıp uzaklara baktıkça alnında damarları belirir. Belli ki anlatım yaşlı bilgeye hem haz, hem keder vermektedir. Hüzünlü sesi duyulur.

YAŞLI BİLGE

Bundan birkaç yıl önce şu noktada (eliyle ileriyi göstererek) turistik bir tabela vardı. Şimdi o da yok. Binlerce yıldan buyana kalan kalıntılar da adeta kazınarak yok edildi. Kimse ses çıkarmadı buna. Ne biz, ne siz, ne de dünyanın herhangi bir yerinde herhangi biri!...

Türkan ve annesi anlatımdan oldukça etkilenmişlerdir. Artık hareket anı gelmiştir. Yolcular minibüste yerlerini alırlar. Türkan ve annesi de yaşlı bilgeden hatır isteyerek ayrılırlar. Minibüse binerler.

35-GİDEN MİNİBÜS

DIŞ-GÜNDÜZ

Minibüs hareket edince yaşlı bilge Türkan ve annesine el sallar. Onlar da karşılık verirler. Türkan oldukça düşüncelidir.

TÜRKAN'IN ANNESİ

Kızım, ne bilgili bir adam. Herhalde çok okumuştur.

TÜRKAN

Anne, ben bu adamın okul okuduğunu sanmıyorum. Hayat buranın insanına çok şey öğretiyor. Yoksa ben de okul okudum. Ama bunları okulda öğrenemedim.

(Anne şaşırmış vaziyette Türkan'a bakar ve susar.)

Düz ovadan dağlık araziye girilmiştir. Minibüs bir sağa bir sola kıvrılan yolda ilerlemektedir. Dağlarda meşe ağaçları yer yer yanmış, kararmıştır. Ağaçsız kısımlarda beyaz kayalıklar, yeşil çimenlikler güzergaha ayrı bir güzellik vermiştir.

Orman idaresinin binası önünden geçildiğinde kapıda güvenlikçilerin silahlarıyla nöbet tuttukları görülür.

Lice-Bingöl yol ayrımına yaklaşıldığında, dağlarda düzenli, düzensiz silah sesleri duyulur. Minibüs yavaşlayarak yoluna devam eder.

36-GİDEN MİNİBÜS

İÇ-GÜNDÜZ

Silah sesleri minibüsde tedirginlik yaratmıştır. Herkes büyük bir sessizlik içindedir. Kimi erkekler başlarını eğmişlerdir. Kadınlar endişeyle birbirlerine bakmaktadırlar. Çocuklardan biri ağlar. Annesi onu susturmaya çalışır. Yakın çekimde görülür.

Türkan, annesine (duyulmayan) birşeyler söylemektedir.

Belli ki korkmaması için moral vermektedir. Bu arada şoföre döner, merakla..

TÜRKAN

Bir tehlike olabilir mi?

ŞOFÖR (Acı acı gülümserken)

Tehlike?

Burada tehlikesiz an yoktur.

Minibüs adeta yerinde sayarak ilerlemektedir. Az ilerde güvenlik güçleri barikat kurmuştur. Minibüs durdurulur.

37-YOL-BARİKAT

DIŞ-GÜNDÜZ

Güvenlik güçleri, ellerinde uzun namlulu silahlarla minibüsün etrafını sararlar.

KOMUTAN (Minibüstekilere seslenerek)

Aşağı inin!...

Tedirginlikleri, korkuları öfkeleri yüzlerinden okunan yolcular tek, tek, ses çıkarmadan aşağı inerler. Bu arada söylenmediği halde bir ikisi ellerini başının üstünde tutmuştur. (Bu "Teslim" anlamına gelmektedir. Savaş hukukunda bu tavrı gösterenlere ateş edilmez. Belli ki köylüler bir savaş ortamında olduklarını düşünmekteler ve bunun hukukunu bilmekteler.)

KOMUTAN

Yolun bu tarafına geçin! Tek sıra olun! Kimliklerinizi çıkarın!.

Yolcular denileni yaparlar, tek sıra olurlar. Kimliklerini çıkarırlar.

Komutan tek tek kontrol eder. Türkan ve annesine dönerek.

KOMUTAN

Buralı değilsiniz? Ne iş yapıyorsunuz?

TÜRKAN

Ben öğretmenim. Atamam yeni yapıldı. Görevime başlamak için geldim. (Annesini göstererek)

Annem. Birlikte geldik.

KOMUTAN

Peki, siz minibüse binin!

Türkan'la annesi minibüse binerler. Minibüste olanları izlerler.

KOMUTAN (Yolcuların karşısında, elleri arkasında.)

Bu it dölleri, bu ermeni uşakları sizden önceki minibüsün yolunu kesip, Bestav köyünün üç koruyucusunu da yanlarına alıp dağa kaldırmışlar. Kahraman güvenlik güçlerimiz onlarla sıcak temastadır. Biraz burada bekleyeceksiniz.

Yolcular çaresiz beklerler. Bir süre sonra bir telsiz konuşması yapılır.

KOMUTAN (belli ki üst düzeyden gelen bir emre cevaben)

Emredersiniz komutanım!

Emirden memnun olmadığı kızgın bakışlarından anlaşılır. Güvenlik güçlerine dönerek

KOMUTAN

Bırakın gitsinler!

Yolcular minibüse binerler.

38-MİNİBÜS

İÇ-GÜNDÜZ

Yolcular içerde homurdanırlar.

BİR KÖYLÜ

Bizim ne suçumuz var?

BİR BAŞKA KÖYLÜ

Çı Ermeni, çı hal lo!

Türkçe alt yazılı:

(Ne Ermeni ne hal be!)

Kadınlar sessizdir Türkan ve annesi şaşkındır.

(Çok yakın çekimde Türkan'ın yüzü görülür, kızarmıştır.)

Minibüs hareket halindedir. Yolun solunda okla gösterilen "BİNGÖL" tabelası vardır. Lice görünmek üzeredir.

39-LİCE İLÇE MERKEZİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Minibüs ilçe merkezinde durur. Yolcuların çoğu iner. Bir-iki yeni yolcu biner. Minibüs Zilan köyüne gitmek için hareket eder. Genel çekimde şehrin ıssız olduğu, çoğu evin boşluğu, viraneliği, yıkılmaya yüz tutmuşluğu görülür. Ortalıkta çocuklar, yaşlı insanlar, başı boş köpekler dolaşmaktadır.

40-ZİLAN KÖYÜ

DIŞ-GÜNDÜZ

Minibüs köyün okuluna yakın bir yerde durur. Birkaç köylü, Türkan ve annesi inerler. Bu sırada çocuklardan biri okula doğru koşar. Belli ki okula yeni öğretmenin geldiğini haber vermeye gitmektedir.

Muhtar, okul öğretmenleri ve köylüler Türkan'la annesini karşılarlar. Hep birlikte okula doğru yürürler. İki köylü valizleri taşımaktadır.

41-OKULUN BAHÇESİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Okul bahçesinde ögrenciler Tükan'ın etrafını sarmışlardır. Ürkeklik ve sevinçleri içiçedir. Yakın çekimde öğrencilerin giyimlerinden yoksullukları anlaşılır. Ayrıntıda öğren-

cilerden birinin dizinin ve dirseğinin yamalı, bir başkasının pabuçlarının yırtık olduğu görülür.

Türkan okulun viraneliğine, köylülerin ve öğrencilerin perişanlığına üzülmüştür. Yüz hatlarından belli olur.

BEDRİ ÖĞRETMEN (Türkan'a dönerek)

Hoca Hanım anneniz herhalde çok yorgun olmalı. Bizim eve çıksın. Hanım ilgilenir. Biraz yorgunluğunu atsın.

TÜRKAN

Çok teşekkür ederim, iyi olur.

BEDRİ ÖĞRETMEN (Öğrenciler arasındaki oğlunu çağırır.)

Yavrum, öğretmeninin annesini bize götür. Biz de sonra geliriz.

ÇOCUK

Tamam baba. Gidelim mi teyze?

TÜRKAN'IN ANNESİ

Hadi gidelim yavrum.

Çocukla birlikte giderler. Ev okulun civarındadır.

42-OKUL

İÇ-GÜNDÜZ

Okul Müdürünün odası... Klasik bir oda. Bir masa, birkaç sandalye, bir iki dolap, bir kitaplık. Duvarda bir Atatürk portresi, bir bayrak ve Türkiye haritası görülür.

Okul müdürü koltuğunda, diğer öğretmenler ve Türkan sandalyelerde oturmuş haldedirler. Karşılıklı hal-hatır sormaktadırlar.

OKUL MÜDÜRÜ (Türkan'a dönerek)

Türkan Hanım okulumuza hoş geldiniz. Tam zamanında geldiniz. İdeal bir öğretmen olacağınıza inanıyorum. Buralarda işlerin pek kolay olduğunu söyleyemem. Ama üstesinden geleceğinize inancım tamdır.

TÜRKAN

Teşekkür ederim Müdür Bey.

OKUL MÜDÜRÜ

Bu eğitim öğretim yılında 1. sınıfımızın öğretmeni eksikti. Onu da size vererek bu eksiğimizi gidermiş olacağız. Dil bilmediğiniz için yani Kürtçe bilmediğiniz için belki biraz zorlanacaksınız ama, emin olun bu çocuklar teyip kaseti gibidirler. Ne verirseniz onu alırlar. Kısa bir sürede öğrenirler. (Diğer öğretmenlere)

Değil mi arkadaşlar?..

Öğretmenler hareketleriyle Müdürü onaylarlar.

MÜDÜR (Tekrar Türkan'a döner.)

Ayrıyetten unutmamak gerekir ki biz burada Türkiye Cumhuriyetini temsil ediyoruz. Burada yapacağımız en önemli çalışma bu çocuklara Türkçe öğretmek olmalıdır. Kısacası Türk Milli Eğitiminin amaçlarını gerçekleştirmek durumundayız.

Konuşmanın burasında ırkçı fikirlerini gizlemeyen ve aynı zamanda muhbirlik yapan öğretmenlerden biri söze katılır.

1. MUHBİR ÖĞRETMEN

Buradakilere Türklüklerini hatırlatacağız. Asıl olan budur. Faaliyetimizde Türk milliyetçiliği bize güç verecektir.

BEDRİ ÖĞRETMEN

Türkan Hanımı söz bombardımanına tuttunuz. İnsaf edin!. Buradaki koşullara yavaş yavaş alışacaktır.

METİN ÖĞRETMEN (Türkan'a hitaben)

Buranın halkı da öğrencileri de oldukça saygılı insanlardır. Ne kadar içten insanlar olduklarını zamanla kendiniz göreceksiniz. Merak etmeyin başaracaksınız.

BEDRİ ÖĞRETMEN

Arkadaşlar, Türkan Hanım oldukça yorgun. Bildiğiniz gibi bizim ev müsait. Bu gece ya da uygun bir ev bulunana kadar bizde misafir kalabilirler. Annesi zaten bizde.. Sabahleyin yeniden görüşürüz.

Kısa bir suskunluktan sonra kalkarlar. Bedri öğretmen ve Türkan okuldan birlikte çıkarlar. Eve doğru yürürler.

43-KÖY SOKAĞI

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan Hanım ve Bedri öğretmen evin yolunu tutarlar. Sokak aralarında su taşıyan kadınlar, çocuklar, büyük ve küçükbaş hayvanlar, çoban köpekleri ortalıkta dolaşmaktadır. Köyün kadınları kapı aralarından meraklı ve utangaç bakışlarla köyün yeni öğretmenini gözlemektedirler.

(Yakın çekimde yanyana duran iki genç kızın Türkan'a utangaçça biraz da imrenerek baktıkları görülür.)

44-BEDRİ ÖĞRETMENİN EVİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Bedri öğretmenin çocuğu, babasıyla Türkan öğretmenin gelişini pencereden farketmiştir. (Yakın çekiminde bu farkediş görülür.)

ÇOCUK

Anne!... Babam yeni öğretmenimizle geliyor.

ÖĞRETMENİN EŞİ

Koş kapıyı aç yavrum.

Çocuk koşarak kapıyı açar.

45-BEDRİ ÖĞRETMENİN EVİ

İÇ-GÜNDÜZ

Öğretmenin eşi çocuğuyla Türkan öğretmeni karşılar, öper. İçeriye buyur eder. Yer gösterilir. Türkan divana oturur.

ÖĞRETMENİN EŞİ

Hoş geldiniz. Nasılsınız, iyi misiniz?

TÜRKAN

Teşekkür ederim. Siz nasılsınız?

(Annesine dönerek)

Anne nasılsın. Yorgunluğun biraz geçti mi?

ANNE

İyiyim kızım. Dizlerimin sızısı biraz geçti. (Öğretmenin eşini kastederek) Sağolsun hanım kızım seni hiç aratmadı. Omuzlarımı ovdu. Ihlamur içirdi. Allah razı olsun.

ÖĞRETMENİN EŞİ

Aaa... Teyze ne yaptık ki?

Bu arada Türkan, Bedri öğretmenin mütevazi evine göz gezdirmektedir. Karşıda bir küçük gardrop. Yanında televizyon. Sağ tarafta duvarda boydan boya uzanan evin en lüks varlığı kütüphane görülür. Kitapların çokluğu dikkatini çekmiştir.

Kitaplığın önünde bir çalışma masası. Üzerinde birkaç kitap, boş beyaz kağıtlar, kalemler. Hepsi bir düzen içinde durmaktadır.

BEDRİ ÖĞRETMEN (Eşine dönerek)

Canım sofrayı kuralım. Yardım edeyim.

ÇOCUK

Hayır baba! ben anneme yardım ederim.

Yere mütevazi bir sofra kurulur. Hep birlikte yemeğe otururlar. TV'de haberler var, izlerler. Bu sırada kapı çalınır.

TÜRKAN'IN ANNESİ

Maşallah pek de akıllı..

BEDRİ ÖĞRETMENİN EŞİ

Canı isterse.... Ama kafasına yatmadı mı bir iş yaptıramazsın..

TÜRKAN (Gülerek)

Çocuk prensipli.

46-BEDRİ ÖĞRETMENİN EVİ

İÇ-GECE

Gelen Metin öğretmen ve eşidir. Tokalaşırlar. Kadınlar kucaklaşıp öpüşürler. "Hoş geldiniz", "Hoş bulduk"tan sonra karşılıklı hal-hatır sorulur. Çay içilir, sohpet edilir. İçerde sıcak bir atmosfer oluşmuştur.

Tam bu sırada dışarda silah sesleri duyulur. (Pat.. pat.. pat.. pat...) Silah sesleri düzenli, düzensizdir. Sıcak bir çatışma hissini verir.

İçerde herkes susar. Karşılıklı birbirlerine bakarlar.

BEDRİ ÖĞRETMEN (telaşla çocuğuna)

Oğlum pencerenin önünden çekil!..

Çocuk çekilir. Bir alışkanlıkla lambanın düğmesine basar. Işıklar sönmüştür.

47-ZİLAN KÖYÜ

DIŞ-GECE

Silah sesleri çoğalarak duyulur. Bir anda köy evlerindeki ışıklar tek tek söner. Silah seslerinden ve karanlıkta uluyan köpek seslerinden başka ses yoktur.

Bir süre sonra silah sesleri giderek köyden uzaklaşır. Işıklar yeniden tek tek yanar. Öğretmenin evinde de ışıklar yanmıştır.

48-BEDRİ ÖĞRETMENİN EVİ

İÇ-GECE

Türkan öğretmen ve annesi oldukça tedirgindirler. Diğerleri belli ki kanıksamışlardır bu tür olayları. Bedri öğretmen moral vermeye çalışır.

BEDRİ ÖĞRETMEN

Böylesi çatışmalar sık sık olur. Ama endişelenmeye gerek yok! Biz zamanla alıştık. Siz de alışırsınız.

TÜRKAN

Hocam... Bütün bunların... evet bunların olabileceğini düşünerek geldim. Umarım tez zamanda ülkemizin her bir yerine, her bir bölgesine, şehrine köyüne barış gelir. Aslında bu iş zorlaştırdıkları kadar zor değil. Ben bu ülkeyi yönetenlerin mantığını anlamış değilim. İnanın onlar bıraksalar herşey daha güzel olacak. Şurda, aynı gök kubbenin altında binlerce yıldır iç içe yaşayan iki dost halkız. Ne güzel demiş sizin Ahmed Arif

"Kız alıp vermişiz yüzyıllar boyu,
Birbirine karışır tavuklarımız.
Bilmezlikten değil
Fukaralıktandır pasaporta ısınmamış içimiz."

(Son dizeyi Türkan, Bedri, Metin öğretmenler birlikte okur.)

Herkes Türkan öğretmeni pür dikkat dinlemiştir. Belli ki biraz şaşırmışlardır. Onun bu denli duyarlı oluşu güzel bir sürpriz olmuştur.

METİN ÖĞRETMEN

Türkan Hanım, bu ölçüde duyarlı olduğunuza çok sevindim. Dediklerinize tamamen katılıyorum.

BEDRİ ÖĞRETMENİN EŞİ

Biz senelerdir böyle dost sesi duymaya hasretiz.

TÜRKAN'IN ANNESİ

Evladım, aklın yolu birdir.

BEDRİ ÖĞRETMEN (Türkan'a dönerek)

Türkan Hanım, sizin Ahmed Arif diyorsunuz. Evet, Ahmed Arif bu toprağın insanıdır. Kürttür. Kürtleri yazmıştır. Ama bunu güzelim türkçe ile yazmıştır. Türk dilinin, edebiyatının büyük şairidir. Yani hepimizin ortak bir değeridir.

Yakın çekimde görülür. Yüzlerde mutlu bir tebessüm belirir.

Vakit bir hayli ilerlemiştir. Metin öğretmen eşi ile bakışır. "Kalkalım" manasına baş sallarlar.

METİN ÖĞRETMEN (Ev sahiplerine dönerek)

Bize müsade artık. Gece bir hayli ilerledi. Yarın görüşürüz.

BEDRİ ÖĞRETMENİN EŞİ

Bence daha erken. Güzel güzel sohbet ediyoruz.

METİN ÖĞRETMEN

Misafirimiz yorgun. Aslında çok bile oturduk.

Güler yüzle kalkarlar. Ayrılırlar.

49-KÖYÜN OKULU

DIŞ-GÜNDÜZ

Okulun açıldığının ilk günleridir. Tüm öğrenciler okul bahçesinde sıra olmuşlardır. 2,3,4 ve 5. sınıfların sıraları düzenlidir. 1. sınıf öğrencileri düzensiz, ortalıkta dolaşmaktadırlar. Çoğunun anneleri babaları ellerinden tutmuştur. Gülenler sevinenler olduğu gibi, ağlayanlar, tedirgin olanlar da bir haylidir. Anne ve babaları çocuklarını susturmaya çalışmaktadırlar.

Türkan ve Bedri öğretmen bahçe kapısından içeri girerler. Bazı çocuklar onlara doğru koşarlar. Utangaçça öğretmenlerini selamlarlar. Gözaltından bakıp gülümserler..

50-OKULUN BAHÇESİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Okul müdürü törende bir konuşma yapar. Öğrenciler andı birlikte okurlar. Her sınıf dershanelerine doğru sırayla yürür. 1. sınıf öğrencilerinin çoğu anne babalarından kopmak istemezler. Onlarla birlikte dershaneye girerler.

(Ağlamalar, sevinç çığlıkları, gürültü-patırdı, uğultulu sesler....)

51-TÜRKAN'IN SINIFTAKİ İLK GÜNÜ

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan elinde sınıf defteri, dershaneden içeriye girer. İçerde ağlayan, bağırıp çağırarak gürültü yapan çocuklarla karşılaşır.Bazılarının anne ve babaları onları susturmaya çalışmaktadır.

Türkan sınıf defterini masanın üstüne bırakır. Karatahtanın önünde ayakta durur. Seslerin kesilmesini bekler. Kendisi de oldukça heyecanlıdır.

Öğretmenin ayakta, karşılarında durduğunu gören veliler, herbiri kendi çocuğuna Kürtçe,

ANNE VE BABALAR

Wışbın, mamoste hat! Rabın piyan! (Türkçe alt yazılı)

(Susun, öğretmen geldi! Ayağa kalkın!)

Bu arada kimisi çocuklarını kollarından tutup ayağa kaldırır. Kimi çocuklar kendiliğinden kalkarlar. Öğrenci velileri de ayaktadır. Bazılarının şapkaları ellerinde, el-pençe durmuşlardır.

TÜRKAN

Günaydın çocuklar!

Öğrencilerin çoğu anlamamıştır. Birkaçı velilerin ikazıyla belli belirsiz,

Günaydın öğretmen-im!

Günaydın!

Gün ay-in...

TÜRKAN (El işaretiyle birlikte)

Oturun çocuklar!

Öğrenciler velilerin de ikazıyla otururlar. Ağlayan, hıçkıran öğrenciler bir türlü susmazlar. Eve gitmek isteyenler

bir haylidir. Bazıları anne ve babalarına (ağlayarak) yalvarmaktadırlar.

BİR ÇOCUK

Dadé mın bıbé malé. Mın tené nehéle Türkçe alt yazılı (Anne beni eve götür. Beni yalnız bırakma)

BİR BAŞKA ÇOCUK

Ez naxwinım, Ez tırki naxwınım! Türkçe alt yazılı:

(Ben okumuyorum. Türkçe okumuyorum.)

DAHA BAŞKA BİR ÇOCUK

Hadé em bıçın! Türkçe alt yazılı

(Haydi gidelim!)

Aynı anda anne babalar çocuklarını susturmak için ter dökmektedirlr.

(Ne konuştukları anlaşılamamaktadır.)

Bu curcunada Türkan öğretmenle göz göze gelen BİR BABA (belli ki askerlikte öğrendiği bozuk bir türkçeyle)

BİR BABA

Öğretmen Xanım seni işi çok zordır.

TÜRKAN (Gülümseyerek)

Evet, işimin zor olduğunu şimdi daha iyi görüyorum.

Bu arada Türkan, karşısında (bozuk da olsa) Türkçe konuşan bir veli görünce yardımcı olmasını ister.

TÜRKAN

Bakınız siz hem Türkçe hem Kürtçe biliyorsunuz. Velilerin dışarı çıkması için sizden yardımcı olmanızı rica edeceğim.

Öğrenci velisi baba hayatında ilk defa kendisine "rica edeceğim" diyen biriyle karşılaşmıştır.

Kimbilir, belki de Savcıyı, Mahkemeyi, Jandarmayı, Karakolu düşünür. Yüksek makamlara verdiği dilekçeleri... Oralarda kendisi hep ricacı durumda olmuştur.

Şimdi karşısında çocuğunun öğretmeni ve üstelik çok da güzel zarif bir kadın kendisinden rica etmektedir.

Mahçubiyet, eziklik, böbürlenme, kendine güven gibi karışık duygularla Türkan'a döner

VELİ-BABA

Reca nedir öğretmen Xanım, emirdir.

TÜRKAN (Mahçup bir gülümseme takınır)

Estağfurullah!

VELİ-BABA (Diğer velilere döner)

Geli hevalan! Mamoste dıbeje bıla dé u bavén zarokan derkevin der. Türkçe alt yazılı

(Arkadaşlar! Öğretmen, anne ve babalar dışarı çıksın diyor)

Veliler dışarı çıkmaya yeltenirken içerde kıyamet kopar.

Ağlamalar, bağırtı çığırtılar... Annelerinin eteğine yapışanlar..

(Yakın çekimde annesine sarılmış, gözyaşlarına boğulmuş bir çocuk yüzü görülür.)

Türkan öğretmen bu durum karşısında çaresiz kalır.

TÜRKAN

Tamam tamam, kalabilirsiniz!

Bu karmaşada zil çalmıştır. Herkes tenefüse çıkmaktadır.

52-ÖĞRETMENLER ODASI

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan büyük bir üzüntüyle öğretmenler odasına girer. Diğer 4 öğretmen de art arda odaya girerler.

BEDRİ ÖĞRETMEN (Türkan'a bakarak)

Nasıl geçti Türkan Hanım? Moraliniz iyi değil mi?

TÜRKAN (Dokunulsa ağlayacak durumda)

Zor olduğunu düşünüyordum. Ama itiraf etmeliyim ki, bu denli değil. Kendimi çok farklı bir dünyadaymışım gibi görüyorum. Hayır, Hayır! "Gibi"si fazla. Farklı dünya. Eğitimin vazgeçilmez aracı dildir. Bu tertemiz, bu pırıl pırıl

çocuklar benim dilimi, ben de onlarınkini anlayamıyorum. İşte bu noktada tıkandım. Ne yapacağımı, nasıl yapacağımı bilemiyorum. Ve... bundan ötürü korkunç üzülüyorum.

BEDRİ ÖĞRETMEN (Elindeki sigarayı kültablasında söndürür.)

Türkan Hanım, farklı bir dünyada olduğunuz doğru. Ama bu kadar. Kendinizi üzmeyin. Hele moralinizi hiç bozmayınız. Kaldı ki biz buradayız, size yardımcı olabiliriz.

METİN ÖĞRETMEN (Söze katılır)

Hoca Hanım, batıdan buralara gelen her öğretmen arkadaşın aşağı yukarı bu tür haklı yakınmaları olur. Ama sonuçta bu aşılmaz gibi görülen engeller şu veya bu şekilde aşılır. Eminim siz de başaracaksınız.

İki muhbir öğretmen birbirlerine alay-anlamlı bakarlar. Karşılıklı göz kırpar, bıyık altından gülerler.

Bu sırada zil çalar. Öğretmenler odadan çıkarlar...

53-OKUL KORİDORU

İÇ-GÜNDÜZ

Muhbir öğretmenler koridorda konuşmaktadırlar.

1.MUHBİR ÖĞRETMEN

Öğretmen Hanım çok duygusal biri. Hümanist, hatta komünist birine benziyor.

2.MUHBİR ÖĞRETMEN (Onaylar anlamında başını sallayarak)

En azından Türk Milliyetçisi olmadığı kesin. Kısa sürede tehlikeli bir duruma gelebilir.. Hele Metin ve Bedri ile hemencecik samimi olması

1.MUHBİR ÖĞRETMEN (Arkadaşının sözünü keserek)

Çaresine bakarız canım. (Gözlerini kısar, düşünür gibi yapar.) Komutana rapor edelim. Ne olur ne olmaz.

54-TÜRKAN'IN 1. SINIFI

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan dersanededir. Öğrencilerin adlarını okumaktadır.

TÜRKAN

Kadir ACAR!

(Çocuk annesinin uyarısıyla) ayağa kalkar.

ÇOCUK

Burdayım

TÜRKAN

Serdar KURT!

ÇOCUK

Burda

TÜRKAN

Kenan ÖZTÜRK!

ÇOCUK

Burdadır.

TÜRKAN

Müzeyyen BAŞTÜRK!

.....

Annesi kızını kaldırmaya çalışırken Kürtçe seslenir.

KIZIN ANNESİ

Béje burda, béje burda. Türkçe alt yazılı

(Burdayım de, burdayım de.)

Kız çocuğu (Omuz silkerek ve yüz mimikleriyle) itiraz eder.

(Anne ve kız kareye alınır)

Bu arada Türkan, anne ile kız çocuğu arasındaki diyalogdan Müzeyyen'in bu çocuk olduğunu tahmin eder.

KIZIN ANNESİ

(Bir kez daha biraz da kızgın bir şekilde kızını kolundan tutup kaldırmaya çalışırken)

Edi rabe, béje burda! Türkçe alt yazılı.

(Artık kalk burdayım de!)

KIZ ÇOCUK (Başı önünde , ağlamaklı bir şekilde)

Na! Navé mın Mızginé! Türkçe alt yazılı

(Hayır benim adım Mızgin'dir)

KIZIN ANNESİ

Belé, lı mal navé te Mızgin'é. Lé lı dıbıstane Müzeyyene. Türkçe alt yazılı

(Evet, evde adın Mızgin'dir. Fakat okulda Müzeyyen'dir.).

KIZ ÇOCUK (Öfkeli bir sesle ve annesinin elini iterek)

Na! Navé'min Mızgin'e (hayır benim adım Mızgin'dir.)

Ve hıçkırarak ağlamaya başlar.. Gözlerini annesinin gözlerine diker. Sitemini sürdürür.

KIZ ÇOCUK

Ka te jı minra dı got, navé te pır xweşé. Tu mızgin a xéréyi? Türkçe alt yazılı.

Hani bana adın çok güzel diyordun? Sen hayırlı bir müjdesin diyordun?

Annesi kızına sarılır. Saçlarını okşar. Onun da gözleri dolmuştur.

(Anne ve kız kareye alınır.)

Türkan anne ve kızın diyaloğunu pür dikkat izler... Yerinden kalkıp onlara doğru ilerler.. Onlara şefkatle yaklaşır. Çocuğun annesine

TÜRKAN (El hareketlerini, yüz mimiklerini de kullanarak)

Ne var, ne oldu? Niçin ağlıyor?

KIZIN ANNESİ (Bozuk bir türkçeyle ve çaresiz bir ses tonuyla.)

İşte ağli.. Adi. Ev. Mızgin. Okıl Müzeyen yazdı: Mecbur yazdi. Biz mecburdır.

TÜRKAN (Kızın saçlarını okşayarak)

Demek adın Mızgin?.. Ağlama yavrum.

Bu sırada kızın annesi başını kaldırmış Türkan'a bakmaktadır.

TÜRKAN (Kızın annesine)

Mızgin'in anlamı ne?

Anne cevap veremez.

Sınıftaki bir başka çocuğun babası Türkan'ın sorusunu cevaplar.

BİR BABA

Şey.. Mızgin Türkçede Müjde demaxtır.

Türkan çok kısa bir süre dalar. Belki de ünlü sinama sanatçısı Müjde Ar'ın ün ve güzelliğini düşünüyordur. Veya bu kız çocuğuyla aralarındaki bağı. Birden kendini toparlar.

TÜRKAN

Güzel bir ad.

Bir başka veli şikayet edercesine

ZOZAN'IN BABASI

Hoca hanım, benim çocığın durımi de aynidir. Doğdığı zeman adını Zozan koydığ. Yayla demağtır. Ema nüfusa yazdıramadığ. Cızdanına Zozan yerine Suzan yazdiler

Bu arada Zozan kendinden sözedildiğini anlamıştır. Meraklı ve ürkek gözlerle onları izler. Türkan hemen önünde duran Zozan'ın saçlarını okşayınca, Zozan'ın gözlerinin içi güler.

Zozan'ın babası bir sıra ötede bir başka çocuğu göstererek

ZOZAN'IN BABASI

Baxın şu çocık da benim yegenımdır. Babasi faili mechule gitmiştir. Asıl adı Rojda'dır. Doğan yazdiler.

Türkan bu olanlara, anlatılanlara oldukça sarsılmıştır. Veli ve çocuklarla daha bir yakınlaşır. Sorular sorar. Onların duygularını anlamaya çalışır.

Tam bu sırada dışarıda silah sesleri, panzer sirenleri duyulur.

Çocuklar sıraların altına saklanırlar. Türkan da veliler ve

çocuklar gibi pencere hizasından aşağıda kalmak için çökmüştür. Anne-babalar çocuklarına sarılmışlardır.

Çocuklar korku içinde ağlaşmalarını sürdürürler.

(Bir ayrıntı, kadınlardan birkaçı Türkan'ı korumak amacıyla ortalarına almışlardır. Türkan bunu farketmiştir.)

Genel ve yakın çekimde. Silah sesine irkilen, sinen çocuklar, veliler ve öğretmenleri görülürler.

55-ZİLAN KÖYÜ

DIŞ-GÜNDÜZ

Köy yolunda güvenlik güçlerinin motorize araçları. Resmi güvenlik güçleri yanısıra yerel giysiler içinde köy korucuları panik içinde gizlenmektedirler. Kimileri araçları kendilerine siper yapmışlardır.

Yolun dışına taşanlar, yamaç ve tepeliklerdeki meşe ağaçları arasında ikişer-üçer kişilik gruplar halinde bir çatışma atmosferi görünümündedirler.

Sipere yatanların yanında, ayakta, elleri tetikte sağa-sola bakınanlar da vardır.

Tepenin arkasında bir korucunun yardım isteyen sesi duyulur.

KORUCU

Hawar!.. Hawar!...Türkçe alt yazılı

(İmdat, imdat!..)

Birkaç korucu sesin geldiği yöne temkinli hareketlenirler.. Meşelik içinde yerden sürünerek "imdat" seslerinin geldiği yöne doğru ilerlerler.

Resmi güvenlik güçleri motorize araçların etrafındadırlar. Tepeleri gözlemektedirler.

Bu arada yerde sürünen korucular tepenin hemen arkasında, sırtını bir meşe ağacına dayamış yaralı korucuyu farkederler.

(Korucu bacağından ve kolundan yaralıdır. Yaralarından kan sızıyor. Tüfeği az ötede duruyor. Dipçiği kırıktır.)

Yaralıyı kurtarmaya gidenlerden biri yaralıya seslenir.

BİR KORUCU

Tu kiyi, lı deré te kes heye? Türkçe alt yazılı

(Kimsin, senin dışında kimse var mı?)

YARALI KORUCU (İnleyerek)

Ez u Ehmedé Reso'ne. Ax! Ax dayé rebebé!.. Em her du ji brindarın. Zu me rakın bajer! Türkçe alt yazılı.

(Ben ve Reso'ların Ahmed'iyiz. Ah! Ah zavallı anam! İkimiz de yaralıyız. Acele bizi şehre kaldırın.)

Yaralıları kurtarmaya giden korucu, emin olmak için tekrar seslenir.

BİR KORUCU

Tu u ki? Türkçe alt yazılı

(Sen ve kim?)

YARALI KORUCU

Ez u Ehmedé Reso! (ben ve Reso'ların Ahmed'i!)

Der demez bayılır. (Yakın çekimde görülür.)

Koruculardan biri tepedeki bir kayayı kendine siper ederek diğer iki korucuyu korumaya çalışırken, onlar da yaralılara yetişmek için hareketlenirler.

(Sağa-sola bakarak, burunlarından soluyarak, çökerek, zıplayarak..)

Karşılaştıkları ilk korucu kolundan ve bacağından yaralıdır. Önce kanı durdurmaya çalışırlar. Yaralının kefyesini yırtarak yaralı bölgenin üst tarafından sıkıca bağlarlar.

Bu sırada diğer yaralı korucunun 3-5 metre ilerde bir çalının arkasında yüzüstü düşmüş olduğunu farkederler. Ona doğru temkinli hareketlenirler. Yanına varırlar. Sırt üstü çevirirler.

Belden yukarısı delik deşiktir. Kanı toprağa karışmış. Bedeni çamurlaşmıştır. Zorlukla nefes alıp vermektedir. Yarı baygındır. Gözlerini açmaya çalışır.

Son bir zorlamayla kendisini kurtarmaya gelen arkadaşlarına:

AĞIR YARALI KORUCU

Mın dı got qey ez xweş neçirvanım. Vaye iroj ez bume neçıra zarokén seré çiya.... Em heyfin lo! Em hey-fın... Türkçe alt yazılı

(İyi bir avcı olduğumu sanırdım. İşte bugün dağ çocuklarına av oldum. Bize yazıktır be, bize yazıktır.)

Korucular ölüyü çamurdan çekip çıkarırlar. Biri onu sırtına alır.

(Arka çekimde görülür. Ayakları uzun süre yerden sürünür.) Bir başkası yaralı korucuyu sırtına almıştır. Resmi görevlilerin bulunduğu yola çıkmak için hareketlenirler. Tepeye çıktıklarında onları gören resmi görevliler de yeniden hareketlenirler.

Yaralı ve ölü korucular cemsenin arkasına bindirilir. Birkaç cemse bölgeden uzaklaşırken, komutanın jipi ve diğer resmi güvenlik güçleri köyün içine doğru hareket ederler.

56-ZİLAN KÖYÜ

DIŞ-GÜNDÜZ

Komutanın jipi köy meydanının orta yerindedir. Meydanın etrafında çok sayıda cemse vardır. Güvenlik güçlerinin tümü silahlıdır. Elleri tetiktedir.

Köyün cami hoparlöründen anons yapılmaktadır. Anons sesi ile alçaktan uçuş yapan Helikopterin sesi birbirine karışmaktadır.

SES

Dikkat! Dikkat!

Sesi duyan köylülerden bazıları kapı-pencere aralıklarından başlarını çıkararak ürkekçe çevreyi gözlerler. Anons devam eder..

SES

Tüm köy halkı, kadın erkek herkes köy meydanında toplansın. Bu bir emirdir. Emre uymayanlar cezalandırılacaktır.

Cami hoparlöründen yükselen ses tüm köyü sarar, karşı dağlarda yankılanarak geri gelir. (EKO)

Köylüler öbek öbek ve bir hayli ürkek bir şekilde çeşitli yönlerden köy meydanına çıkarlar.

(Genel çekimde küçük yaştaki bazı çocukların da ağlayarak anne ve babalarının peşine düştükleri görülür.)

Kadınlar bir tarafta, erkekler karşı tarafta saf tutarak toplanırlar.

Kadınların çoğu leçeklidir. Yakın çekimde görülür. Bazıları leçekle ağızlarını kapatmışlardır. İçlerinde yalınayak olanlar da var. Kimisi yüzünü yana dönmüş, kimisi erkeklerden yana bakmaktadır. Komutandan, askerlerden yana bakanların bakışları daha bir sertçedir.

Erkekler çoğunlukla şalvarlı- kasketlidir. İçlerinde başı açık ve pantolonlu olanlar da var. Onların da içlerinde bazıları yalınayaktır.

İçlerinde traşlı olanlar olduğu gibi birkaç günlük sakalla olanlar da vardır. Çoğu bıyıklıdır.

Tek tek (kadın-erkek) bazı köylülerin yüzleri yakın çekimde görülür.

Komutan ve güvenlik güçlerine karşı hiç birinin sevecence bakışı yoktur. Gözlerinden korku ve tedirginlik okunmaktadır.

Muhtar, komutanın yanında ayakta durmuş vaziyettedir. Boynu bükük, elleri üst üste bağlı el pençe divandır. Komutanın ağzından çıkan her sözü pür dikkat dinlemektedir.

KOMUTAN (Muhtara bir pusula uzatarak)

Bu iki şahıs bir adım ileri çıksın!

Muhtar pusulada yazılı iki köylünün isimlerini okur. (Yakın çekimde isimleri okunanların yüzleri görülür.)

MUHTAR

Biraz ileri çıkın!

İki köylü bir-iki adım ileri çıkarlar. Tedirgindirler. Komutan birinci köylüye döner.

KOMUTAN

Oğlun nerde?

1. KÖYLÜ (Başı önünde elindeki şapkasını bükerek, yutkunarak)

Ben bilmiyem. Bir sebah gitti u daha gelmedi. Ben de anasi de oni çox merak ediyix.

Komutan daha sert bir ses tonuyla ikinci köylüye.

KOMUTAN

Sen de bilmiyorsun değil mi, oğlunun nerede olduğunu?

2. KÖYLÜ

He walla kumandan beg ben de ji bilmiyem.

KOMUTAN (Adeta köpürür.)

İkiniz de ya üç gün içinde çocuklarınızı getirir bana teslim edersiniz, ya da günah benden gider! Ona göre.

KOMUTAN (Muhtara dönerek)

Muhtar, ikisini de korucu yaz. Tamam mı?

MUHTAR

Emredersin kumandanım. (Yakın çekim-esas duruş)

KOMUTAN (Köylülere döner.)

Olup biteni hepiniz çok iyi biliyorsunuz. Sabrımızı taşırmayın!

Köyünüzü kendiniz koruyacaksınız. Silah ve mermi bizden. Maaş bizden... İnadı bırakın. Devletle inat olmaz.

KOMUTAN (Tekrar Muhtara döner.)

Muhtar, imamı ve öğretmenleri de yanına al. Köylülerden koruculuğa evet diyenlerin listesini hazırla! Yarın bana getir! Oldu mu?

MUHTAR

Emredersin kumandanım.

Komutan jipe biner. Diğerleri cemselere. Köyü terk

ederler. Köylüler evlerine dönerler. Korku içindedirler. Gergindirler.

Gece yarısı komşu köy BESTAV alevler içindedir. Köyden yükselen alevler gökyüzünü kızıla boyamıştır.

57- MUHTARIN EVİ

İÇ-GECE

Muhtarın oturma odası alabildiğine uzun ve geniştir. Köyün önde gelen erkekleri odayı tıka basa doldurmuşlardır. Yaşlılar çoğunluktadır. Her biri bir aileyi temsilen gelmişlerdir. Duvar kenarlarına boydan boya serili döşeklerde oturmuşlardır. Tütün tabakalarından çıkardıkları kehribar sarısı tütünlerinden sardıkları sigaralarını içmektedirler. (Yakın çekimde sigara saran parmaklar görülür. Sararmıştır.)

Bir taraftan da muhtarın genç oğlunun büyükçe bir tepside getirdiği çaylarını yudumlamaktadırlar. Düşüncelidirler... Öfkelidirler..

Muhtar elindeki oltu taşı tespihini avucunda sıkmaktadır. "Acaba bir suça mı teşvik ediyorum"un ikilemini yaşıyor. Utanıyor, sıkılıyor.

Alnının damarları çatlar gibidir. Herkes muhtarın ne diyeceğini önceden bildiği halde, muhtarın diyeceklerini büyük bir sabırsızlıkla ve üstelik bir ölüm sessizliği içinde beklemektedir.

Köyün en yaşlılarından biri (kendisinden beklenmeyen bir ses tonuyla) sessizliği bozar.

YAŞLI ADAM

Muhtar! Bizi buraya niye topladığını bliyix.

(Sigarasından bir nefes alır. Dumanı savurur.)

Ne diyecağını da... Ema gene de buyrın, seni dinliyıx. Konış

Muhtar boğazını temizler gibi bir iki kez öksürür.

MUHTAR

Biliyem biliyem. Olmeyacağ duaya amin démağ baan düşmiştır. (Yutkunur.) Uzun anlatmağa hacet yox. Hepiz kumandanın ne dédiğini duydız. Tekrarlamağ u sormağ edettir. İçizde yahut temsil ettığız ailezden kim korıçi olmax isti? Oni deyin!..

Kimseden ses çıkmaz. Kısa bir süre ortalığı ölüm sessizliği kaplar. Sessizliği yine yaşlı adam bozar.

YAŞLI ADAM

Muhtar eski bir mesele var, bilimi sen?

Adamın biri çarşiya gidi. Baxi ki bir keklik saticisi keklik sati. İki kekliği var. Biri açığdadır. Ucızdır. Diğeri kefestedır. Buhalidır. Adam deyi ki niye bu buhalidır? Bu kefes altundır nedır?

Satici deyi ki yox! Kefesten degéldır. Bu iyi cins keklıktır. Oni alırsen bir keyanın basina koyarsen: Öter.... Başka keklikler sesine gelir. Sen de onları avlarsen.

Adam biraz duşıni... Parasını veri, buhali kekligi ali. Kefesi açi, kekligi çıkari. Heman orda kafasını boynından kopari u yere ati...

Keklik satiçisi ax-vax édi. Nasıl kıydın bu keklige deyi.

Adam cuvap veri: Soyuna sopına ixanet edenin cezası budır.

Muhtarın evine bomba düşmüş gibi olur. Ortalığı tam bir ölüm sessizliği alır. Kimseden çıt çıkmaz. Yaşlı adam Muhtarın cevabını beklemeden kalkar. Heykel gibi durur. Oturanların üstünde gözünü gezdirir. Bakışlarını Muhtarın üstünde durdurur. Ve kendinden beklenmeyen bir çeviklikle hızla arkasını döner, aynı hızla kapıya yönelir ve çıkar.

Köylüler homurdanmaya başlarlar. Yavaş yavaş evi terkederler. Öğretmenler ve imam da arkalarından çıkarlar.

58-LİCE İLÇE KARAKOLU

İÇ-GÜNDÜZ

Muhtar karakolda, komutanın odasının kapısını çalar. Önünü ilikleyerek ve şapkasını elinde tutarak içeriye girer. Komutan masanın arkasındaki koltukta oturmuş vaziyettedir. Muhtar içeri girince

KOMUTAN

Muhtar gel bakayım. Hoş geldin! Liste yanında mı?

MUHTAR

Kumandanım liste yox. Kimse gönılli koriçi olmax istemi.

KOMUTAN (Sert bir ses tonuyla.)

Köylülerle toplantı yapmadın mı?

MUHTAR

Kumandanım toplanıti yaptıx. Ema kimse gönılli çıkarax "ben koriçi olmağ istiyem" démi.

Komutan oldukça kızgın bir şekilde muhtarı azarlayarak

KOMUTAN

Muhtar bak, size bir şans tanıyacağım. Köye bir daha geleceğim. Ve son gelişim olacak. Köyün de son şansı. Hadi şimdi git! Git ve bunları olduğu gibi anlat!

59-ÖĞRETMENLER ODASI

İÇ-GÜNDÜZ

Öğretmenler odasında Bedri öğretmen, Metin öğretmen, Türkan ve iki muhbir öğretmen birer sandalyeye oturmuşlar... Metin öğretmen ve Bedri oldukça düşüncelidirler. Metin öğretmen Bedri öğretmene fısıltılı bir sesle,

METİN ÖĞRETMEN

Yahu benim moralim bozuk. Seninki benimkinden de bozuk.

BEDRİ ÖĞRETMEN

Nasıl bozuk olmasın! Çevremizde olup bitenleri görmüyor musun? Bir sürü köy haritadan silindi. Sıra bize geldi gibi.

İkisi birden Türkan'a bakıp zoraki gülümserler.

1. ve 2. muhbir öğretmeler de birbirlerine bakıp, sırıtırlar...

Türkan, Metin ve Bedri'nin düşüncelerini dağıtmak için konuyu değiştirir. Onlara dönerek,

TÜRKAN

Çocuklarla nasıl diyaloğ kurabilirim? Sizin bu konuda desteğinize ihtiyacım var. Ben Kürtçeyi bilmiyorum. Onlar Türkçeyi. Nasıl anlaşacağız? Hiçbir yol bulamıyorum.

1. muhbir öğretmen Türkan'ın sözünü sert bir şekilde keser.

1. MUHBİR ÖĞRETMEN

Hoca hanım, nereden etkilendiğinizi bilemiyorum ama Kürtçeden söz etmenizi şahsen yadırgıyorum. Böyle bir dil yoktur. Türk devletinin düşmanlarınca sunni olarak yaratılan üç-beş kelimelik uyduruk bir şeydir. Türk devletinin resmi dili Türkçedir. Türkçeden başka bir dilin varlığını kabul etmek son Türk devletinin temellerine dinamit koymak demektir.

Metin ve Bedri öğretmenler bu tür konuşmaları defalarca dinledikleri için pek oralı olmazken, Türkan bir tuhaf karşılamıştır. Adeta kendine hakaret saymıştır. (Bu tepki bakışlarında belirir. Çok yakın çekimde görülür.)

Bedri öğretmen ortalığı daha da gerginleştirmek için biraz da esprili bir şekilde,

BEDRİ ÖĞRETMEN

Türkan hanım, biz bu tür iddialara alıştık artık. Gülüp geçiyoruz. Ne yapalım Musa Anter'in bir mahkemede dediği gibi "Tavukların bile 70 kelimelik bir dili vardır" Kürtlerin nasıl üç-beş kelime olur? Hem sonra bir taraftan yok denir. Yok denilene karşı akla hayale gelmez baskılar uy-

gulanır. Bir varlığın yok sayılarak, yokedilmeye çalışılması nerde görülmüştür?

Bu sırada okul müdürü içeri girer. Tartışmadan hoşlanmadığı her halinden belli olur.

OKUL MÜDÜRÜ

Arkadaşlar burası bu tür tartışmaların yeri değil. Elbette hepimiz müslüman ve Türküz. Türkçeden başka dilleri de tanımayız.

BEDRİ ÖĞRETMEN (Türkan'a dönerek)

Neyse Hocanım.. Sizin sorunuza gelelim.. Bence öğrencilere önce bazı Türkçe kelimeleri kazandırmak gerekir. Bunlar günlük yaşamda sıkça kullanılanlar olmalı. En yakınınızdan başlayarak çevrenizde bulunan objelerin, nesnelerin adlarını söyleyerek gösterin. Ve adlarını tekrarlatınız...

Türkan cankulağıyla dinler ve önerilenleri mantıklı bulur.

TÜRKAN

Teşekkür ederim. Bence bu yöntem yararlı olacak.

60-TÜRKAN SINIFTA

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan sınıfa girerken öğrencilerin büyük çoğunluğu yerlerine oturmuştur. Ayaktaki birkaç kişiyi biraz Türkçe bilen sınıfın (yaşça ve fizik olarak) büyüklerinden Kadir oturtmaya çalışmaktadır. Kadir'in insiyatifli davranışı Türkan'ın gözünden kaçmaz.

O sırada öğretmenini gören Kadir'de alelacele sırasına oturmaya çalışır. (Yakın çekimde Kadir'in biraz da panik içinde sırasına oturuşu görülür.)

TÜRKAN (eliyle kalk işareti yaparak))

Kadir kalk bakayım!

Ayağa kalkan Kadir "acaba bir suç mu işledim?" korkusu içindedir. (Yakın çekimde görülür. Hazrol vaziyetinde-

dir. Alı al, moru mor olmuştur. Masum masum öğretmenine bakmaktadır.

Diğer öğrencilerin bir kısmı öğretmene, bir kısmı Kadir'e bakmaktadır.

Öğretmene bakanların yüzünde merak, Kadir'e bakanlarınkinde merakla birlikte acıma vardır. Bazıları da ufak ufak gülüşmektedir.

TÜRKAN

Sana bir soru soracağım. Bilirsen seni sınıf başkanı yapacağım.

Hocasının sözlerinden birşey anlamadığı anlaşılan Kadir biraz daha tedirgin olmuş durumda boş gözlerle bakarken Türkan soruyu heceleyerek tekrarlar.

Soruyu anladığı anlaşılan Kadir rahatlar, hafifçe tebessüm eder.

TÜRKAN (Ağır, ağır)

Söyle bakayım! Köylüler şehre ne götürür? Ne satar.

Yüzünde ciddi bir ifadeyle Kadir gözlerini kısar, düşünür ve cevap verir.

KADİR

Örtmenim mast, örtmenim torak, örtmenim genim.

(Konuşurken her seferinde yutkunan Kadir'in yüzünde "birşey daha buldum" gibisinden sevinçli bir ifade belirir.)

Bu sırada öğrencilerin hemen tümü (bir kısmı başları önünde, bir kısmı elleriyle yüzlerini perdeleyerek ve gözaltından bakarken) kıkır kıkır gülmektedirler.

(Yakın çekimde öğrencilerin tavırları kareye alınır.)

TÜRKAN (Yüzünde çocuğun dediklerini anlamaya çalışan bir ifade ve zoraki bir gülümseme ile)

Peki yavrum şehir köye ne verir? Ne gönderir?

KADİR (hiç düşünmeden)

Örtmenim asker, örtmenim silah...

TÜRKAN (gözleri hayretle açılmış vaziyette)

Başka yavrum?

KADİR (gözlerini kısar, düşünür...)
Örtmenim cenderme!
TÜRKAN (Derin düşüncelere dalmış yüz haliyle,)
Peki yavrum otur!
Kadir oturur.
Türkan'ın yüzünde gülümseme, Kadir'in söylediklerini anlama, acıma duygusu, hüzünle birlikte binbir türlü anlatılmaz hal vardır.
O sırada zil çalar.

61-TENEFÜS-OKUL BAHÇESİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan'ın sınıfı kendi aralarında toplu haldedirler. Kadir'i aralarına almışlardır. Gülüşmektedirler. Ötede Türkan öğretmen arkadaşlarıyla ayakta sohpet etmektedir. Uzaktan el işaretiyle Kadir'i gösterdiği görülür. Belli ki ondan sözetmektedirler. O sırada zil çalar; çocuklar sınıflara koşarlar.

62-TÜRKAN SINIFTA

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan sınıfta dil çalışması yapmaktadır. Öğrenciler meraklı gözlerle öğretmenlerine bakmaktadırlar.
TÜRKAN (Kapıyı göstererek)
Ka-pı
SINIF HEP BERABER
"Ka-pı" der bağırarak
TÜRKAN (Pencereyi gösterir.)
Pen-ce-re
SINIF HEP BERABER
"Pen-ce-re" der bağırarak.
TÜRKAN (Defteri gösterir)

"Def-ter"

SINIF HEP BERABER

"Def-ter" der bağırarak.

TÜRKAN (Kalemi gösterir.)

"Ka-lem"

SINIF HEP BERABER

"Ka-lem" der bağırarak.

Bu çalışma esnasında sınıfın her seferinde ve hep beraber bağırması Türkan'ın başının ağrımasına neden olmuştur. Elini gayri ihtiyarı başına götürür ve söylenir.

TÜRKAN (Eli başında olarak)

Off başım!

Sınıf bunun da dil çalışmasının bir parçası olduğunu zannederek, Türkan öğretmenin dediğini hep beraber tekrarlar.

SINIF HEP BERABER

"Off ba-şım"

Türkan, gülme-ağlama arası bir yüz ifadesiyle ve azarlar gibi.

TÜRKAN

Bunu tekrarlayın demedim!

SINIF HEP BERABER

Bunu tek-rar-layın deme-dim..

Türkan susmak zorunda kalır. Bir taraftan da bu uzun cümleyi nasıl kaptıklarını düşünür. Aklına ilk geldiğinde görüştüğü okul müdürünün "bu çocuklar teyp gibidir" sözü gelir. Oldukça duygulanır. Düşüncelere dalar... Zil çalmıştır. Yaşlı gözlerle öğretmenler odasına gider.

63-ZİLAN KÖY MEYDANI

DIŞ-GÜNDÜZ

Köylüler köy meydanında toplanmışlardır. Komutan köylülere hitaben ve sert bir ses tonuyla,

KOMUTAN

Bakın devletle inat olmaz demiştim. Sabrımı taşırmayın demiştim. Sabrım taşarsa bu köyde değil canlı, cansız bir şey dahi ayakta kalmaz.

Bakın tekrarlıyorum; önünüzde üç yol var.

1-Ya bu Ermeni uşaklarıyla birleşip dağa çıkarsınız.

2-Ya köyünüzü terkedip, defolup buradan gideceksiniz.

3-Ya da koruculuğu kabul edip şanlı devletimizin ve onun kahraman güvenlik güçlerinin yanında yer alırsınız.

Yani Sonuçta ya şeref, ya şerefsizlik. Hangi yolu seçecekseniz bir an önce seçin! Muhtarla listenizi bana gönderin. Anlaşıldı mı? Bu size son ikazımdır.

Komutan jipe atlar... Güvenlik güçlerinin konvoyu köyü terkeder... Köylüler işin çok ciddi olduğunun farkındadırlar. Tedirginlik, korku, endişe, öfke yüzlerinden okunur. (Yakın çekim.)

64-KÖY MUHTARI VE AKRABALARI

DIŞ-AKŞAM

Köyde akşam olmak üzere. Güneşin son ışıkları köye vurmuştur. Gökyüzü alaca renge boyanmış sanki. Muhtar birkaç yakın akrabasıyla evlerinin güneş gören köşesine tünemiştir. Kendi aralarında konuşmaktadırlar. Muhtarın elinde bir ağaç parçası toprağın üstünde anlaşılmaz şekiller çiziktirmektedir. Başını kaldırır. Bir köye, köy meydanında kişneyerek oynaşan atla yavrusuna; daha uzaktan köye doğru gelmekte olan koyun sürülerine bakar... Söyleyecekleri boğazına düğümlenir. Sözler yumru yumru olmuştur sanki. Son bir gayretle yakınları içinde en çok sevdiği Yado'ya döner.

MUHTAR

Yado! Yeğenim. Kumandanın ne dediğini duydın. Köylilerden heçbiri yanaşmi. Hak vermiyem değil. Çok zor dü-

rımdayıx. Ne yaparıx bilmiyem. Köy elden gidi. Ya köy, ya koriçilig.

Muhtar belki daha konuşacaktı. Fakat alnında boncuk, boncuk terler biriken, gözleriyle bir noktaya takılıp kalan Yado, dayısının sözünü keser.

YADO

Bunu bizden isteme dayi! Bu köyde düşmanımız yoxtır. Dağda da yoxtır. İlle silah al deyisen, alır dağa çıxaram. Silah dağa yakışır.

Muhtar beyninden vurulmuşa döner. Uzunca bir süre susar. Sigarasından derin bir nefes alır. Dumanı üfler...

Diğer oturanların da başları önündedir. Muhtarla da Yado da göz göze gelmek istemezler. Suskunluğu yine Muhtar'ın kendisi bozar.

MUHTAR

Baxın, kimseye illa ki koriçi olın, demiyem. Bunın bir şerefi yoktır. Oni da biliyem. Feket kumandanın bu inadına karşi oni biraz xoş tutmağ için deyiyem ki sız beşızın adını vereyim. Sonra Allah kerimdir.

Muhtarın yakınlarını herbirini ayrı ayrı ter basmıştır. Yüzlerine acı, ızdırap, utanma ve kin gibi karışık duygular aynı anda çökmüştür. (Yakın çekimde görülür) Buna rağmen Muhtara itiraz edemezler.

MUHTAR'IN BÜYÜK YEşENİ

Sen bilisen dayı...

BİR DİĞER YEĞENİ

Madem istisen... Köyümüz kurtulacaksa, geçıci olarak temam.

Yado ve diğerleri susmuştur.

MUHTAR (Orta yere)

Beni büyügüz olarak saydığız için sağolun!..

Gözleri buğulanmış bir vaziyette Yado'ya döner

MUHTAR

Yado! Baan gençlığımi, eslımi, ınsanlığımi hatırlattın. Sen daha çox sagol!

(Fondan şiir. Halfeti'li Halil..)

65-TÜRKAN SINIFTA

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan öğretmen sınıfta öğrencilere dil çalışması yapmaktadır. Yazı tahtasının önünde Keser, Kerpeten, Balta, Testere, Taş, Kova, Bıçak, Kaşık, Bardak v.s. vardır.

TÜRKAN

Geçen derste adlarını öğrendiğimiz eşyaları dışarıya bıraktık. Adını söylediğim eşyayı kim getirirse onu alkışlayacağız. Tamam mı?

SINIF HEP BERABER

Tamaam!

TÜRKAN

Peki, o halde başlıyoruz. Bardağı kim getirecek?

Birçok parmak havaya kalkar.

TÜRKAN (Öğrencilerden birine işaret ederek.)

Sen getir bakayım.

Çocuk dışarı çıkar, bardağı alır getirir. Öğretmeninden "aferin!" arkadaşlarından alkış alır.

TÜRKAN

Baltayı kim getirecek?

Yine birçok parmak havada..."ben", "ben" diyenler vardır.

TÜRKAN (Öğrenciler arasından en iri olana işaret eder.)

Sen getir! Yalnız dikkat et, bir yerin kesilmesin..

Çocuk dışarı çıkar, baltayı alır getirir. Öğretmeninden "aferin" arkadaşlarından alkışlar alır.

TÜRKAN

Peki, ibriği kim getirecek?..

Dışarıya çıkıp istenen eşyaları getirenlerin "Aferin!" almaları, alkışlanmaları tüm sınıfı cesaretlendirmiştir. Bu kez tüm parmaklar havadadır. Türkan sevinir. İlk kez umutlanmıştır. Bir öğrenciye

TÜRKAN

Sen getir bakayım.

Öğrenci dışarı çıkar. Az sonra elinde testere ile sınıfa girer. Arkadaşlarından bir kısmı gülmeye başlar... Türkan onları susturur. Öğrenciye dönerek.

TÜRKAN

Yavrum ben sana ibriği getir dedim. Sen başka birşey getirdin.

Bak, bunun adı Testereydi değil mi?

Sınıf hep beraber "Eveet!" diye bağırır.

TÜRKAN

Peki o halde içinizden ibriği kim getirecek?

Havaya kalkan parmak sayısında azalma olmuştur. Fakat, bir öğrenci ısarla ve biraz da öne çıkarak "ben, ben" demektedir. (Yakın çekimde görülür.)

TÜRKAN (Israrcı öğrenciye bakarak,)

Haydi bakalım sen getir ibriği!

Öğrenci hızla dışarı çıkar. Döner gelir. İki elini yana açarak

ÖĞRENCİ

Öğretmenim ibrix ora yox.

TÜRKAN

Çocuğum orda olması lazım. Tekrar git ve iyi bak!

Öğrenci tekrar dışarı çıkar. Yine eli boş döner.

ÖĞRENCİ

Öğretmenim ora ibrix yox.

Türkan çocuğun elinden tutarak birlikte koridora çıkarlar... (Yakın çekimde ibriğin diğer eşyalar arasında olduğu görülür.)

TÜRKAN (İbriği eline alarak)

Bunun adı nedir yavrum?

ÇOCUK (Kendinden emin bir şekilde ve hiç duraksamadan)

Öğretmenim, adı "Mısin"dir.

Türkan (elinde ibrikle) çocukla birlikte sınıfa girerler.

TÜRKAN

İşte bakın!.. İbrik bu değil mi çocuklar?

SINIF HEP BERABER

Eveet!

Bu sırada zil çalar.

66-BEDRİ ÖĞRETMENİN EVİ

İÇ-GÜNDÜZ

Muhtarın koruculuğa ikna ettiği yakınlarının eşleri Bedri öğretmenin eşiyle oturmuş telaşlı telaşlı konuşmaktadırlar. (SES yok)

Kadınlar el kol ve baş hareketleriyle "olmaz", "hayır" anlamında görüntüler sergilerler.

67-MUHTARIN EVİ

İÇ-GÜNDÜZ

Aynı kadınlar bu kez muhtarın evindeler. Muhtarın eşiyle konuşmaktadırlar. El kol hareketlerinden bir şeylere itiraz etdikleri anlaşılır. Muhtarın yaşlı eşi, genç kadınların dediklerini onaylar şekilde başını sallamaktadır. Kadınları kapıda uğurlarken,

MUHTARIN EŞİ

Merak nekın, ezé jı xalé wera béjim. (Türkçe alt yazılı)

Merak etmeyin dayınıza söylerim.

68- LİCE İLÇE KARAKOLU

İÇ-GÜNDÜZ

Muhtar, kopacak tufanı sezinlemiş gibi ürkek ürkek komutanın kapısını çalarak içeri girer.

Komutan ayakta kızgın kızgın gezinmektedir.

Masanın önündeki koltuklarda 1. ve 2. muhbir öğretmenler çok rahat bir şekilde oturmuşlar, çaylarını yudumlamaktadırlar. Komutan belli ki köyde olup bitenleri bilmektedir.

KOMUTAN (Muhtara çok sert bir şekilde)

Muhtar bir türlü işe yaramadın! Üstelik köyde olup bitenleri bana hiç bildirmedin. Ama ne olup bittiğini harfiyen biliyorum. Koruculuğu kimse kabul etmedi değil mi? Göstermelik bir şekilde ikna ettiklerinin karıları onları boşanma ile tehdit etti değil mi? Onlar da vazgeçti ha! Kim kışkırttı o kadınları, kim! Bilmediğimi mi sanıyorsun! Ulan ben devletim devlet! Devletin bilmediği şey olur mu? Şimdi siktir ol git! Artık günah benden gitti!

Komutan muhtarı böyle azarlerken her iki muhbir öğretmen birbirlerine bakıp, göz kırpar, sırıtırlar...

Muhtar olacakları tahmin eder. Baştan aşağı ter içinde kalmıştır. Tek kelime diyemeden gerisin geriye odadan dışarı çıkar.

69-ZİLAN KÖYÜ

DIŞ-AKŞAM

Komutanın Muhtara söyledikleri, kısa bir sürede evden eve, kulaktan kulağa yayılır. Korku ve tedirginlik tüm köyü sarmıştır. Hava birden kararır.

Uzaktan bir kurt ulumasının ardından köpek havlamaları at kişnemeleri duyulur.

70-BİR EVİN ÖNÜ

DIŞ-AKŞAM

Uzaktan görüntüyle bir evin önünde iki adam görülür. El-kol hareketlerinden sohbet ettikleri anlaşılır. (SES yok)

Çok yakın çekimde ikisinin de orta yaşın üstünde ve birkaçgünlük sakallı oldukları görülür. Yorgun ve endişelidirler.

BİRİNCİ ADAM (eliyle havayı göstererek...)

Dıné çıma wa tari bu lo! (Türkçe alt yazılı)

Dünya niye böyle karardı lo!..

İkinci adam arkadaşının eli doğrultusunda havaya kaldırdığı başını indirir. Gözlerini yere dier. Olduğu yere çömelir. Önce avuç içlerini sonra kulağını toprağa dayar. Bir süre dinler... Ağır ağır doğrulur ve sararmış bir yüzle arkadaşına döner.

İKİNCİ ADAM

Jı erdé deng té. Herb é, zelzele yé çiye? Türkçe alt yazılı

Yerden ses geliyor. Savaş mı, deprem mi nedir?

Korku ve endişe dolu gözlerle birbirlerine bakarlar. Ellerini siper edip uzakları tararlar. Hızlı hızlı konuşurlar. (SES yok) çevrelerine bakınıp ayrılırlar. Ayrı yönlere doğru giderler.

O sırada köy içinde başka bazı insanların (çocukların ellerinden tutmuş kadınlar da var.) evlerine doğru hızlı adımlarla hareket halinde oldukları görülür. Evlerin ışıkları tek tek söner.

71- METİN ÖĞRETMENLERİN EVİ

İÇ-GECE

Türkan ve annesi Metin öğretmenlerde misafirdirler. Yerde kurulmuş sofrada yemek yemektedirler. Dışardan (kurt uluması biçiminde) köpek sesi duyulur...

TÜRKAN'IN ANNESİ (uluyan köpeğe)

Geberesin inşallah!...

Türkan ve Metin öğretmen gülüşürken Metin öğretmenin eşi saygısından mı, kaygısından mı bilinmez suskun kalır.

TÜRKAN'IN ANNESİ

Bu ses uğursuzluk getirir yavrum; siz bilmezsiniz...

TÜRKAN

Amaan anne!

Yeniden gülümseyen Metin öğretmen de, Türkan da aslında kaygılı bir bekleyiş içindedirler. Kaygılarını, endişelerini gizlemektedirler...

72-KÖY YOLU

DIŞ-GECE

Köy yolunda motorize araçların farları yanmaktadır. Araçlar konvoy halinde köye doğru hareket halindedirler....

Araçların yanan farlarından ve onları yukardan izleyen Helikopterin ışıklarından gayri her yer karanlıktır. Karanlık ve büyük sessizlik içinde Helikopterin sesi ürküntü vermektedir.

73-ZİLAN KÖYÜ

DIŞ-GECE

Köyün önceden sönen ev ışıkları peş peşe yanar. Köpek havlamaları artmıştır. Konvoy köyün içindedir. Belli evlere nokta operasyonları yapılır. Evlerden yaşları 15-20 arasında değişen 20 civarında genç alınır. Gözleri siyah bantlarla bağlanır; cemselere doldurulurlar.

Alınanlar arasında Muhtarın evindeki ilk toplantıda konuşan "keklik meselesi"ni anlatan yaşlı adam ve koruculu-

ğa karşı çıkan Yado da vardır. İkisi birbirine kelepçelenmiş ve gözler bağlı bir vaziyette ayrı bir arabaya konurlar.

Gözaltına alınanların arkalarından feryat-figan ağlaşanlar vardır. Özellikle kadınların Kürtçe ağıtları, yakarışları gecenin karanlığını adeta delmektedir...

74-BEDRİ ÖĞRETMENİN EVİNE BASKIN

DIŞ- GECE

Bir Tim ekibi Bedri öğretmenin evinin çevresini sarmıştır. 3-5 silahlı görevli kapıyı sert şekilde çalar. (Çok yakın çekimde silahın dipçiğiyle kapıya vuruş görülür.)

75-BEDRİ ÖĞRETMENİN EVİNE BASKIN

İÇ- GECE

Bedri öğretmen kapıyı açar. Silahlı kişiler göğsüne silahı dayayarak Onu içeriye doğru iteler.

Bazıları da evin içine dalarlar. İçlerinde yüzü-gözü boyalı "rambo" kılıklı olanlar da var. Yerel giysili olanlar da.

Girişlerine ilk tepki Bedri öğretmenin eşinden gelir.

BEDRİ ÖĞRETMENİN EŞİ

Evime bu şekilde giremezsiniz!

BİR GÖREVLİ (Gayet sert bir şekilde)

Nasıl gireceğimizi sana mı soracağız? Çekil!

O arada bir köşeye sinmiş olan evin çocuğu korkudan tir tir titremektedir. Babası ona moral vermeye çalışır.

BEDRİ ÖĞRETMEN

Korkma oğlum. Ağlama yavrum, birşey yok!

Çocuk korkusundan babasına sarılır. Annesi yaklaşır, elinden tutarak kendine doğru çeker. Onu göğsüne bastırır. Bu hareket tim sorumlusunun gözünden kaçmamıştır. Kadına kızgınlık ve nefret karışımı bir bakışla bakar. Aynı anda kadının bakışlarında da benzer ifadeler belirir.

Tim sorumlusu öğretmenin kitaplığına yaklaşır. Kitaplara üstünkörü bakar.

TİM SORUMLUSU (Bedri Öğretmene alaycı bir şekilde)

Ooo! Dünyada ne kadar bölücü -yıkıcı paçavra varsa hepsi sende... Ulan sen öğretmen misin, yoksa devlet -millet düşmanı mısın? Bu kadar zararlı kitabı kim okursa iflah olmaz?

Bu arada diğer görevliler de evi aramaktadırlar. Evin altını üstüne getirmişlerdir. Daha da karıştırmaktadırlar. Yatakları, dolapları, çekmeceleri.... Belli ki silah arıyorlar.

Aramayı yapanlardan biri öğretmenin eşine seslenir.

BİR GÖREVLİ

Kocanın silahı nerde? Bizi uğraştırma!..

ÖĞRETMENİN EŞİ

Eşimin silahı yok! İstediğiniz kadar arayın!..

TİM SORUMLUSU (Görevlilere dönerek)

Silaha ne gerek var. (Eliyle kitapları göstererek) Bunlardan herbiri bir kaleşikof kadar tehlikeli. Bunlar bize yeter, artar bile.. Bedri öğretmen, eşi, çocuğu ve tim sorumlusu kitaplığın yanındaki masaya yakın durmaktadırlar. Tim sorumlusunun elinde sigara vardır, masanın üstündeki kitaplara dikkatlice bakınca, tepesi atar.

Masada Kamurhan Bedirhan'ın REZMANE KURDÎ (Kürtçe gramer), M. Emin Bozarslan'ın ELİFBA YA KÜRDÎ (Kürtçe alfabe) ve Kürtçe yazılmış notlar bulunmaktadır.

TİM SORUMLUSU (Bedri öğretmene)

Bunlar ne ulan? Okulda Kürtçe mi ders veriyorsun? Hem bu devletin maaşını alırsınız, hem de onun temeline dinamit koyarsınız. Ortalığı boş mu buldunuz?

BEDRİ ÖĞRETMEN (Sakin bir şekilde)

Ne münasebet! Kendi çocuğuma evde Kürtçe öğretiyo-

rum. Bunun kime ne zararı var? Bir insanın anadilini öğrenmeye çalışması kadar doğal ne olabilir?

TİM SORUMLUSU (adeta köpürerek)

Anadili mi, babadili mi onu yukarıdakilere anlatırsın... Ulan Türkçe neyinize yetmez! ("Götürün!" anlamında başıyla işaret verirken.)

Haa.. birkaç çuval bulun, bu kitapları da doldurun!

GÖREVLİLER (Topuk selamıyla,)

Emredersiniz komutanım!..

TİM SORUMLUSU

Karısını da getirin! O da az değil..

Anne ve babasının götürüldüğünü gören çocuk, dehşete kapılmışçasına ağlamaya başlar. Anneyle baba kapıda çocuklarına döner bakarlar. (Yakın çekim)

BEDRİ ÖĞRETMEN

Ağlama yavrum döneceğiz.

BEDRİ ÖĞRETMENİN EŞİ

Ağlama yavrum döneceğiz.

Çocuk ağlamaya devam etmektedir. Bedri öğretmen ve eşinin çocuklarıyla daha fazla konuşmalarına fırsat verilmeden ite kaka götürülürler. (Yakın çekimde görülür.)

76-ZILAN KÖYÜ

DIŞ-GECE YARISI

Köyün tespitli evlerine nokta operasyonları sürmektedir. Evlerden ağlamalar, ağıtlar, HAWAR'lar yükselmektedir. Arada bir bu seslere kurt uluması biçiminde köpek havlamaları karışmaktadır.

Bu sırada arka sokakların birinde karanlığı ve bütün sesleri delen bir silah sesi duyulur. "PAT"

Devamla "PAT", "PAT" "PAT", "PAT"

Aydınlatma fişekleri tüm köyü gündüze çevirir. Herkes kendini bir siperin (taş, duvar, ot yığını v.s..) arkasına atar.

Çatışma başlar ve yaklaşık iki saat kadar sürer.. Bir süre sonra silahların yerini ölüm sessizliği alır. 3 güvenlik görevlisi yaşamını yitirmiş 5'i de yaralanmıştır.

4 yerel giysili genç ölü olarak köy meydanına taşındıklarında bu kişileri kimse tanımaz. Zilan köyünden değillerdir.

TİM SORUMLUSU (Güvenlikçilerin cenazeleri başında)

Kanınız yerde kalmadı. Kalmayacak!

Aynı anda karanlıkta eşkalleri belli olmayan kişiler evleri ateşe vermektedirler. Evlerden yükselen alevlerin aydınlatmasıyla yüzleri maskeli iki kişi farkedilir.

(Genel çekimde alevlerin gökyüzüne yükseldiği gökyüzünün giderek karardığı görülür.)

Köylüler alevler içindeki evlerine doğru koşarken motorize araçlar da köyü terk etmektedirler.

Ortalık tam bir cehenneme dönmüştür. Evlerin arasında kimi kurşunlanmış, kimi yanmış, dumandan boğulmuş hayvan leşleri vardır. Elleri yüzleri kan içinde, üstleri başları yırtık kadın-erkek insanlar ellerinde su kovalarıyla sağa-sola koşuşturmakta, yangını söndürmeye çalışmaktadırlar.

Köyden "Hawar. Hawar!" sesleri yükselmekte, dağlarda yankılanmakta, geri dönmektedir. (Eko)

Yanmış yıkılmış bir evin duvarının dibine çökmüş bir kadın, dağlardan yankılanan "Hawar"ı alır, yumuşak bir sesle

BİR KADIN

Haware, Haware...

Guné me çiye?

Suçé me çiye?

Li me fermane...

77-ZİLAN KÖYÜ

DIŞ- SABAHA KARŞI

Sabah'ın ilk ışıklarıyla yanan-yıkılan evler görülür. Köyün genel görünümü tam bir faciadır.

(Çekim yüksek bir noktadan yapılır.) Bazı evlerden hâlâ dumanlar yükselmektedir.

Kadın-erkek, çoluk-çocuk herkes yakılan yıkılan evlerinde arta kalan eşyalarını toplamaya çalışmaktadırlar. (Tek tek görüntüler karelere alınır. Yaşlı bir köylünün gerilen yüz hatları, bir küçük kızın gözyaşları spot şeklinde verilir.)

Fonda şiir,

"Oy havar!.. Yangınlar..."

Köylüler kurtardıkları eşyalarını kamyon, traktör, at arabası, at, eşek ne bulurlarsa onlara yüklerler. Kimisi sırtlarına balya yaparak, kimisi çocuklarını sırtlarına bağlayarak köyü bütünüyle terk etmeye hazırlanırlar. Köy artık köy olmaktan çıkmıştır.

78-BEDRİ ÖĞRETMENİN YIKILMIŞ EVİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Sabahın erken saatleridir. Bedri öğretmenin evi de diğer evler gibi yakılıp-yıkılmıştır. Öğretmenle eşinin gözaltına alındığını duyan birkaç köylü hemen onun evine koşmuşlardır. Yıkıntılar arasında öğretmenin çocuğunu ararlar.

Derken bir köylü (biraz da sevinçle) bağırır.

BİR KÖYLÜ

Çocıx burda! Çocıx burda!

Birkaç kişi daha evin yarısı yıkılmış, yarısı ayakta kalmış bölmesine aceleyle girerler. Çocuk iki duvarın birleştiği köşeye sırtını dayamış, perişan bir haldedir. Korku ve panik içinde tir-tir titremektedir. Elbiseleri yırtık, üstü başı

toz toprak içindedir. Yüzünde, ellerinde çizikler vardır. Burnundan akan kan pıhtılaşmış, toprağa bulaşmış kurumuştur...

Köylüler çocuğu bulunduğu yerden çıkarırlar. Öperler, saçlarını okşarlar, kucaklarlar. Çocuk şoktadır.

Metin öğretmen ve Türkan Hanım da az sonra oradadırlar. Onlar da çocuğu kucaklar ve öperler.

Türkan çocuğu kucakladığında ağlamaklıdır.

(Çok yakın çekimde görülür.) Orada bulunan köylülerden biri

BİR KÖYLÜ

Çocığın anasını da, babasını da gece götürmüşler. Yaho çocıx ne yapacax şimdi? Kimsesi yox!..

YAŞLI KÖYLÜ (Azarlarcasına)

Ne démax kimsesi yok? Bizim çocıxımız sayilir.

Başka köylüler "Bizde kalsın.", "Biz alalım" derler. Metin öğretmen müdahale eder, onlara teselli verircesine

METİN ÖĞRETMEN

Merak etmeyin! Amcası ve babaannesini tanıyorum. Diyarbakır'da oturuyorlar. Çocuğu kendi ellerimle götürüp onlara teslim edeceğim. Merak etmeyin!..

79-ZİLAN KÖYÜ

DIŞ-GÜNDÜZ-SABAH

Ayakta duran bir-iki yapıdan biri köy okuludur. Okulun önündeki direğin gönderinde ayyıldızlı bayrak dalgalanmaktadır. (Çekimde okul ve bayrak kareye alınır. Çekim köyün geneline yönelince, okul ve bayrak giderek uzaklaşır.)

Kimi evlerden hâlâ dumanlar yükselmektedir.

80-KÖYDEN GÖÇ (KAÇIŞ)

DIŞ-GÜNDÜZ

Yıkıntılar arasından eşyalarını toplayan köylüler yavaş yavaş köyü terketmeye başlarlar. Köylüler, yüklü at arabaları, yüklü eşekleriyle, ve kendi sırtlarına yükledikleriyle yürürler. Konvoyun bir ucu daha köyün içindeyken kamyon ve traktörlerin bulunduğu diğer ucu köyden oldukça uzaklara ulaşmıştır. Yüksekten yapılan genel çekimde görülür. Yakın çekimde keder, kaygı, nefret, yorgunluk yüzlerinden okunur.

Fonda Ağıt vardır: Şıvan

"Fermane'lı me fermane"

81- DİYARBAKIR'DA BİR EV

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan ve annesi Metin öğretmenin bir yakınının evinde misafirdirler.

Türkan öğretmen arkadaşı Bedri'yi, eşini, çocuğunu, kimbilir belki de yakılan-yıkılan köyü, göçeden insanları düşünmektedir. Annesi ise daha özel kaygılar, korkular içindedir.

ANNE

Kızım gel beni dinle birlikte gidelim. Lanet olsun öğretmenliğine de, parasına da... Burada hiç kimsenin can güvenliği yok!

TÜRKAN

Olur mu anne? O bir kabustu, geldi geçti; Ayrıca tayinimin Diyarbakır merkezine çıkma durumu var. Ev de tuttum mu tamam... Seni yarın gönderevim de...

EV SAHİBESİ

Ne evi Türkan hanım. Burası sizin eviniz. Başımız üstünde yeriniz var.

TÜRKAN
Çok teşekkür ederim. Sağolun.
ANNE
Allah razı olsun. İyiliğinizin altında kaldık.
EV SAHİBESİ
Wışşşş! o ne démağ?

82- BEDRİ ÖĞRETMENİN ANNESİNİN EVİ - DİYARBAKIR

İÇ-GECE

Bedri öğretmenin annesi torununu kucağına almış, iki gözü iki çeşme ağlamaktadır. "Lawo, lawa" sesleriyle oğlu, gelini ve torunu için ağıt yakmaktadır.

Evde komşuları yakın tanıdıkları da vardır. Onlar özellikle yaşlı kadına teselli vermeye çalışmaktadırlar.

Metin öğretmen Bedri öğretmenin kardeşi Cemal'le abisinin ve yengesinin nerede olabileceği üzerinde konuşuyorlar.

METİN ÖĞRETMEN (Cemal'e)
Bunların nerede olduğunu nasıl öğreneceğiz?
CEMAL (Derin bir iç çekerek)
Bilmiyorum. Tanıdık bir-iki avukat var ama. Ne diyecekler, ne yapacaklar bilmiyorum! Sabah olsun da....

83-AVUKAT BÜROSU

İÇ-GÜNDÜZ SABAH

Diyarbakır Dağkapı semti. Avukatlık bürosunun bulunduğu iş hanının 3. katı. Cemal, Metin öğretmenle önceden tanıdığı olan avukatın bürosunda oturmaktadırlar.

Büro çalışanı onlara çay ısmarlamış. Çaylarını yudumluyorlar. Telaşlı ve sabırsız oldukları her hallerinden bellidir. Yakın çekimde görülür.

Derken birden kapı açılır. Avukat içeri girer. Çantasını masaya bırakırken konuklara bakar.

AVUKAT (Elini uzatırken...)

Merhaba Cemal! Akşam duydum. Hocayı ve yengeni gözaltına almışlar haa! Geçmiş olsun. Nasıl oldu yahu!...

CEMAL (Yorgun-uykusuz gözlerle ve endişeyle)

Sağol avukat bey! Biraz duraklar.

Tanıştırmayı unuttum, Metin öğretmen. Aynı köyde görevliydi. Olayı baştan sona yaşayanlardan biri.

AVUKAT (Metin öğretmene)

Hocam sana da geçmiş olsun!

METİN ÖĞRETMEN

Sağol. Benim birşeyim yok! Merakımız Bedri öğretmen ve eşi. Şimdi nerdeler? Sağlar mı, değiller mi? Önemli olan onları bulmak. Bu biraz da olsa acımızı hafifletir.

AVUKAT (Derin düşüncedeyken başını kaldırır.)

Merak etmeyin. Şimdi sizinle birkaç yere uğrayacağız. Dilekçelerimizi vereceğiz. Olmazsa özel dostlarımızı da devreye sokarak mutlaka bir sonuç alırız.

O sırada yanında çalışan gence, savcılığa verilmek üzere dilekçenin hazırlanmasını söyler.

Parmağını şakağına dayayan Avukat yeniden düşünmeye başlar. Alnını iki parmağıyla silerken, kaşlarını kaldırır.

AVUKAT

Nasıl oldu? Metin Bey?.. Anlatır mısın?

METİN ÖĞRETMEN

Tam bir vahşetti. Gecenin ilerleyen saatlerinde başladı...

(Anlatımın sonraki bölümleri sessiz sürer. Genel ve yakın çekimde el kol hareketleri, acılı yüz ifadeleri görülür.)

84-CUMHURİYET SAVCILIĞI

İÇ-GÜNDÜZ

Avukat yanında Cemal'le Cumhuriyet savcılığına dilek-

çeyi verirler. Fakat aynı anda adı geçen kişilerin gözaltında olduğuna dair bilgilerin olmadığı cevabı verilir. Eli boş dönerler.

85-DİYARBAKIR EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ

İÇ-GÜNDÜZ

Avukatla Cemal Emniyet Müdürlüğü binasından içeri girerler. Yukarı kata çıkarlar. İlgili büroya dilekçeyi verirler.

Beklerlerken yanlarına gelen bir Polis memurunun onlara birşeyler söylediği görülür. (SES yok.) Cemal ve Avukat Emniyetten ayrılırlar.

Cemal üzgün, Avukat kaygılıdır. Belli ki "adı geçen şahışlar elimizde yoktur" denmiştir.

86-DİYARBAKIR İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

İÇ-GÜNDÜZ

İnsan Hakları Derneği Salonu; Lice'li köylüler, Partilerin il yöneticileri, sivil toplum örgütleri temsilcileri ve basın mensuplarıyla tıklım tıklımdır. Koridorda dış kapıda çok sayıda sivil- resmi polisin varlığı göze çarpar.

İnsan Hakları Derneği Başkanı Zilan köylülerinin anlatımlarına dayanarak köylülerin acılarını, şikayetlerini dile getiren bir basın açıklaması yapmaktadır.

Basın açıklamasının sonunda Bedri öğretmenle eşi gibi gözaltına alınıp da haber alınamayanların adları tek tek okunur. Ailelerin ve kamuoyunun bu insanların yaşamından endişe duydukları, bir an önce serbest bırakılmaları, en azından savcılığa çıkarılmaları istenir.

87-BEDRİ ÖĞRETMENİN ANNESİNİN EVİ

İÇ-GECE

Evin havasında tam bir kasvet vardır. Anne torunu kucağında sürekli ağlamaktadır. Oğlu ile gelininin adını anarak ağıtlar söylemektedir. Çevresindeki kadınlar ise onu sürekli teselli etmeye çalışırlar.

Bu arada çocuk durmadan hıçkırmaktadır. Metin öğretmenin de gözleri dolmuştur.

METİN ÖĞRETMEN (Yanında oturmakta olan Cemal'e)

Bir haber alınamadı mı?..

CEMAL

Hangi kapıyı çaldıysak "Yok!" dediler. Benim korkum başka. Gözaltında oldukları resmen kabullense tamam diyeceğiz. Açıkçası yaşamlarından endişe ediyorum.

METİN ÖĞRETMEN

O kadar kötümser olma canım.

Sıkıntılı olduğu her halindenbelli olan Cemal, gözlerini kısarak susarken, Metin öğretmen babaannesinin kucağında hıçkıran çocuğa bakar. Geçmişe, derin düşüncelere dalar....

88-ZİLAN KÖYÜ-OKUL BAHÇESİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Çocuk okul bahçesinde arkadaşlarıyla şakalaşmaktadır. Bir anda bahçeden çıkar, köy meydanına doğru koşar. Arkadaşları da peşindedir. Çok sevdiği uçurtmasını uçurur, ipini bırakır, peşinden koşar.

Köpeği de onun peşinden koşmaktadır. Bir ara ayağı kayar, yere düşer.

Köpeğiyle alt alta, üst üste boğuşurlar...

89-BEDRİ ÖĞRETMENİN ANNESİNİN EVİ

İÇ-GECE

Metin öğretmen derin dalmıştır. Adeta güzel bir uykudadır. Onu bu güzel uykusundan (!) Cemal uyandırır.

CEMAL

Hocam, bir şeyiniz yok değil mi?

Metin öğretmen irkilerek kendine gelir. Derin bir nefes alır.

METİN ÖĞRETMEN

Bir bardak su verirmisin ?....

Cemal su getirir. Metin öğretmen içer. Biraz kendine gelmiştir.

METİN ÖĞRETMEN (Cemal'e merakla)

Telaştan unuttum sormayı çocuğun kayıt işini ne yaptın?

CEMAL

Düşünecek akıl mı kaldı? Neyse... Hele bir annesinin babasının akibetini öğrenelim. Kaydını yaparız, o kolay.

METİN ÔĞRETMEN

Canım bu ikisi ayrı şeyler.... Kayıt yaptırma öyle zaman alan bir şey değil. Sizin eve en yakın okul Ziya Gökalp İlkokulu değil mi? Müdürü tanıdık. Türkan Hanımın da orada göreve başlama durumu var. Ben yarın kaydını da yaptırırım. Hiç olmazsa evdeki bu ortamdan kurtulmuş olur.

CEMAL

Haklısın... İyi olur...

90-ZİYA GÖKALP İLKOKULU

DIŞ-GÜNDÜZ

Metin öğretmen ve çocuk birlikte Ziya Gökalp İlkokulunun daracık sokağında yürürler...

(Genel çekimde parke taşlı sokak, taş duvarlı evler, okulun tabelası, bahçede öğrenciler görülür.)

Metin öğretmen çocukla birlikte binadan içeriye girerler...

91- ZİYA GÖKALP İLKOKULU

İÇ-GÜNDÜZ

Okul Müdürünün odası... Müdür kendi masasında oturmaktadır. Yanındaki koltukda Metin öğretmen ve yanında çocuk.

Müdür ile Metin öğretmen konuşmaktadırlar. (Ses yok..)

Çocuğun çekingen bir hali vardır. Suskundur ve genellikle başı önündedir. Bir iki kez başını kaldırır çevresini süzer.

(Onun gözünden masasında oturan Müdür'ün eli görülür.

Müdür birtakım evraklar doldurup, imzalamaktadır.

Metin öğretmen Müdüre teşekkür eder, çocukla birlikte odadan çıkarlar.

92-BEDRİ ÖĞRETMENİN ANNESİNİN EVİ

İÇ-GECE

Evdeki endişe devam etmektedir... Birara telefon çalar, Cemal, çocuk ve babaanne üçü birden bir umutla telefonun başına koşarlar.

CEMAL (Ahizeyi kaldırır.)

Aloo, buyrun!

METİN ÖĞRETMEN'İN SESİ

Cemal iyi akşamlar, ben Metin öğretmen.

CEMAL

İyi akşamlar hocam. Nasılsın?

METİN ÖĞRETMEN

Sağol! Bir haber var mı?

CEMAL (İç çekerek)

Malesef

METİN ÖĞRETMEN

Avukat ne diyor?

CEMAL

Ne desin, uğraşıyor adam. Bir haber olursa bize bildireceğini söyledi. Demek ki bir şey yok!

METİN ÖĞRETMEN

Allah kahretsin! Peki, çocuğun durumu nasıl?

CEMAL

Vallah bildiğin gibi... Ha unuttum söylemeyi. Kaydını yapmışsın. Çok sağol. Ama anamla konuşurken kulak kabarttım. "Okulu ve yeni öğretmenini sevmediğini" söylüyordu.

METİN ÖĞRETMEN

Yok yok, zamanla sevecek. Tabi farklı bir ortama pat diye düştü çocuk. Ama fazla geçmeden intibak eder. Babasıyla annesinin durumu açıklığa kavuşsa, öteki kolay.

CEMAL

Bakalım...

Metin öğretmen ve Cemal birbirlerine iyi akşamlar dileyerek telefonu kapatırlar. Bu sırada çocuk ağlamaklı bir şekilde Cemal'e yaklaşır boynuna sarılır.

ÇOCUK

Amca, Metin amca mıydı?

CEMAL

Evet yavrum. Metin amcandı. O da durumumuza çok üzülüyor. Seni, babanı, anneni, hepimizi merak ediyor.

ÇOCUK (Gözleri dolmuş bir vaziyette)

Amca, annemi ve babamı çok özledim. Onları bulun. Onları bana bulun amca. İnsan nasıl kaybolur. Eşya değil ki?

CEMAL

Ne kaybolması yavrum. Tabi ki insan kaybolmaz.

ÇOCUK

Ama buraya gelen amcalarla siz konuşurken duydum. Diyarbakır'da çok insan kaybolmuş. Polisler, kötü adamlar onları kaybetmiş

Onları dinlemekte olan babaannenin gözleri dolmuştur. Cemal'de etkilenmiştir. Ancak çocuğa üzüntüsünü göstermek istemez. Zoraki gülümsemeye çalışır.

93-DİYARBAKIR'DA BİR SOKAK

DIŞ-GÜNDÜZ

12-13 yaşlarında bir erkek çocuk sokağın başından koşarak Cemal'lerin kapısının önünde durur. Bir taraftan kapının demir tokmağını hızla çalarken, diğer tarafdan avazı çıktığı kadar bağırır...

GENÇ

Cemal abéé! Cemal abéé!

CEMAL (Camı açıp, pencereden bakarak)

Ne var, ne oldu?

GENÇ (Nefes nefese, kekeleyerek)

Yenge... Yengen. Tek kapıda. Köti durumda. Çocıklar, kadınlar başına toplanmiş. Kimseyi tanımi. Gel gidax dedim, gelmedi.

Genç bütün bunları bir solukta anlatmıştır. Cemal ve çocuk son hızla evden çıkacaklarken, Cemal'in yaşlı annesi kapıya çıkmıştır.

BABAANNE

Cemal, kuré mın çıbu? Xérbe! (Tütkçe alt yazılı)

(Cemal oğlum ne oldu? Hayrola!)

CEMAL

Dayé tu tékevı hındur. Ez é verım. Türkçe alt yazılı

(Ana sen içeri gir, geleceğim)

Cemal gençle birlikte sokağa fırlar. Tekkapıya varır. Surun kenarındaki kalabalık görünür. Cemal kalabalığa dalar.

CEMAL

Açılın! Bir dakka açılın!

Yengesi perişan bir haldedir. Ne ağladığı belli ne güldüğü.

Üstü başı yırtık. Yüzü gözü şiş. Anlamsız bakışlarla boşluğa bakmaktadır.

CEMAL

Yenge! Yenge ne oldu?

Cevap yok! Boş bakışlar..

CEMAL (Omuzlarından tutarak)

Yenge ben Cemal! Tanımadın mı?

YENGESİ

Cemal mi? Cemaal! Cemaaal!

Cemal yengesini kaldırır. Oradakilerin yardımıyla bir taksi çevrilir. Taksiye binerler.

Cemal şoförden hastahaneye doğru sürmesini ister.

YENGESİ (Şok içinde bağırır)

Hayır! Hayır! Bilmiyorum! Alçaklar!

94-DİYARBAKIR TIP FAKÜLTESİ HASTAHANE ODASI

İÇ-GÜNDÜZ

Bedri öğretmenin eşi hastahane odasında sinir krizleri geçirmektedir. Şuursuz konuşma, ani gülmeler, ağlamalar, bağırmalar...

DOKTOR (Kısa bir muayeneden sonra hemşireye)

Hemşire hanım hastaya bir sakinleştirici iğne yapın!

HEMŞİRE

Peki efendim.

Sakinleştirici iğnenin etkisiyle bir anlık sessizlik olur.

CEMAL

Yenge nasılsın şimdi?

YENGESİ

Hayır! Gelmek istemiyorum! Yeter!

CEMAL

Yenge sakin ol! Ben Cemal.

YENGESİ

Cemal! Cemal! Abin orda. Ellerinde!

Bu sırada Doktor Cemal'e müdahale eder.

DOKTOR

Lütfen kardeşim, hastanın durumu kötü! Çok ağır bir depresyon geçiriyor. Durumu bizi de aşıyor. Uzun süreli tedaviye ihtiyaç var.

CEMAL (Öfkeyle)

Durumu nasıl ağır olmasın Doktor bey! 20 gündür gözaltında.

Orada hangi insanlık dışı işkencelerin olduğunu bu memlekette bilmeyen yok!

DOKTOR (Başı önünde, üzgün)

Buna birşey diyemem. Ama hastanın durumuyla ilgilenmek de benim görevim. Şimdi siz gidebilirsiniz. Hasta artık bizim hastamızdır. En küçük endişeniz olmasın. Ne gerekirse eksiksiz yapılacaktır.

Tekrar geçmiş olsun!

Cemal çaresiz, başı önünde, üzgün bir şekilde çıkar...

95-CEMAL'LERİN EVİ

İÇ-GÜNDÜZ

Cemal kapıdan içeri girer girmez annesi merakla,

BABAANNE

Cemal, Cemalé mın, ka buka mın? Ka lı kéréye? le kure mın? Türkçe alt yazılı

(Cemal, Cemal'im, hani gelinim, hani nerede? Ya oğlum,)

CEMAL (anlamlı anlamlı)

Dayé herduji sağın. Kuré te dı hundurdaye. Bu ka te berdane. Mın bır nexweşxane. Türkçe alt yazılı

(Ana ikisi de sağdır. Oğlun içerde. Gelinini bırakmışlar. Hastahaneye götürdüm.

Babaanne birşey konuşamadan hıçkırıklara boğulur.....

96- CEMAL VE AVUKAT

İÇ-GECE

Cemal evde oturmaktadır. Telefon çalar. Heyecanla telefona gider. Ahizeyi kaldırır kaldırmaz

AVUKATIN SESİ

Aloo, Cemal!..

CEMAL

Efendim, avukat bey, nasılsınız?

AVUKAT

Sağol. Haydi gözünüz aydın Cemal. Hocanın da izini bulduk. Bir saat kadar önce E Tipi cezaevine götürdüler. Havadan sudan suçlamalarla tutuklama kararı vermişler. İtiraz edeceğim.

CEMAL

Onu görebilir miyiz?...

AVUKAT

Tabi canım. Yarın görüşme var. Görebilirsin. Hatta istersen bana gel, birlikte gidelim.

CEMAL

Tamam. Çok sağolasın. Yarın görüşürüz.

97-DİYARBAKIR CEZAEVİNE GİDİŞ

DIŞ-GÜNDÜZ

Avukat ve Cemal bir takside, Diyarbakır Cezaevine doğru hareket halindedirler. Cezaevi uzaktan görülür. Giderek yaklaşır. (Gözetleme kuleleri, kulelerde silahlı nöbetçiler kareye alınır.)

Avukat Cemal'le birlikte giriş kapısı tarafında inerler. Kapıya doğru yürürler.

98-GÖRÜŞME YERİ

İÇ-GÜNDÜZ

Görüşme kabininin ön tarafında Avukat ve Cemal, arka tarafında Bedri öğretmen görülürler.

Avukatla Bedri öğretmenin konuştukları farkedilir. (SES yok)

Heyecanlanan Cemal daha fazla dayanamaz araya girer.

CEMAL

Abi nasılsın? Biz iyiyiz. Yenge geldi merak etme...

BEDRİ

İyiyim iyi.. Siz merak etmeyin birşeyim yok! Herkese çok selam söyle. Haftaya anne ve oğlum da gelsin, olur mu?

CEMAL

Olur abi. İhtiyaçlarını da Avukat beyle gönderiririm. Kendine iyi bak! Bizi merak etme. Dostlar yalnız bırakmıyor.

99-ZİYA GÖKALP İLKOKULUNUN ÖNÜ

DIŞ-GÜNDÜZ

Okulun dağıldığı bir saattir. Çocuk okulun kapısından çıkar, kalabalığın içinden ayrılır. Duvar dibinden tek başına yürür. Dalgın ve üzgündür. Adımları onu eve doğru götürür.

100-ÇOCUK VE AMCASI-EVDE

İÇ-GÜNDÜZ

Babaanne ve Cemal çocuğu aralarına almışlar.

CEMAL

Yavrum biraz açıl. Biraz sevin. Arkadaşlarınla daha bir kaynaş. Bak anneni de babanı da bulduk.

ÇOCUK

Ya!.. Babam da bulundu mu? Gördün mü amca? Babamı gördün mü? Nasıldı? İyiydi değil mi? Yoksa babamda mı hastalanmış annem gibi. Söylesene amca?

CEMAL

Hayır yavrum. Baban çok iyi. Dün gittim. Onu gördüm. Seni çok özlemiş. Seni görmek istiyor. Babaanneni de..

ÇOCUK

Haydi o zaman beni götür.

CEMAL

Tamam ama şimdi olmaz. Yarın görüş var. Babaannenle gideceksin. Ben de anneni ziyarete gideceğim. Anlaştık mı?

ÇOCUK

Keşke şimdi gitseydik.

CEMAL

Şimdi olmaz. Bırakmazlar, görüştürmezler.

ÇOCUK (İki eliyle kafasına vururken)

Hiç bu şeyleri anlamıyorum. İnsan nasıl kendi babasıyla görüşemez?

CEMAL (Dalgın, sinirli, bir yüz haliyle düşünürken)

Yavrum, demek ki daha büyümen lazım.

ÇOCUK

Peki amca. Bu kadar bekledim, yarını da beklerim.

CEMAL (Gülümser.)

Aferin sana. Sen büyümüşsün de haberim yok.

101-ÇOCUK VE BABAANNESİ CEZAEVİ ÖNÜNDE *DIŞ-GÜNDÜZ*

Babaanne ve torunu Diyarbakır E Tipi Cezaevinin kapısındadırlar. Başka "görüşçü"ler de var. Kapıya yığılmışlar-

dır. Cezaevi gözetleme kulelerinde nöbetçiler... Ellerinde uzun namlulu silahlar.. Tetiktedirler..

Babaanne ve çocuk kalabalık görüşçüleri pür dikkat izlerler.

(Genel ve yakın çekimde görüşçülerin birbirleriyle elkol şeklindeki diyalogları, tavırları, yüz hatları kareye alınır.)

Kimi görüşçüler avlunun büyük demir kapısının kenarında görüş günü ve saatlerinin yazılı olduğu tabelaya bakmaktadırlar. Uzun bekleyişten sonra, kapı içten açılır.

102-CEZAEVİ AVLUSU

İÇ-GÜNDÜZ

Görüşçüler demir kapıdan avluya geçerler. Görevliler avluya doluşan görüşçülerin düzenli sıraya girmelerini sık sık ihtar ederler. Bu arada ellerindeki coplarla onları iteklerler...

BİR GÜVENLİKÇİ

Sıraya girin! Kimliklerinizi ellerinize alın!

Sırası gelen her görüşçü, elinde kimliği ile, masada oturan bir başka görevliye yaklaşır. Kimliğini uzatır.Bu arada kiminle görüşmek istediğini söyler. Adı deftere yazılan görüşçü masanın birkaç metre ötesinde durmakta olan 20 kişilik gruplara katılır.

Babaanne ile torunu işlemlerini tamamlarlar. (Yakın çekimde özellikle çocuğun tedirginliği, heyecanı görülür.) 20 kişilik bir grubun içinde, görüş kabinine doğru hareketlenirler. Binadan içeri girerler.

103-GÖRÜŞ YERİ

İÇ-GÜNDÜZ

Gündüz olmasına rağmen görüş kabinlerinin bulunduğu

yer karanlıktır. Babaanne ve torunu bir kabine girerler. Kabin içinde bir gardiyan vardır. Tel bölmeli karşı tarafta da Bedri öğretmen. Ve onun da yanında bir gardiyan... (Genel ve yakın çekimde görülür. Diğer kabinlerde de durum aynıdır.)

Çocuk babasını karşısında görür görmez, buruk bir sevinçle.

ÇOCUK

Baba! Babacığım nasılsın? Seni çok özledim.

BEDRİ ÖĞRETMEN

Sağol oğlum. İyiyim. Ben de seni.

Babaanne oğlunun sözünü tamamlamasını beklemeden,

BABAANNE

Way lawo! Dadé bı gori! Tu çawayi? Türkçe alt yazılı (Vay oğul, vay oğlum! Ana kurban! Nasılsın?)

BEDRİ ÖĞRETMEN

Dadé desté te ramisim. Türkçe alt yazılı.

(Ellerinden öperim ana)

Bedri öğretmen ve annesinin Kürtçe konuştuklarını gören gardiyanlar hemen müdahale ederler.

1. GARDİYAN

Kürtçe yasak teyze! Türkçe konuş, Türkçe!

Kabinin karşı tarafındaki gardiyan da Bedri öğretmene müdahale eder.

2. GARDİYAN

Kürtçe yasak lan! Türkçe konuş!

BEDRİ ÖĞRETMEN

Annem Türkçe bilmiyor.

Aynı anda kabinin diğer tarafında çocuk, gardiyana,

ÇOCUK (heyecanlı, heyecanlı..)

Babaannem Türkçe bilmiyor. Nasıl konuşacak?

1. GARDİYAN

Ben anlamam. Bu bir emirdir. Kürtçe yasak!

Bedri öğretmen ve annesi suskun... Göz göze bakışmak-

ta adeta gözleriyle konuşmaktadırlar. Çocuk sessizliğe anlam veremez, babasına seslenir.

ÇOCUK

Baba siz Türkçe konuşun ben babaanneme tercüme ederim.

Gardiyan babasından önce müdahale eder.

2. GARDİYAN

Bana bak lan! Senin o dilini koparırım. Dedik ya Kürtçe yasak.

Türkçe konuş, çok konuş!

Çocuk gardiyanın "dilini koparırım" tehdidine, "Kürtçe yasak!" "Türkçe konuş çok konuş" sözlerine müthiş şekilde içerlenir. Sinirinden tir tir titrerken beklenmeyen bir sertlikle,

ÇOCUK (Başını iki yana hızlı hızlı sallayarak)

Koparırsan kopar! Konuşmayacaksam neye yarar?

Bedri öğretmen gardiyanın tekrar müdahale etmesine imkan vermeden, efkarlı bir ses tonuyla,

BEDRİ ÖĞRETMEN

Çocuğum kendini üzme. Babaannenin gözleri bana her şeyi anlatıyor. İnanıyorum kendisi de beni anlıyor.

Bu arada başka kabinlerden de gardiyanların "Kürtçe yasak!", "Türkçe konuş, çok konuş!" uyarıları sık sık duyulmaktadır. (Ses)

Çocuk başka birşey yapamamanın çaresizliğiyle susarken, baş gardiyanın görüşmenin bitişini ilan eden tiz düdük sesi duyulur.. (Ses)

Düdük sesiyle beraber gardiyanlar, görüşmecilerin bir an önce görüş mahallini terketmeleri için onları uyarırlar. Elleriyle, ellerindeki coplarla ve kalın sopalarla iteklerler.

Aynı anda da sesleri duyulur.

Çabık! Çabık! (Ses)

Diğer görüşmeciler gibi çocuk ve babaannesi de itile ka-

kıla görüş yerinden atılırlar. Artık cezaevinin dışındadırlar... Eve doğru yürürler..

Çocuğun kafasının içinde, gardiyanların "Kürtçe yasak" "Türkçe konuş, çok konuş!" uğultusu bozuk bir plak gibi tekrarlanıp durmaktadır.

104-ÇOCUK BABAANNESİYLE EVDE

İÇ-AKŞAM

Babaanne evde sedirde oturmuştur. Başı önünde, önündeki deftere birşeyler yazmakta olan çocuğa bakmaktadır. Sevecenlikle, şefkatle, hüzünle...

Çocuk birden başını kaldırır, babaannesine bakarak;

ÇOCUK

Pire, ez tışte ki jı te bıpırsım? Türçe alt yazılı

(Nine, sana bir sey sorayım mı?)

BABAANNE

Berxe mın, pırse dıbıstane zore. Türkçe alt yazılı

(Kuzum, okul soruları zordur.)

ÇOCUK

Na pire, Ne pırsa dıbıstane ye, Pırsa Jiyané ye

(Yok nine, okul sorusu değil, hayat sorusu...)

Babaanne susarken,

ÇOCUK

Hasret çiye? Türkçe alt yazılı

(Hasret nedir?)

Babaanne küçücük torununun böylesi ağır bir soru sormasına üzülmüştür. Zoraki bir gülümsemeyle ona bakarken ve ne cevap vereceğini düşünürken, çocuk sorunun devamını getirir:

ÇOCUK

Pır kure, ya pır dure? Türkçe alt yazılı

(Çok derin mi, çok uzak mı?)

Babaanne torununun sorularından kaçamaz. Daha doğrusu kaçmak istemez.

BABAANNE

Bave mın, Hesret Wek bira bé bını, wek bırına pira te kure... Yek car wek sterka jı me dure. Le carbıcar pır néze. Dı dıleme daye. Yekcar meri naxwazın we bıkşının. Hesreta welat. Hesreta zaroka. Hesreta de-u bava...

Le car bı car meri dıxwazın dı wi agıri da bışewutin. Hesreta dıla... Türkçe alt yazılı.

(Babam, Hasret dibsiz bir kuyu gibi, senin ninenin yarası gibi derindir. Bazen yıldızlar kadar bizden uzak, bazen yüreğimizde gibi bize yakındır.

Bazen onu çekmek istemeyiz. Memleket hasreti. Evlat hasreti, ana-baba hasreti...

Bazen de o ateşte yanmak isteriz. Gönül hasreti....

Çocuk babaannesinin cevabından çok etkilenmiştir. (Yüz hatlarından belli olur.) Başını birşeyler yazmakta olduğu deftere eğer. Fakat belli ki aklı başka yerlerdedir.

105-ZİYA GÖKALP İLKOKULU

İÇ-GÜNDÜZ

Çocuğun yeni öğretmeni onu tahtaya kaldırmıştır. Çocuk, öğretmenin sorduğu hiçbir soruya cevap vermez. Tamamen susar. Karşıda bir noktaya bakar. Gözleri dolar.. Öğretmen bütün uğraşılarına rağmen konuşturamaz.

ÇOCUĞUN ÖĞRETMENİ (Biraz da kızarak.)

Konuşsana oğlum. Dilini mi yuttun. Türkçe bilmiyor musun? Konuş diyorum sana. Konuş, konuş be!

Öğretmenin bu türden azarlaması, çocuğun sinirlerini daha da yıpratır. Birden görüş gününde gardiyanların "Türkçe konuş çok konuş" sözleri beyninde uğuldamaya başlar. Başını kaldırır öğretmene baktığında, öğretmenin birden gardiyana dönüştüğünü ve ona "Türkçe konuş çok

konuş" dediğini görür gibi olur. İrkilir, pusar.... Geriye birkaç adım atar. Bu sırada zil çalar.

Zilin sesi çocuğu kendine getirir. Görüş yerinde olmadığını, sınıfta ve karşısında da gardiyan değil öğretmeni olduğunu farkeder. Dalan gözlerinden bir-iki damla yaş yanaklarından süzülür.

Öğrenci arkadaşları teneffüse çıkarlar. Kendisi sırasında oturur. (Çok yakın çekimde görülür. Başı önünde dalgın ve üzgündür)

106-ÖĞRETMENLER ODASI

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan geçici görevle Ziya Gökalp İlkokuluna verilmiştir. Müdür Türkan'ı eski öğretmenlerle tanıştırır.

Türkan doğum izninde olan 4. sınıf öğretmeninin yerine rapor süresince 4. sınıfı okutacaktır.

Bu arada çocuğun yeni öğretmeni çocuğun durumunu öğretmenlere anlatmaktadır.

ÇOCUĞUN ÖĞRETMENİ

Ne yapacağımı şaşırdım.

BİR ÖĞRETMEN

Bu çocuğu biri buraya getirsin bakalım.

Nöbetçi öğrenci öğretmenler odasının kapısını çalarak, çocukla birlikte içeri girerler. Türkan çocuğu görür görmez tanımıştır. Ama henüz yabancısı olduğu o ortamda susmayı tercih eder.

BİR BAŞKA ÖĞRETMEN

Gel bakalım oğlum. Sen hiç konuşmaz mısın?

Çocuk, öğretmenin dediğini yapar. Yanına gider. Öğretmen çocuğun ellerinden tutar ve kendine çeker. Tekrar sorar.

BİR BAŞKA ÖĞRETMEN

Niçin konuşmuyorsun oğlum? Dilin yok mu senin? Aç bakayım ağzını! Dilini çıkar!

Çocuk ağzını açar. Ürkek şekilde dilini çıkarır.

BİR BAŞKA ÖĞRETMEN

Bak dilin varmış. Peki adın ne?

Çocuk cevap vermez. Başını önüne eğer, susar. Bu kez okulda şövenliğiyle bilinen bir öğretmen çocuğu omuzlarından çekiştirerek

ŞÖVEN ÖĞRETMEN

Konuşsana oğlum! Bak seni kötü döverim ha!

Çocuk ağlamaklı olur. Omuzlarını "Yok" "Hayır" anlamında silker.

BİR BAYAN ÖĞRETMEN

Konuş yavrum. Türkçe bilmiyor musun?

Dört bir yandan gelen "konuş!", "konuş" sesleriyle orda bulunan tüm öğretmenler bir anda çocuğun gözünde birer gardiyana dönüşür. Ve bağırıyorlar

"Türkçe konuş çok konuş!"

Çocuk beynindeki bu uğultularla fenalık geçirir.

Bu sırada Müzik öğretmeni müdahale eder.

NEJAT ÖĞRETMEN

Arkadaşlar, el insaf be! Bir çocuğun üzerine bu kadar gidilir mi? Üstelik öğretmeniz. Belki bir problemi var. Kimbilir bu yaşta ne acılar yaşamış. Yazık!..

Nejat öğretmenin konuşmasından cesaret alan Türkan diğerlerinin konuşmasına fırsat vermeden araya girer.

TÜRKAN

Bakın, ben bu çocuğu tanıyorum. Benim geldiğim köyden.

Üstelik babası meslektaşımız. Yani bir öğretmen çocuğu. Köylerinin yakıldığı gece, babası ve annesi gözaltına alındılar. Çok iyi insanlardı. Çocuk da çok başarılı ve zeki bir öğrenciydi.

Türkan'ın müdahalesi karşısında herkes susmuş, onun heyecanlı konuşmasını dikkatle dinlemişlerdir.

TÜRKAN

Belli ki çocuk olaylardan çok etkilenmiş. Yazık!

(Çocuğun öğretmenine) Çocuğu benim sınıfa verebilirsiniz. Yardımcı olacağıma inanıyorum.

Konuşmaları dinleyen Müdür Türkan'ın önerisini yerinde görmüştür.

MÜDÜR (Çocuğun öğretmenine)

Bakın iyi tesadüf oldu. Hoca hanım istediğine göre, siz de uygun görüyorsanız, bizce mahsuru yok!..

ÇOCUĞUN ÖĞRETMENİ

Olur Müdür Bey vereyim. Belki daha yararlı olur.

Bu sırada zil çalar. Türkan çocuğun elinden tutarak öğretmenler odasından çıkar.

107-TÜRKAN'IN 4. SINIFI

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan öğretmenin sınıfı köydeki sınıftan farklıdır. Daha derli topludur. Araç gereç bakımından biraz daha zengindir. Öğrencilerin tümü Türkçeyi (Diyarbakır şivesiyle de olsa) konuşabilmektedirler.

Türkan öğretmen çocuğu orta sıraların birine oturtur. Özel ilgi gösterir. Ancak çocuk tereddütlüdür. Öğretmeni tanımasına rağmen onunla konuşmamaktadır. Sürekli düşüncelidir, dalgındır.

O sırada sınıftaki öğrencilerin bir kısmı ikide bir başlarını çevirerek çocuğa bakarlar...

108-OKUL BAHÇESİ

İÇ-GÜNDÜZ

Öğrenciler okul bahçesinde teneffüstedirler. Oyun oyna-

yan şakalaşan bir sürü öğrenci... Teneffüsün tadını çocukça çıkarmaktadırlar. (Genel çekimde görülür.)

Çocuk avlu duvarının dibinde tek başınadır. Üzüntülü olduğu her halinden bellidir.

Boş gözlerle diğer çocukları izlemektedir.

(Yakın çekimde görülür.)

Bir grup öğrenci ona yaklaşırlar. Yaklaşan öğrenciler lafla sataşırlar.

1.ÖĞRENCİ

Ne o, gemilerin mi battı?

Çocukta ses yok. (Başını eğer)

2. ÖĞRENCİ

Yok lan, bu aşık herhalde.

Çocukta ses yok. (Gözlerini kısarak bakar.)

3.ÖĞRENCİ (Alaylı gülerek)

Ne aşığı. Bu dilsiz dilsiz.

1. ÖĞRENCİ

Ha ha ha!.. Gerçekten dilsiz misen nesen?

Çocukta ses yok (Ürkek ürkek bakar.)

Bu sırada yakınlarında olan birkaç öğrenci, gruba müdahale eder.

BİR ÖĞRENCİ

Çocuktan ne istiyorsunuz? Hepinizi öğretmene şikayet edeceğim.

BİR BAŞKA ÖĞRENCİ (Kabadayı ağzı ve hareketleriyle)

Ulan oğlım! Ne istisız çocıxtan? Ma sız de Diyarbakır çocığı degılsız?..

Kalabalık giderek artmıştır. Bahçede gezen nöbetçi öğretmen durumu fark eder. Kalabalığa yaklaşınca, sataşanlar kaçışırlar...

NÖBETÇİ ÖĞRETMEN

Ne var ne oluyor burada?

BİR ÖĞRENCİ

Öğretmenin, bu arkadaşımız sınıfa yeni geldi diye bazı arkadaşlar onunla alay ediyorlardı. Biz de müdahale ettik. Sizin geldiğinizi görünce kaçıştılar.

NÖBETÇİ ÖĞRETMEN

Tanıyormusunuz onları?

ÖĞRENCİ

Evet bizim sınıftalar

NÖBETÇİ ÖĞRETMEN

Peki siz içeri girin! Ben öğretmeninizle konuşurum.

Öğrenciler sınıflarına doğru koşuştururken, çocuk da kendi sınıfına doğru hareketlenir.

(Yakın çekimde görülür, elinin tersi ile gözyaşlarını silmektedir.)

109-OKULUN KORİDORU

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan ve nöbetçi öğretmen boş koridorda, ayaküstü birşeyler konuşmaktadırlar. (Ses yok)

Nöbetçi öğretmenin konuşmalarına Türkan başını sallamaktadır. Selamlaşarak ayrılırlar. Türkan kendi sınıfından içeriye girer.

110-TÜRKAN SINIFTA

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan öğretmen sınıfa girince, öğrenciler ayağa kalkarlar. Türkan tüm öğrencileri süzer. Çocuğun üzerinde bakışlarını durdurur. Çocuğun ağladığı bellidir. Gözleri kızarmıştır. Gözyaşı izleri hâlâ yanaklarında belirgindir.

(Çocuk kareye alınır.)

TÜRKAN

Oturun ve arkaya yaslanın.

Öğrenciler denileni yaparlar. Türkan çocuğun yanına gi-

der. Başını yanaklarını okşar. Çenesinden tutarak başını kaldırır.

"Gel bakayım" der. Çocuğu tahtaya çıkarır.

Sınıf oldukça sessizdir.

TÜRKAN (Yüzünde ciddi bir ifadeyle)

Bu arkadaşınıza karışanlar şöyle bir ayağa kalksın, göreyim.

Sınıfta çıt yok. Kimse ayağa kalkmaz.

TÜRKAN

Bakın çocuklar bu arkadaşınız aranıza yeni geldi. Çoğunuz birbirinizi yıllardır tanıyorsunuz. Oysa kendisi sizi ilk kez görüyor. Köyde okuduğu arkadaşlarıyla çok uyumlu bir öğrenciydi. Oradan tanırım.

Ayrıca size anlatamayacağım kadar korkunç olaylar yaşadılar.

Yani sizin bu arkadaşınıza yardımcı olmanız gerekirken, içinizden bazıları O'nunla alay etmeye kalkışmış. Onun alay edilecek nesi var?..

BİR ÖĞRENCİ

Öğretmenim ben alay eden arkadaşlara karşı çıktım.

BİR BAŞKA ÖĞRENCİ

Ben de öğretmenim.

TÜRKAN

Aferin yavrum. İyi etmişsiniz. Bakın birşey daha söyleyeyim. Derste anlatılanları her zaman öğrenebilirsiniz. Ama bazı güzel değerler var, onları ders kitapları yazmayabilir. Arkadaşlık, dostluk, insan sevgisi..

Üstelik hepiniz bu yörenin çocuklarısınız. Benzer acıklı olayları hergün yaşıyorsunuz. Birbirinize destek olun, sahip çıkın! Şimdi bu hatayı işleyen arkadaşlarınızın, arkadaşınızdan özür dilemelerini istiyorum. Evet, bunu bekliyorum.

Kısa bir sessizlikten sonra çocuğa sataşan öğrenciler tek tek kalkarak özür dilerler. Çocuk, özür dileyen her arkada-

şına hafif gülümseyerek başını sallar. (Özürünüzü kabul ediyorum anlamında.)

Öğretmeni tarafından "oturabilirsin" denince de aynı sessizliğini koruyarak, sırasına doğru gider ve yerine oturur.

111-TÜRKAN DERSTE

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan öğrencilere ders anlatmaktadır. Sınıf gayet sessiz bir şekilde dinlemektedir. Çocuk da orta sıralarda oturduğu yerde ders dinliyor görünümü vermektedir. Türkan arada bir çocuğa bakar. Bir ara O'nun sıranın altında birşeylere baktığını fark eder. Ders anlatımını sürdürerek oturduğu sıraya doğru gider.

Çocuğun hizasına geldiğinde, O'nun sıranın gözündeki bir kitabın içine baktığını anlar. Usulca elini kitaba uzatır alır: Gözlerine inanamaz.

Gazetelerden koparılmış bir kadın resmi.. (Çok yakın çekimde Türkan'ın gözünden görülür.)

Kadın resminin altında buruş buruş olmuş gazete parçasında "Kürtçe.. Ceza... Yıl..." yazıları okunur.

Çocuk bu durumda yakalanmasına ürkmüş gibidir.

Kendini toparlayan Türkan şefkatle çocuğun gözlerine bakar. O'na gülümser. Kitabı kapatarak geri verir. Çocuğun ürkekliği mahçubiyete dönüşür.

Türkan hiçbir şey olmamış gibi ders anlatmasını sürdürür...

112-TÜRKAN VE NEJAT OKUL BAHÇESİNDE

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan ve Müzik öğretmeni Nejat okul bahçesinde birlikte yürümektedirler.

NEJAT

Hoca hanım, çocuğun durumu nasıl? Gelişme var mı?

TÜRKAN

Giderek içine kapanıyor. Hâlâ tek söz alamadım ağzından. Sahip çıkmazsak çocuk elden gidecek.

NEJAT

Peki ne yapabiliriz?

TÜRKAN

Bilebilsem? (devamla) Çok duygusal biri. Çok da zeki. Ama bu hali beni kahrediyor. Ve korkuyorum onun için.

NEJAT

Ailesiyle konuşup, gerekirse bir psikoloğa götürelim. Ama daha önemlisi kanımca bir arkadaş gibi ilgilenip, güven vermek gerekir.

TÜRKAN

Evet, evet! Kaldığı ortam, güven çok önemli. Ailesiyle görüşmeyi de düşünüyorum. Bu konuda sizin yardımınıza ihtiyacım var.

NEJAT

Elimden geleni yaparım. Merak etmeyiniz.

TÜRKAN

Sağolun. Birlikte çocuğu yeniden kazanacağımıza inanıyorum.

Zil çalar. Öğrenciler sınıflara doğru koşarlarken, öğretmenler de bahçeden binanın kapısına doğru yürürler.

113- SINIF

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan öğrencilere matematik dersini örneklerle anlatmaktadır. Bu örneklerden birisinin tahtada çözümü için problem kitapdan okunur.

TÜRKAN

Kim bu problemi çözecek?

Birkaç öğrencinin parmakları havada.

TÜRKAN (Birine işaret ederek)

Sen kalk bakayım!

Öğrenci tahtaya kalkar, problemi bir türlü çözemez.

TÜRKAN (Bir başka öğrenciye)

Sen kalk!

İkinci öğrenci de kalkar. Uğraşır, çözemez. Yerine oturur.

TÜRKAN

Kim çözecek bu problemi? Ben çözerim diyen var mı?

Sınıftan ses çıkmaz. Kimsenin parmağı, havaya kalkmaz. Öğrencilerin çoğu gözlerini öğretmenden kaçırırlar. Türkan çocukla göz göze gelir. Umutla bakar.

Çocuk, öğretmenin "sen çözer misin?" anlamındaki bakışını anlar. Ve babasının görüş günü;

"...Babaannenin gözleri bana herşeyi anlatıyor." şeklindeki sözlerini hatırlar.

Gözlerini öğretmeninden ayıramaz. "Evet" dercesine gözlerini yumup açar. Başını aynı anlamda beraber sallar.

Türkan çok heyecanlanmıştır. Gözlerinin içi güler.

TÜRKAN (Sevinçle çocuğa)

Gel yavrum. Gel canım. Senin çözeceğine inanıyorum.

Çocuk yerinden kalkar. Arkadaşları hayretle ona bakarlar. O gayet sakin tahtaya gider, tebeşiri eline alır. Kimsede çıt yok!

Problemi tahtada bir güzel çözer. Kenara çekilir. Sonuç doğrudur. Başta öğretmen olmak üzere bütün sınıf kendisini alkışlar...

TÜRKAN (Çocuğa sarılır)

Aferin yavrum. Başaracağını biliyordum. Oturabilirsin.

Çocuk tek söz etmeden yerine gider, oturur. Dersin sonuna kadar Türkan'ın yüzünden mutlu tebessüm eksik olmaz.

114-DİYARBAKIR SURLARINDA BİR GEZİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan'ın ısrarıyla Müzik öğretmeni Nejat ve çocuk, üçü birlikte Diyarbakır surlarını gezmeye çıkarlar. Yedi Kardeş, Evli Beden, Ben u Sen ve Keçi Burcunu gezerler.

(Fondan Diyarbekir Kalesi ve Adiloş Bebenin Ninnisi duyulur.)

Türkan kendince uygun gördüğü surların değişik yönlerinden fotoğraflarını çekerken, Nejat zaman zaman surların tarihi hakkında kendisine bilgiler verir. ("SES" yok) Türkan, birkaç kez çocuğu da fotoğraf çekimlerinde karelere alır.

Çocuk gezi boyunca denilen her şeyi yapar. Çok uyumludur. Ancak ağzının bir tek Türkçe söz çıkmaz.

Gün batmak üzereyken Nejat'la Türkan çocuğu babaannesinin evine kadar götürürler.

Kapıyı çocuğun amcası Cemal açar.

CEMAL

Ooo Hoca hanım hoş geldiniz. Siz de hoş geldiniz Nejat bey! (Tekrar Türkan'a dönerek)

Mutlaka çok yoruldunuz. İçeri buyrun. Bir çayımızı, kahvemizi için.

TÜRKAN

Aslında yorulmadık. Çocuk da çok uyumluydu. Ama bir çayınızı içmek biraz da konuşmak isterim. Bilmiyorum Nejat beyin de zamanı var mı?

NEJAT

Fazla oturmamak kaydıyla.

115-CEMAL'LERİN EVİ

İÇ-GÜNDÜZ

Cemal, Nejat, Türkan ve çocuk otururlar. Çocuğun babaannesi öğretmenlere zor anlaşılır bir Türkçe ile

BABAANNE

Way xweş geldi. Nasel sen?

TÜRKAN

Hoş bulduk anne.

NEJAT

Hoş bulduk ana... Dadé çawani? Türkçe alt yazılı.

(Anne nasılsın)

BABAANNE (Türkçe alt yazılı.)

Way, xwedé te béle kuré mın. Tu Kurdi zani?

(Vay Allah bağışlasın oğlum. Sen Kürtçe biliyor musun?)

NEJAT

Belé, zanım. Türkçe alt yazılı.

(Evet biliyorum.)

BABAANNE (Kucağındaki çocuğu öperek)

Bavé bavé mın. Tu çawayi? Tu iro zéde vestiya! Türkçe alt yazılı.

(Babamın babası. Sen nasılsın? Bugün fazla yoruldun mu?)

ÇOCUK

Na piré, ez ne westiyam. İroj em xweş geriyan. Türkçe alt yazılı

(Yok babaanne yorulmadım. Bugün çok güzel gezdik.)

Çocuğun Kürtçe de olsa babaannesiyle konuşması, Türkan'ın ilgisini çeker. Ona hayranlıkla bakar. Tebessüm eder. Ve çocuğun konuşmamasının fiziksel bir bozukluktan değil, psikolojik olduğuna kesin kanaat getirir.

Babaanne (onlar rahat konuşsun diye) çocuğu yan odaya götürür. Üçü yalnız kalmıştır.

TÜRKAN (Cemal'e dönerek)

Çocuğun genel durumunu biraz konuşsak? Okula kayıt yapıldığı günden bu yana ağzından bir tek Türkçe sözcük çıkmadı. Konuşmamaktaki ısrarını tam anlayamıyoruz. Ailesi olarak bize yardımcı olmanızı istiyoruz. Evdeki tavırları nasıl? Ne yapıyor? Nelerle ilgileniyor? Demin babaannesiyle Kürtçe konuştuğuna tanık oldum. Bunu nasıl yorumluyorsunuz? Bu konularda bize yardımcı olsanız diyorum.

CEMAL (Efkarlı bir şekilde iç geçirir.)

Evet Hoca Hanım... Köyün yakılması, babasının annesinin gözaltına alınması, o gece yaşadıkları onu çok etkiledi. Fakat babaannesiyle babasının görüşüne gittiği gün daha büyük şok yaşamış. (Türkan "ne olmuş" gibisinden hayretle bakar.)

Gardiyanlar Türkçe bilmeyen babaannesinin babasıyla Kürtçe konuşmasını yasaklamışlar... Ne olduysa o günden sonra oldu. Evde bizimle ısrarla Kürtçe konuşuyor. Türkçe konuşmaya zorladığım anlar oldu. Fakat anında kızarıp terlemeye başlayınca vazgeçtim. Yoksa tabi ki isterim Türkçe konuşsun. Üstelik okula gidiyor. Sonra kaç dil bilirsen, o kadar insansın" demişler...

Eskiden televizyonda Türkçe sözlü çizgi filimleri, yarışma programlarını ne kadar severdi bilemezsiniz. Şimdi izlemiyor. Sürekli Kürtçe kasetler dinliyor. Dışarda komşu çocuklarıyla oynarken de onlarla Kürtçenin dışında asla konuşmuyor. Bazen kendi kendine mırıldanıyor. Kulak kabartıyorum. Mırıldanışı bile Kürtçe. Aslında bütün bunlar bir yanıyla doğal. Çünkü ne de olsa Anadili. Ama Türkçe konuşmamakta diretmesi beni de düşündürüyor. Ve tabi ki bunu normal bulmuyorum.

TÜRKAN

Cemal bey, çocuğu bu açmazdan kurtarmaya çalışmalıyız. İzin verirseniz onu bir psikoloğa götürmek istiyorum.

Hatta sizinle birlikte bir de köye götürmek isterim. Ne dersiniz?

CEMAL (Gayet sevinçli olarak`

Hoca hanım izin ne demek? Zaten bizden çok çocuğa yardımcı olduğunuzu görüyoruz. Sağolun. Ne zaman isterseniz birlikte köye de gidebiliriz.

116-TÜRKAN, CEMAL VE ÇOCUK KÖYDE

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan ve Cemal çocukla birlikte bir süre önce yakılıp yıkılan Zilan'dadırlar. Çocuğun ana-baba evi diğer evler gibi virane haldedir.

Çocuk üstü tamamen açık, kapı ve penceresi olmayan, duvarları yıkık evlerinin içine girerken, Türkan, Cemal'le birlikte dışarda kalırlar. Konuşurlar.. (Ses yok.)

Çocuk yıkıntılar içinde sağa-sola, odadan odaya koşar. Sanki bu yerlerde kaybettiği birşeyi arıyormuş gibi. Başını kaldırır yukarılara, yerlere bakar. Sonra bir yere çöker, elleriyle yıkıntıları eşeler. Taş, toprak arasından bir fotoğraf çıkarır, alır.

(Çok yakın çekimde görülür, iki ucu yanık fotoğrafta annesi, babası ve kendisi vardır.)

Dışarda Türkan ve amcası durumu farkedince, içeriye doğru koşarlar. Bulduğu şeyi merak edip İsterler.

Çocuk koynundan fotoğrafı çıkarıp, gösterir.

Üçü birlikte ağlamaklı olurlar.

CEMAL (Türkan'a döner..)

Gidelim mi Hoca hanım?

TÜRKAN (Üzgün bir şekilde)

Gidelim Cemal bey.

Birlikte köyden ayrılırlar. (Müzik)

117-TÜRKAN VE ÇOCUK PSİKOLOĞDA

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan bir psikoloğla çocuğun durumunu görüşmektedir.

PSİKOLOG

Tamam, çocuğu bana getirin Hoca hanım

TÜRKAN

Çocuk burda bekleme salonunda oturuyor.

PSİKOLOG

Öyle mi? Şu anda bir hastam var. Ondan sonra içeri alırız.

TÜRKAN

Teşekkür ederim.

Türkan muayene odasından çıkar. Çocuğun yanına gider. Yanına oturur. Saçlarını okşar.

TÜRKAN

Doktor biraz sonra seni çağıracak. Hiç korkmadan, rahat davran. İstediğine düşündüğün gibi cevaplar ver olur mu?

Çocuk "Evet" anlamında başını sallar.

Kısa bir beklemeden sonra çocuk içeri alınır. Psikolog onu konuşturmaya çalışır. Çocuğun bir türlü konuşmadığını görünce, bu kez çeşitli testler uygular. Önce bir renk kartelasını önüne koyar.

Çocuğun seçtiği renkler Beyaz, Kırmızı, Yeşil, Sarı ve Mavidir. Çeşitli resimlerin bulunduğu albümde seçtiği resimler Kartal, Güvercin, Ceylan, Kelebek ve At'dır.

PSİKOLOG

Burada bulunan resimlerden bazılarına çarpı koyacaksın. Çarpı koyduğun resimler sevmediğin resimler olmalı. Anladın mı?

(Çocuk "Evet" anlamında başını sallar.)

Tank, Silah, Polis, Yangın, deprem, Kelepçe resimlerine çarpı koyar...

Psikolog çocuğa bazı telkinlerde bulunur. (Ses yok.)

PSİKOLOG

Dışarı çıkabilirsin. Geçmiş olsun!

Çocuk dışarı çıkar. Psikolog Türkan'a işaret eder. Bu kez Türkan içeri girer. Psikolog Türkan'a birşeyler anlatmaktadır. (SES yok).

Yakın çekimde görülür. Türkan başını sallamaktadır.

Tokalaşarak ayrılırlar. Türkan çocuğu yanına alarak dışarı çıkar.

118-Z.GÖKALP İLKOKULU BAHÇESİ AVLU

İÇ GÜNDÜZ

Türkan ve Nejat okul bahçesinde birlikte yürümektedirler. Öğrenciler bahçede oynuyorlar.

Çocuk uzakta bir köşede tek başınadır.

TÜRKAN (Başıyla çocuğu göstererek)

Görüyormusun bizim ki yine orada tek başına...

NEJAT (Başını kaldırıp bakarken)

Sahi Psikolog onun için ne dedi?

TÜRKAN

Psikoloğun düşünceleriyle bizimkiler çakıştı. Çok sabırlı olmalıyız. (Biraz duraklar) Ha, uzun süredir sizden birşey öğrenmek istiyordum. Ama nedense her seferinde erteliyorum.

NEJAT

Hayrola, merak ettim. Neymiş bu öğrenmek istediğiniz?

TÜRKAN

Şey.... Bana birkaç kelimelik de olsa Kürtçe öğretebilir misin?

NEJAT (Şaşırmış vaziyette Türkan'a bakarken..)

Memnuniyetle... Fakat merakımı bağışlayın, bu isteğini-

zin sebebini öğrenebilir miyim? Çünkü bu memlekette Kürtçe bilenler konuşanlar hep zarar görmüştür de...

TÜRKAN (Acıyla gülümseyerek)

Merak etmeyin! Zarar gelecek yerde kullanmam. Çocukla daha yakınlaşmak istiyorum. Örneğin Adın ne? Nasılsın? Seni seviyorum! Nasıl söylenir?

NEJAT (Biraz düşünür..)

Şöyle: Navé te çiye? Çawayi? Ez jı te hezdıkım!

Türkan ilk ikisini bir-iki kez tekrarlar.

Navé te çiye? Çawayi? Navé te ciyé? Çawayi? Telafuzu giderek düzelir. Bu sözleri öğrenmiş olmasına sevinir. Ancak Ez jı te hezdıkım'e bir türlü dili dönmez.

TÜRKAN

Vay be, ne zormuş?

NEJAT

Eee... Hoca Hanım, sevmek de zor?

Karşılıklı gülüşürler...

TÜRKAN

Nejat bey, size çok teşekkür ederim. Çok iyisiniz.

NEJAT

Asıl ben teşekkürden ederim. Beni çok duygulandırdınız.

119-SINIFTA OLAY

İÇ-GÜNDÜZ

Zil çalmıştır. Türkan sınıfın kapısında görülür. İçerde ayakta çok sayıda öğrenci vardır. Öğrencilerden birisi ağlamaktadır. (Yakın çekimde görülür.) Bu arada kimi öğrenciler gülüşmektedir.

TÜRKAN

Oturun bakayım! Ne oluyor orda?..

Çocuklar alelacele yerlerine otururken Türkan başı

önünde ağlayanın günlük nöbetçi Selim KURT olduğunu görür.

TÜRKAN

Kurt! Neyin var yavrum?

Çocuk hıçkırıklara boğulur. Konuşamaz. Öndeki kız öğrencilerden biri durumu açıklar.

KIZ ÖĞRENCİ (eliyle tahtayı işaret ederek)

Öğretmenim tahta...

Türkan dönüp arkaya bakarken onun gözünden çok yakın çekimde tahtanın üst köşesi görünür.

"Nöbetçi: Selim KÜRT " yazılıdır.

İşgüzar öğrencilerden biri "U"nun üzerine iki nokta koymuştur. "KURT" "KÜRT" olmuştur.

TÜRKAN (Sınıfa dönerek)

Hangi eşek yaptı bunu?

Sınıftan ses çıkmaz. Bazıları muzipçe gülüşürler....

TÜRKAN

Söyleyin yoksa hepinize çok büyük ceza veririm!

Arka sıradaki öğrencilerden biri (başı önünde ve suçluluk psikolojisi içinde) ayağa kalkar.

TÜRKAN

Niçin yaptın yavrum bunu.

ÇOCUK

Öğretmenim şaka yaptım.

TÜRKAN

Böyle şaka olur mu çocuğum. Bak arkadaşın ağlıyor. Üzdün onu. Özür dile bakayım.

ÇOCUK

Öğretmenim ben kötü birşey yapmadım ki. Kurt hayvandır. Kürt hiç olmasa insandır. Baan teşekkür etmesi lazım. Gene de özür diliyem...

Bazı öğrenciler gülüşürler. Türkan da gülmemek için kendini zor tutar. Çok yakın çekimde Selim Kurt'un yüzü

görülür. "Özürünü kabul ediyorum" gibisinden arkadaşına bakıp gülümser.

O sırada zil çalar.

120-ULUCAMİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan, Nejat ve Çocuk Ulucaminin girişinde kalabalığın arasında yürürler. Türkan çocuğun elinden tutmuştur.

Caminin bitişiğindeki çay ocaklarında yaşlı adamlar küçük ipli kürsülerde oturmuş çaylarını yudumlamaktadırlar. Bir yandan da kehribar sarısı tütünlerinden sardıkları cigaralarını içip dumanlarını havaya savurmaktadırlar. Kimilerinin ellerinde tesbihleri vardır.

Türkan fotoğraflarını çeker. Birkaçı gülümser. Kimisi yüzünü çevirir.

Caminin giriş merdivenlerinden birlikte aşağı inerler. Muazzam genişlikte bir avlu. Avlunun dört bir çevresinde işlemeli mermer sütunlar vardır. Ortasında bir Şadırvan. Mermer Şadırvanda şakırdayan su... Yan tarafta yine mermerden yapılmış tarihi bir Güneş saati.

Nejat Güneş saatini anlatırken aynı anda Türkan, Şadırvan ve saatin fotoğrafını çekmektedir.

TÜRKAN

Aman Tanrım! Şunlara bak. Ne kadar büyük bir emekle yapılmış. Ne kadar görkemli...

NEJAT

Hoca Hanım biliyor musunuz, burası eskiden Kiliseymiş sonradan camiye çevrilmiş.

Türkan, hayret edici bakışlarla Nejat'a bakar.. Yürürler...

121-CAHİT SITKI SOKAĞI

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan Nejat ve çocuk caminin avlusundan çıkıp hemen arka sokağa saparlar. Genel ve yakın çekimde sokağın parke taşlı, evlerin taş duvarlı olduğu görülür. Sokağın içinde az ilerde ünlü şair Cahit Sıtkı Tarancı'nın Müze haline dönüştürülmüş evi görülür. Özellikle Türkan eve dikkatlice bakmaktadır. Yaklaşırlar, evin önünde dururlar. Türkan dışardan binanın fotoğrafını alır.

122- C.SITKI TARANCI'NIN EVİ

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan Nejat ve çocuk Tarancı'nın tarihi taş evinin kapısından evin avlusuna girerler. Onlardan başka ziyaretçiler de vardır. Ortasında küçük bir havuz bulunan avlu, oturma odasına, haremlik-selamlık bölümüne, mutfak ve banyo'ya açılmaktadır.

Banyoda, mutfakda bakır eşyalar (tas, ibrik, testi vs.) çalışma odasında kendi el yazısı şiirler, masasında kalemliği, gözlüğü olduğu gibi durmaktadır. Bu sırada fonda keman sesi ve Tarancı'nın 35 yaş şiiri duyulur.

Nejat, Türkan ve çocuk çalışma odasından çıkarlar. Nejat'la Türkan'ın birşeyler konuştukları görülür. (SES yok)

Tokalaşırlar. Nejat ayrılır.

Türkanla çocuk ağır ağır çevrelerine bakarak dışarı çıkarlar.

123-MELIKAHMET ÇARŞISI

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan ve çocuk Melikahmet çarşısında kalabalığın arasında görünürler. Türkan çocuğun elinden tutmuştur. Genel

çekimde dükkanlarının kapısında kimileri ayakta, kimileri ipli kürsülerde oturmuş esnaflar görülür. Seyyar satıcıların, küçük satıcı çocukların bağırtı, çığırtıları duyulur. (Ses)

Aralarında sivil giyimli birilerinin iki kişiyi resmi bir polis otosuna soktukları görülür.

124-SPOR MAĞAZASI

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan çocuğun elinden tutmuş halde Melikahmet çarşısında bir spor mağazasına girerler. Türkan eşofmanların olduğu reyona gider. Bir-ikisini eliyle yoklar. Kalitelerine etiketlerine bakar. Çocuk birşeyler anlamış gibidir. Fakat herzamanki gibi suskundur.

TÜRKAN

Sana bir hediye almak istiyorum. Kabul eder misin?

ÇOCUK (Kızarır, yüz hatları biraz gerilir.)

"Hayır" anlamında başını iki yana sallar.

TÜRKAN

Ama ben istiyorum. Bu beni çok mutlu edecek. Hem seninle anlaşalım. Sen de büyüdüğünde bana bir hediye alırsın. Anlaştık mı?

ÇOCUK (Gözleri dolmuş bir vaziyette ve istemiyerek)

"Olur" anlamında başını sallar.

Bu sırada mağaza sahibi yanlarına gelmiştir.

MAĞAZA SAHİBİ

Allah bağışlasın. Çok sessiz. Çocuğunuz mu?

TÜRKAN

Arkadaşımın çocuğudur.

Türkan'ın "arkadaşımın çocuğu" demesi çocukta tarifsiz bir sevinç yaratır. İçten içe "Türkan'a bir kere daha büyük bir güven duymuştur. Bu yumuşak tavırlarında ve bakışlarında belirir.

TÜRKAN (Eşofmanları göstererek)

Rengini sen seç. Hangisini istersin?

Çocuk Diyarbakırsporun forma rengi olan yeşil-kırmızı olanlardan ve fiatı ucuz olan birini gösterir.

Mağaza sahibi çocuğun yaşına uygun bir eşofman getirir. Türkan bu arada bir de spor ayakkabısı ister.

Mağaza sahibi birkaç çift getirir. Çocuk ayakkabıları ayağına giyer, dener. Birisini seçer.

Türkan ikisini de alır. Parasını öder ve mağazadan çıkarlar.

125-BİR SOKAK

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan ve çocuk yolun kenarında ayakta durmuşlardır. (Önce uzaktan, daha sonra yakın çekimde görülürler.)

TÜRKAN

Seni burada bıraksam olur mu?

Çocuk "olur" anlamında başını sallar.

TÜRKAN (Eğilip çocuğu yanaklarından öperken)

Sen de beni öper misin?

Çocuk kızarır, bozarır. Gözlerini Türkan'ın gözlerine diker. Utangaçça Türkan'ın yanaklarına bir öpücük kondurur. İkisi de büyük bir duygu yoğunluğu yaşarlar.

Türkan ayrılan çocuğun ardından bakar. Bir ara çocuk da dönüp bakar. Karşılıklı el sallarlar.

Türkan'ın elleri daha havadayken birden kaşları çatılır. Yüzünü üzüntülü bir hal alır.

Zilan köyüne gittiği ilk günü, Bedri öğretmenlerde misafir kalışını hatırlamıştır. Annesinin sözleri beyninde yankılanır.

"Hanım kızım seni hiç aratmadı. Omuzlarımı ovdu. Ihlamur içirdi."

Türkan adeta suçluluk duygusuna kapılır. Ayakları onu

Tıp Fakültesi Hastahanesine götürür. Yürürken derin düşüncelere dalmıştır. Dalgındır.

126-TIP FAKÜLTESİ HASTAHANESİ

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan elinde bir demet çiçekle hastahanenin danışmasında görünür. Görevli bayan memurla konuşmaktadır. (Ses yok)

Görevli memurun saatine bakıp Türkan'a göstermesinden, el-kol hareketlerinden tartıştıkları anlaşılmaktadır.

Bu arada beyaz önlüklü biri (Doktor) yanlarına gelir. Türkan'la konuşurlar. (Ses yok)

Doktor ikna olmuş olacak ki, koridorda Türkan'la birlikte yürürler. Bir kapının önünde dururlar.

TÜRKAN (Titreyen bir sesle)

Vicdanen çok rahatsızım Doktor Bey. Mutlaka görmem lazım.

DOKTOR (Başı önünde)

Sadece 5 dakika. Sakinleştirici iğne yaptık. Şu anda uyuyor.

Türkan kapıyı yavaşça açar, içeri girer. Gözlerine inanamaz. Bedri öğretmenin eşi yatakta uzanmış vaziyette karyola demirine zincirlenmiştir. Kendinde değildir. Odada kendisinden başka hasta yoktur. Belli ki diğer hastalardan tecrit edilmiş, özel tedaviye tabi tutulmuştur.

Türkan sesiz adımlarla başucuna yaklaşır, çiçeği bırakır. Yanına çöker. Eliyle yüzüne, saçına dokunmak ister. Eli titrer geri çeker. Gözleri dolmuştur. Eğilip öpmek isterken Bedri Hoca'nın eşi gözlerini açar. Konuşmak ister, konuşamaz. Gözlerinden yaşlar akar. Türkan'da ona sarılıp ağlar. Başını ellerinin arasına alır. Okşar. Kadın bir türlü konuşamaz.

Bu sırada doktor içeri girer. Türkan'ı çıkması için uya-

rır. Türkan kalkar ağlamaklı sesiyle doktora teşekkür eder ve kapıdan çıkarken kadının çığlığı duyulur.

BEDRİ ÖĞRETMENİN EŞİ

Hayırr hayırr!

Türkan koridoru adeta koşarak hızla dışarı çıkar.

127- HASTAHANENİN ÖNÜ

DIŞ-GÜNDÜZ

Türkan hastahanenin önünde çantasından mendilini çıkarır. Gözyaşlarını siler. Çevresine bakınır. Cadde kalabalıktır. Üniversite öğrencileri kızlı erkekli gruplar halinde caddenin iki yanında yürümektedirler. Türkan yürürken birkaç kez başını çevirip onlara bakar. Üniversite yıllarını mı hatırlar, bu kalabalık içindeki yalnızlığını mı, yoksa hastahane odasında karyola demirine zincirlenen kadını mı, bilinmez. Evine doğru dalgın adımlarla yürür. (Müzik)

128-TÜRKAN'IN EVI

DIŞ-İÇ-GÜNDÜZ

Türkan evinin sokak kapısındaki posta kutusunu heyecanla açar. Bir mektup vardır. (Çok yakın çekimde görülür.) Kardeşi Tülay'dan gelmiştir. Hızlı hızlı hareketlerle evin kapısını açar. Elindeki fotoğraf makinasını, çantasını, mektubu masanın üstüne bırakır. Sandalyeye çöker... Yorgundur. Hastahanedeki olayın şokundan henüz kurtulamamıştır. Bir müddet öyle kalakalır. Kalkar. Banyoda elini yüzünü yıkar, kurular. Aynada kendine bakar. Salona geçer. Sandalyeye oturur.. Bu arada kendi evine (sanki misafirmiş gibi) göz gezdirir.

Sade ve zevkli döşenmiş bir evi vardır. Salonda bir koltuk takımı, bir yemek masası (6 kişilik), bir büfe, televizyon, video, müzik seti, büyük ve zengin sayılabilecek bir

kitaplık, onun hemen önünde bir küçük çalışma masası, masada kağıtlar, kalemler, kitaplar. Ve hemen yanındaki duvarda toplu iğneyle iliştirilmiş bir kartpostal.

Savaş mağduru olduğu belli bir kız çocuğu ve süzülen gözyaşları...

Türkan birazcık kendine gelmiştir. Mektubu heyecanla açar. Okumaya başlar yüzünde sevinç ifadeleri belirir.

Tülay kendinden, annesinden söz etmektedir. Durumlarının, sağlıklarının iyi olduğunu yazmaktadır. Ancak Türkan'ı en çok etkileyen hüzün, sevinç gibi duygulara boğan şu satırlar olur.

TÜLAY'IN SESİNDEN.

Abla nasıl karşılayacaksın bilmiyorum ama, bir süreden beridir biriyle çıkıyorum. Çocuk burada üniversitede okuyor. İlerde ne olur bilemiyorum ama şimdilik çok iyi anlaşıyoruz. Annemle de tanıştırdım. Annem de çok sevdi. Adı Bedran'dır. Mardin'lidir.

Türkan mektubun sonrasını gözleriyle okur. Gözleri buğulanmıştır. Kendisinden küçük kardeşinin aşkı yakalamasından mı, sevinçten mi hüzünden mi, kederden mi, kardeşinin kaderinin bir Kürt genciyle örülmesinden midir? bilinmez bir duyguyla divana sırtüstü uzanır. (Müzik)

Türkan yerinden kalkar mutfağa gider. Buzdolabını açar. Yeni Rakıdan bir duble alır. Su ve buz ilave eder. Masaya geçer bir sigara yakar. (Müzik devam eder.)

129-TÜRKAN'IN 4. SINIFI

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan tahtanın önünde ayakta durmaktadır. Birgün sonra Hilar (Çayönü) köyüne yapacakları gezi progamı hakkında son uyarılarda bulunacak. Çocuklar gezinin heyecanına erkenden kapılmışlardır. Cıvıl cıvıldırlar. Kendi ara-

larında konuşmaktadırlar. Türkan (masaya vurarak) susmalarını ister. Çocuklar susarlar.

TÜRKAN

Gezi ile ilgili söylediklerim anlaşıldı mi? Tekrar ediyorum. Yanınıza yiyeceklerinizi alacaksınız. İstediğiniz gibi giyinebilirsiniz. Topları olanlar topunu,ip atlamak isteyenler iplerini yanına alsınlar. Ayrıca mandolin, flüt gibi müzik aletleriniz varsa onları da alın. Ve yarın saat tam 7.30 da bahçede olacağız anlaşıldı mı?

SINIF HEP BİRLİKTE

Eveeet!

130-OKULUN BAHÇESİ

DIŞ GÜNDÜZ

Okulun bahçesinde boş vaziyette bir otobüs, önünde kaptan şoförü Türkan ve Nejat öğretmenler durmaktadırlar. Nejat'ın elinde saz vardır. Öğrenciler birer ikişer, üçer beşer ellerinde çantalarla, naylon torbalarla gelirler. Bazılarının elinde mandolin, flüt vardır. Çocuğun elinde bir naylon poset ve yakın çekimde Kaval olduğu görülen bir enstrüman vardır.

Saat 8'e doğru öğrencilerin tümü toplanmıştır. Türkan onları tek tek sayarak otobüse binmelerine yardımcı olur. Türkan ve Nejat öğretmen de otobüse binerler.

Kaptan şoför yerini alır. Yan ve ön aynalardan sağını solunu, arkasını kontrol ettikten sonra otobüs hareket eder.

131-GİDEN OTOBÜS

DIŞ-İÇ-GÜNDÜZ

Otobüs Seyrantepe'yi, Devegeçidini geçer. Bir süre sonra Ergani ilçe sınırlarına girer. Önce yüksek dağlar, ardın-

dan ilçe görülür.. Nejat öğretmen şoförün önündeki mikrofonu alır.

NEJAT

Çocuklar karşıdan görülen Ergani'dir. Ergani Diyarbakır'ın en büyük ilçesidir. Çermik, Çüngüş, Dicle ve Elazığa bağlı Maden yakın ilçelerdir. Ergani, Diyarbakır İstanbul yolu üzerinde bulunduğundan oldukça hareketli bir ilçedir. İçinden geçeceğiz, göreceksiniz.

132-GİDEN OTOBÜS

DIŞ-İÇ-GÜNDÜZ

Otobüs Ergani'ye giderek yaklaşmaktadır. Nejat öğretmen sazını alır. Bir-iki akord ayarından sonra Ergani yöresinden "Gülbaranda gül açar" türküsünü okur. Otobüste alkış tufanı kopar. Ardından müziğe tempo tutulur. Çocuk Türkan'ın yanında oturmuştur. Tempoya katılmaz. Sürekli camdan dışarıya bakmaktadır.

Otobüs Ergani'ye girer. Önde oturan Nejat öğretmen aniden türküyü yarıda keser. Ergani girişinde, yol güvenlik güçlerince kesilmiştir.

Yolun ortasında, sağ ve sol taraflarında silahlı askerler durmaktadır. Otobüs sağa yanaşır, durur. İki güvenlik görevlisi şoföre yaklaşır, konuşurlar. (Ses yok.)

Çocuk dışarıda olup biteni görür. Tedirgin olur. Yüzünü otobüsün içine, Türkan'a doğru çevirir. Durumu farkeden Türkan onu kollarının arasına alır.

Bu sırada bir güvenlik görevlisi ön kapıdan otobüse çıkar. İçeriye göz gezdirirken çocukla göz göze gelir. (Çok yakın çekimde çocuk görülür. Ter içindedir.)

Ve ani bir titremeyle çığlığı basar. Türkan'ın dışında hiçkimse bu çığlığa bir anlam verememiştir.

TÜRKAN (Kollarıyla çocuğu sarar)

Korkma yavrum, birşey yok. Korkma ben burdayım.

Otobüse geç işareti verilir. Otobüs Dörtyol'u geçer, sola döner. Hemen sağda Atatürk ilkokulu vardır. Otobüsten okulun bahçesindeki öğrencilere el sallanır. Bahçedekiler karşılık verirler. Kimileri ıslık çalar.

133-GİDEN OTOBÜS

İÇ-GÜNDÜZ

Otobüs Ergani tren istasyonu ve ilköğretmen okulu kavşağına girmiştir. Nejat mikrofonu alır.

NEJAT

Çocuklar solumuzdaki Ergani tren istasyonu, sağımızdaki ise Ergani ilköğretmen okuludur. Burası eskiden Köy Enstitüsüydü. Bu okuldan çok değerli aydınlar, şairler, yazarlar mezun olmuştur. Şair Kemal Burkay var. Adnan Binyazar var. Üstelik Adnan Binyazar sizin gibi ilkokul çocuklarına dilbilgisi kitapları yazıyor. Ama Almanya'da.

BİR ÖĞRENCİ

Öğretmenim Almanca mı?

NEJAT

Hayır yavrum, Türkçe.

BİR ÖĞRENCİ

Öğretmenim Almanya'da Türkçe yasak değil mi?

NEJAT

Olur mu yavrum? Avrupa'nın hiçbir ülkesinde başkalarının anadili yasaklanmaz. İsteyen kendi anadilini öğrenir. Okur. Yazar. Üstelik devlet bunu okullarda öğretiyor.

BİR DİĞER ÖĞRENCİ

Peki, niye bizim ki yasak!

BİR BAŞKA ÖĞRENCİ (Öncekine cevaben)

Oğlım, öretmen Avrupa'dan bahsedi. Sen Kurdsen da. Doğulisen

Gülüşmeler arasında Kaptan şoför Nejat öğretmene dönerek

KAPTAN ŞOFÖR

Nejat Beg! Çocığ hakli. Allah wekil ben elé tahmin ediyem ki, dünyada Kürtçe'den başka yasağ dil yoktır.

Nejat gülümserken, ön sıradan yüksek sesli gülüşmeler duyulur. Çocuk Türkan'ın yanında bütün bu konuşmaları cankulağıyla dinlemektedir. Büyük bir ihtimalle aynı anda annesini, babasını ve babaannesini düşünmektedir. Ve tabi cezaevindeki gardiyanları... Yüzünden keder ve hüzün akmaktadır. Bunun farkında olan Türkan habire çocuğun saçını okşamakta, onu kendine doğru çekmekte, kucaklamaktadır.

134- HİLAR KÖYÜ

DIŞ-GÜNDÜZ

Otobüs Hilar'a varmış, herkes otobüsden inmiştir. Çocuklar toplu halde biraradadırlar. Çevredeki kayalıklara, mağaraların açık kapılarına merakla bakmaktadırlar.

NEJAT

Çocuklar burası tarihin kaydettiği en eski uygarlıklardan biridir. Tarihi M.Ö. 8 binli yıllara dayanır. Şimdi M.S. 2 bin yılının eşiğinde olduğumuzu düşünürsek, buradaki bu kalıntılar tam 10 bin yıllıktır.

İnsanlar eskiden göçebe hayatı yaşıyorlardı. İlk defa burada göçebelikten toprağa yerleşmişlerdir. Ekip biçmişler. Hayvan beslemişler.

İçerde herşeyi daha yakından göreceksiniz.

135- MAĞARALAR

İÇ-GÜNDÜZ

Çocuklar öğretmenleriyle birlikte bir mağaranın kapısından içeri girerler. Giriş bölümü genişçe bir Han'ı andır-

maktadır. İçerdeki 9 ayrı sütun mağaraya değişik mimari bir hava vermektedir.

Han'ın hemen bitişiğinde bir Hamam ve Hamam'ın karşısında Kral Kızı Mağarası...

(Çok yakın çekimde girişteki oymalı yazılar okunur.)

Ardından geçilen Kırkayak Mağarası daha bir ilginçtir. En belirgin özelliği kayaların oyularak yapılmış olmasıdır. Ve 40 tane taş merdivenle inilmektedir.

Burası çocukların oldukça ilgisini çeker. Mağaraların içlerinde taşlardan, geyik boynuzlarından, kemiklerden ve bakırdan yapılmış kesici aletler, çeşitli üretim araçları resimleri, insan figürleri görülür.

Türkan, sütunların, eski yazıların, insan figürlerinin fotoğraflarını alırken mırıldanır.

TÜRKAN

Aman tanrım!

Bu sırada Nejat sağa-sola bakmakta olan çocuklara seslenir.

NEJAT

Çocuklar çok ilginç değil mi?

ÇOCUKLAR HEP BİRLİKTE

Eveeet!

NEJAT

Ama daha ilginci, girişte gördüğümüz Han'ı köylüler bugün hayvanları için Han, yine girişte gördüğümüz Hamam'daki suyu da içme suyu olarak kullanıyorlar.

Öğrenciler gülüşerek, Türkan hayıflanarak Nejat'a bakarken

BİR ÖĞRENCİ

Öğretmenim buranın 8 bin yıllık olduğunu kim bulmuş? Nasıl biliyorlar?

NEJAT (Gülümseyerek)

Evladım Arkeologlar var. Bildiğim kadarıyla Halet Çambel başkanlığındaki bir heyet buralarda yıllarca süren

araştırmalar yaptılar. Çevrede mağaralarda bulunan resim ve yazıların kimlere ait olduğunu, tarihin hangi döneminde kullanıldığını ortaya çıkardılar.

Bu arada Türkan söze karışır.

TÜRKAN

Profösör Ekrem Akurgal'ın "*Anadolu Uygarlıkları*" adlı kitabında buradan uzunca söz edilir. Kitap Nejat Hoca'nın anlattığı şeyleri yazıyor. Ama çok kalın ve ağır bir kitap. Siz onu şimdi anlayamazsınız.

BİR BAŞKA ÖĞRENCİ (Türkan'a dönerek)

Öğretmenim, Nejat öğretmen milattan 8 bin yıl önce dedi. Biz şimdi 2 bin yılına giriyoruz. Toplam 10 bin yıl ediyor. 10 bin yıl önce burada kimler vardı. Hangi dili konuşuyorlardı? Çünkü biz tarihde okuduk, Türkler Anadolu'ya 1071 yılında gelmişler. Benim kafam karıştı.

Çocuklar gülüşürler. Öğretmenler de.....

TÜRKAN (Gülümseyerek)

Çocuklar arkadaşınız haklı. Çok güzel bir soru. Ancak biz milattan 8 bin yıl önce burada Türkler yaşıyordu demedik. İnsanlar yaşıyordu dedik. Yani sizin dedeleriniz, nineleriniz. Onların dedelerinin dedesi, ninelerinin ninesi.... Tabi dilleri de farklıydı.

Çocukların hayal gücü yetmemekle beraber sessiz kalırlar...

Nejat'ın uyarısıyla hep birlikte çıkışa doğru ilerlerler.

136-YERDE YEMEK SOFRASI

DIŞ-GÜNDÜZ

Çocuklar büyük bir halka şeklinde yere oturmuşlardır. Önlerinde yerlere serili gazete kağıtları, bez örtüler, üzerinde çeşitli yiyecekler... Köfteler, sandeviçler... Üzüm, elma gibi meyvalar... Bir yandan yemek yemekteler bir yandan da cıvıl cıvıl konuşup, şakalaşmaktalar.

Türkan ve Nejat ellerinde sandeviçleriyle çevrede dolaşmaktadırlar. Fotoğraflar çekmektedirler.

Türkan birara çocuğun yanına oturur, eğilip kulağına birşeyler söyler.

(Çok yakın çekimde görülür.)

Çocuk kızarır, utanır.

Türkan'ın ısrarıyla başını "peki" anlamında sallar...

TÜRKAN

Çocuklar mademki bu kadar eski bir uygarlık yerindeyiz. Çok eski uygarlıklardan kalma bir müzik aleti var. Kaval. Dinlemek istermisiniz?

ÇOCUKLAR HEP BİRLİKTE (Sevinçle)

Eveet, Eveet! Ve alkışlar.

Çocuk kavalını alır, dudağına dayar ve üfler. Ses bir alçalır, bir yükselir.

Kendisi de ritimle adeta bütünleşir. Gözlerini kapar, kendi iç dünyasına dalar.

Herkes çok duygulanmış, hüzünlenmiştir.

Çocuk birden hareketli bir geçiş yapar. Arkadaşları tempo tutarlar. Müzik bittiğinde ortalığı bir sessizlik alır.

Türkan çocuğa sarılıp öper.

Bazı arkadaşları da (Özellikle yaşça büyük olanlar.) yaklaşıp tebrik ederler. Kimileri öper.

O arada yemekler yenmiş, artıklar toplanmıştır. Herkesi bir rehavet sarmıştır. Ve artık kalkma zamanıdır. Nejat öğretmenin uyarısıyla çocuklar otobüste yerlerini alırlar.

137-GİDEN OTOBÜS

İÇ-GÜNDÜZ

Öğrencilerin çoğu yorgundur. Otobüste sessizlik vardır. Bu arada öğrencilerin bazıları uyumaktadır. Türkan çocuğun başını kendine yaslamış saçlarını okşamaktadır. Çok

yakın çekimde görülür. Gözleri bir açılıp bir kapanmaktadır.

Otobüs Devegeçidini geçtikten sonra Nejat öğretmen bir kez daha sazını alır "Diyarbakır etrafında bağlar var" türküsünü çalıp söyler. Kendisine Türkan ve bazı öğrenciler de eşlik ederler.

138-ZİYA GÖKALP İLKOKULU BAHÇESİ
DIŞ-GÜNDÜZ

Akşam üzeridir. Güneş batmak üzeredir. Otobüs okulun bahçesi önünde durur. Öğrenciler inerler. Bazı öğrencilerin aileleri okul önüne gelmişlerdir. Çoğu çocuklarını alıp giderler. Bazıları öğretmenlere teşekkür ederler. Cemal de onlar arasındadır.

Yakın çekimde Türkan'ın Cemal'le bir şeyler konuştuğu, Cemal'in başıyla onayladığı görülür.

Cemal, bir kenarda yalnız beklemekte olan yeğenine doğru giderken, Türkan ve Nejat birlikte ayrılırlar.

139-ÖĞRETMENLER ODASI
İÇ-GÜNDÜZ

Bir öğlen paydosudur. Öğretmenler ve öğrenciler okulda yoktur. Türkan öğretmenler odasından içeriye girer. Masaya oturur. Çantasından bir zarf çıkarır.

(Çok yakın çekimde zarfın üzerinde Türkan Erdem ve karşısında rakamlar olduğu görülür.)

Zarfın içindekileri masanın çekmecesinden çıkardığı bir başka zarfa aktarır. Bu sırada kapı çalınır. Telaşla zarfı çantasına yerleştirirken seslenir;

TÜRKAN

Buyrun!

Kapı açılır, Cemal içeri girer.

CEMAL

İyi günler Hoca Hanım!

TÜRKAN

İyi günler Cemal Bey! Ben de sizi bekliyordum. (Eliyle yanındaki sandalyeyi göstererek)

Şöyle buyrun!

Cemal Türkan'ın gösterdiği sandalyeye otururken, Türkan bir noktaya bakmakta, sanki ne diyeceğini düşünmektedir. Kendini toparlar, ağır ağır ve sözcükleri seçerek

TÜRKAN

Cemal Bey, aslında sizi buraya çağırmamın nedeni çocuğun durumu değil. Nasıl desem bilemiyorum (biraz duraklar.)

Cemal, hayret ve merak karışımı gözlerle bakarken,

TÜRKAN

Bedri Beyi cezaevinde ziyaret etmek istiyorum. Sizinle birlikte gitsek. Acaba mümkün mü?

Cemal hiç beklemediği bu durum karşısında oldukça duygulanır. Adeta içi ısınır. Ancak O Diyarbakır cezaevinin katı gerçekliğini de bilmektedir. Görüşe gidenlerin tartaklandığını, gözaltına alındığını, fişlendiğini kendi hayatında defalarca yaşamıştır. Yine de Türkan'ı fazla tedirgin etmek istemez.

CEMAL

Hoca hanım bu içten öneriniz için çok teşekkür ederim. Ama ağabeyimle görüşmeniz maalesef mümkün değil. Herşeyden önce soy isminizin tutması lazım.

TÜRKAN

Yaa! Hiç yolu yok mu?

CEMAL

Var da... Sizi kendi gözyaşımızda, duygu selimizde boğmak istemeyiz.

Türkan bu sözlerin ne anlama geldiğini anlamıştır. Israrcı olmaz. Masadan sigarasını alırken Cemal'e de uzatır.

Cemal Türkan'ın sigarasını yakmak ister. (Çok yakın çekimde görülür, elleri titremektedir.)

Türkan iki eliyle Cemal'in ellerini tutar, sigarasını yakmasına yardımcı olur. Derin bir nefes çeker.

Bu sırada elini çantasına atar, zarfı çıkarır. Çok yakın çekimde görülür. Elleri titremektedir. Titreyen elleriyle çıkardığı zarfı Cemal'in eline tutuştururken,

TÜRKAN

Peki o halde. Hiç olmazsa.....

CEMAL (Elini çekerken)

Hayatta....

TÜRKAN

Lütfen Cemal kardeş!

Hayatta böyle birşey istemediğini biliyorum. Ben sizlerin ne kadar onurlu insanlar olduklarınızı da biliyorum. Ama siz de beni anlayınız. Ben Bedri'lerin evinde kaldım. Ekmeklerini yedim. Acı kahvelerini içtim. Daha önemlisi benim meslektaşımdır ve yaptıklarının suç olduğuna inanmıyorum. Bu bir demokrasi ve insan hakları mücadelesidir. Benim de bu çorbada tuzum olsun istiyorum. Hepsi bu...

Ayrıca sizin şahsınıza vermiyorum. Siz sadece aracısınız. Lütfen.

CEMAL (Gözleri dolu bir vaziyette zarfı elinde sıkarken)

Türkan Hanım, biz Kürtler evimizde misafir ettiklerimizden karşılık beklemeyiz. Şayet bunu bir borcunuza karşılık ya da vicdanınızı rahatlatmak için verseydiniz asla kabul etmezdim. Çünkü bize borcunuz yok ve sizin vicdanınız zaten temizdir. Ama siz bu benim de mücadelemdir diyorsunuz. Bu noktada isteminize saygı duymaktan ve size yardımcı olmaktan başka çarem yoktur.

TÜRKAN

Evet!.. Lütfen! Öyle kabul edin!...

CEMAL (Türkan'ın gözlerinin içine bakarak..)

Biliyor musunuz annem sizi ilk gördüğü gün, kendi lisanınca şöyle demişti:

"Mın va Xanıma caré dit, xwina mın lé keliya. Rındiya ruyé wé daye dılé wé. Bunu size tercüme etmeye utanmıştım. Türkçesi: "Bu Hanımı bir kere gördüm, kanım kaynadı. Yüzünün güzelliği yüreğine vurmuş."

Türkan bir hoş olur. Büyük bir mutluluk, büyük bir duygu yoğunluğu yaşarken ağzından şu sözler dükülür.

TÜRKAN

Keşke bütün insanların kanı birbirine kaynasa. Keşke bütün güzellikler yüreğe vursa.

140-TÜRKAN'IN 4. SINIFI

İÇ-GÜNDÜZ

Türkan ve Nejat birlikte sınıfa girerler. Nejat'ın elinde bir saz vardır. Öğrenciler bunu görünce oldukça sevinirler. Ayağa kalkmış olan öğrenciler Türkan'ın "oturun" demesiyle otururlar. Heyecan ve sevinç yüzlerinden okunur.

TÜRKAN

Çocuklar, bu müzik dersimizde Nejat Bey bize hem sazıyla hem sözüyle eşlik edecek.

Çocuklar hep birlikte "Heeey!" çekip alkışlarlar.

Çocuk bu sevinç gösterisine katılmaz.

Nejat sazını alır, öğrencilerin karşısında bir sandalyede oturur. Sazın akordunu ayarlar; ardından bir-iki okul şarkısı çalıp söyler. Çocuklar hallerinden çok memnundurlar. Her şarkının bitiminde Nejat'ı alkışlarlar...

Çocuk ilgilenir gibi görünse de diğer arkadaşları gibi coşkulu ve sevinçli değildir.

NEJAT

Sevgili çocuklar! Şimdi size bir şarkının sadece müziğini çalacağım. Sözlerini söylemeyeceğim. Daha doğrusu Söyle-ye-me-ye-ceğim.

Anlaşılması için çok sessiz dinlemeniz lazım. Tamam mı?

ÇOCUKLAR HEP BİRLİKTE

Tamaam!"

Nejat "Bingol şewıti mıj dumane" "Megri, megri dayé megri" türküsünün ezgisini çalmaya başlar. Öğrenciler uykudan uyanır gibi olurlar. Çocuğun da gözlerinin içi güler. Başı ve ayağıyla müziğe tempo tutar. Ama yüzündeki gülüş hüzünlü bir gülüştür.

(Genel çekimde sınıfın, çok yakın çekimde çocuğun ilgisi görülür.)

Türkan çocuğu izlemektedir.

Çocuk Nejat'ın sazının telinden çıkan seslere adeta kilitlenmiştir. Sanki o çocuk gitmiş, yerine başka biri gelmiş gibidir. Ezginin sonuna doğru gözleri dolmuştur.

Sınıfta buruklaşan başka çocuklar da var. Bunlar çocuğu başından beri izleyenler, onu uzaktan uzağa koruyanlardır.

Bu sırada kapı çalınır. (Ses)

BİR ÖĞRENCİ

Öğretmenim zil çaldı.

Herkes ağır ağır, hüzünlü hüzünlü dışarıya çıkar.

141-OKUL BAHÇESİ

DIŞ-GÜNDÜZ

Bir teneffüs anıdır. Bahçede oynayan, koşuşturan, birbirini kovalayan çocuklar. Ortalık cıvıl cıvıldır. Çocuk uzakta bahçe duvarının dibinde oturmuştur. Başı önündedir.

Türkan O'nu uzaktan görür. Ona doğru yürürken birden aklına çocukken oynadığı bir oyun gelir. Sezdirmeden arkasından dolanır. Yaklaştıkça çocuğun elindeki tebeşirle yerdeki beton zemine birşeyler çiziktirdiğini farkeder. Daha da yaklaşır. Sessizce arkasına geçer, durur. Çocuk farkında değildir.

TÜRKAN (elleriyle çocuğun gözlerini kapatırken)

Sileyim mi? Süpüreyim mi?

Türkan'ın sesini tanıyan çocuk iki eliyle onun ellerini tutar. Ancak cevap vermez.

Türkan ellerini çekmek isterken çocuk bırakmaz. Belli ki yüzünde bir elin sıcaklığı kalsın istiyordur. Türkan bir tuhaf olur. Şefkat duyguları kabarır. (Yakın çekimde yüz ifadesinden anlaşılır.)

Bir süre öyle kalan Türkan elini çeker. Çocuğun önüne geçer, çömelir. Türkan'ın gözünden çocuğun yere çiziktirdiği şekil görülür.

(İpi kopmuş bir uçurtma ve iki ellerini havaya kaldırarak ona bakan bir çocuk.)

TÜRKAN

Bu hasretin resmi midir?

ÇOCUK (Başı önünde, çizdiği resme bakmaktadır.)

TÜRKAN

Peki Nejat öğretmenin çaldığı Onun türküsü müydü?

ÇOCUK (Başını hafif kaldırır. Uzaklara bakar...)

TÜRKAN (Bir müddet susar.)

Sözlerini biliyorsan, bana birgün söyler misin?

ÇOCUK

.....

Gözlerini Türkan'ın gözlerine diker. Gözleri dolar. Gözlerini kaçırır...

Türkan çocuğun saçlarını okşar. Elini tutar. Birlikte kalkar, ağır ağır yürürler. Bu sırada zil çalar. Bahçedeki öğrenciler oynaşarak, şakalaşarak içeriye koşarlar...

Okul bahçesinde yalnız ikisi kalmıştır.

Türkan çocuğun önüne geçer, önünde çömelir. Sevecen bir şekilde gözlerine bakar.

TÜRKAN (Hecelerin üstüne basarak)

Navé te çiye? Tu yé ji minra nebéji? (Türkçe alt yazılı)
Adın ne? Bana söylemeyecek misin?

O ana kadar sürekli yere bakan çocuk, birden kafasını kaldırır, öğretmenine bakar. Gözleri dolu dolu olmuştur. Bir an yutkunur.

(Çok yakın çekimde bir çocuğun, bir Türkan'ın gözleri görülür. İkisi birbirinin gözlerinde kalmışlardır.)

ÇOCUK

Öğretmenim benim adım.. (Yutkunur...)

Benim adım Lal'dır. Annemin de, babamın da, babaannemin de adı LAL..

Dili olmayana LAL demezler mi öğretmenim, LAL demezler mi?

Ve hıçkırıklara boğulur....

TÜRKAN (Çocuğa sarılır, kucaklar, öper.)

Yavrum, canım benim! Bir gün bu acılar mutlaka son bulacak. Son bulmalı. Hemen şimdi. Ağlama yavrum, ağlama!

Fonda müzik "Megri, megri".

Müzik giderek kaybolurken Türkan'la çocuk birbirlerine sarılmışlardır.

142- İSTANBUL-SAĞIR VE DİLSİZLER OKULU

DIŞ-GÜNDÜZ

Aradan yıllar geçmiştir. Türkan öğretmenliği bırakmış, gönüllü olarak sağır ve dilsizler okulunda göreve başlamıştır.

Mevsim bahardır. Güneşli güzel bir gündür. Türkan sağır ve dilsizler okulunun bahçesinde eğitimci bir arkadaşıyla ayakta sohbet etmektedir.

Postacı onlara yanaşır, Türkan'a bir mektup uzatır. Türkan zarfı alır. Onun gözünden zarfın üstü çok yakın çekimden görülür. Üstünde GÖRÜLMÜŞTÜR damgası vardır.

Türkan titreyen elleriyle, büyük bir merak ve heyecanla zarfın içinden mektubu çıkarır. Gözleri yukardan mektubun altına kayar. Bir müddet kalır. Çok yakın çekimde görülür: Mektubun altında Diyarbakır'dan öğrenciniz LAL yazılıdır.

Türkan hüzünlü yüzüyle mektubu içinden okurken, genç LAL'ın sesi sahneyi doldurur.

LAL'ın SESİ

Sevgili Öğretmenim,

Bu mektubu sizden ayrılmamdan yıllar sonra yazıyorum. Bunca yıl sizi hiç unutmadım. Size olan sevgim, saygım hiç eksilmedi. Tam tersine giderek arttı. Hergün her yerde sizi aradım. Okulda, sırada; sokakta, karanlık gecelerin ayışığında sizi aradım...

Bir öğretmen, bir anne, bir arkadaş şefkatiyle saçlarımı okşayan ellerinizi, "yavrum, çocuğum" diyen sesinizi, benim acılarımla buğulanan gözlerinizi...

Siz bir melektiniz. Beni yaşama bağlayan bir melek. Beni bir siz anlamıştınız, bir de Nejat öğretmen. Haberiniz oldu mu bilmiyorum ama acı da olsa söyleyeceğim: Nejat beyi gündüz gözüyle ensesinden tek kurşunla vurdular. Faili meçhul dediler.

Sevgili Öğretmenim,

Bugün aradan yıllar geçmiş... Dönüp bakıyorum ardıma; ardımda bıraktığım ve beni lal eden Diyarbakır'a....

Diyarbakır o eski Diyarbakır. Sizin bıraktığınız gibi. Köyler, evler eskisi gibi yangın yeri. Yine gözaltına alınanlar, sorgusuz-sualsiz tutuklananlar... Yine çuvallara doldurulup yakılan kitaplar, fotoğraflar, anılar....

Ararım, anılarda, eski fotoğraflarda kendimi,

Ararım surdibinde, uygarlıklara milat olmuş şehrimi.

Ulucami kahvesinde ipli kürsüleri,

Xançepek'te kapısı açık kiliseleri..
Ararım, Melikahmet çarşısında "kız saçı" tütünleri,
Uzaklardan ta uzaklardan, peynir getiren Koçerleri
Ararım, ararım. Bulamam.
Başı bulutlarda esmer şehrimi...

Sevgili öğretmenim,

Bana "Bu acılar mutlaka son bulacak, son bulmalı, hemen şimdi" demiştiniz. Sesiniz hâlâ kulaklarımda çınlıyor, hâlâ beynimde yankılanıyor. Ama o acılar bir türlü son bulmadı öğretmenim.

Bu coğrafyada nice yeni LAL'lar ve LAL'lar ordusundan bir Lalistan yarattılar. Ama unuttukları birşey var. Bu topraklarda barışa, bayrama hasret LAL'ların da umudu var.

Şimdilik mektubuma son verirken, sizi bütün yüreğimle kucaklar, hasretle ellerinizden öperim. Daha güzel günlerde yeniden karşılaşabilmek umuduyla....

Diyarbakır'dan öğrenciniz
LAL

SON

Fevzi Karadeniz

L A L

Olayın bir bölümü Hilar'da (Çayönü) geçiyor. İnsanlığın göçebelikten yerleşik düzene ilk geçtikleri bu yerde öğretmen ilkokul çocuklarına ne anlatacak?

Onbin yıllık yaşlı bir uygarlığın küçük mirasçıları, öğretmenlerine soru soracaklar, ne soracaklar?

Hilar'da kaval, eski konaklarda keman, Hançepek'te Ben-û Sen'de çümbüş çalacak. Niçin her yerde kaval, her yerde keman, her yerde cümbüş çalmayacak?

Öğretmen Diyarbakır'dan ayrılacak, sonraki hayatında ne yapacak? Sağır ve dilsizler okuluna öğretmen mi olacak?

LAL öğretmenini arayacak mı, bulabilecek mi? Yoksa bir mektup yazacak, üstünde "GÖRÜLMÜŞTÜR" damgası mı olacak?

3.00₺

Yeni Çizgi

ISBN 975-8460-31-5

9 789758 460311